NARVA MALEVKOND – PIIRILINNA TUGISAMMAS

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI
8/2018

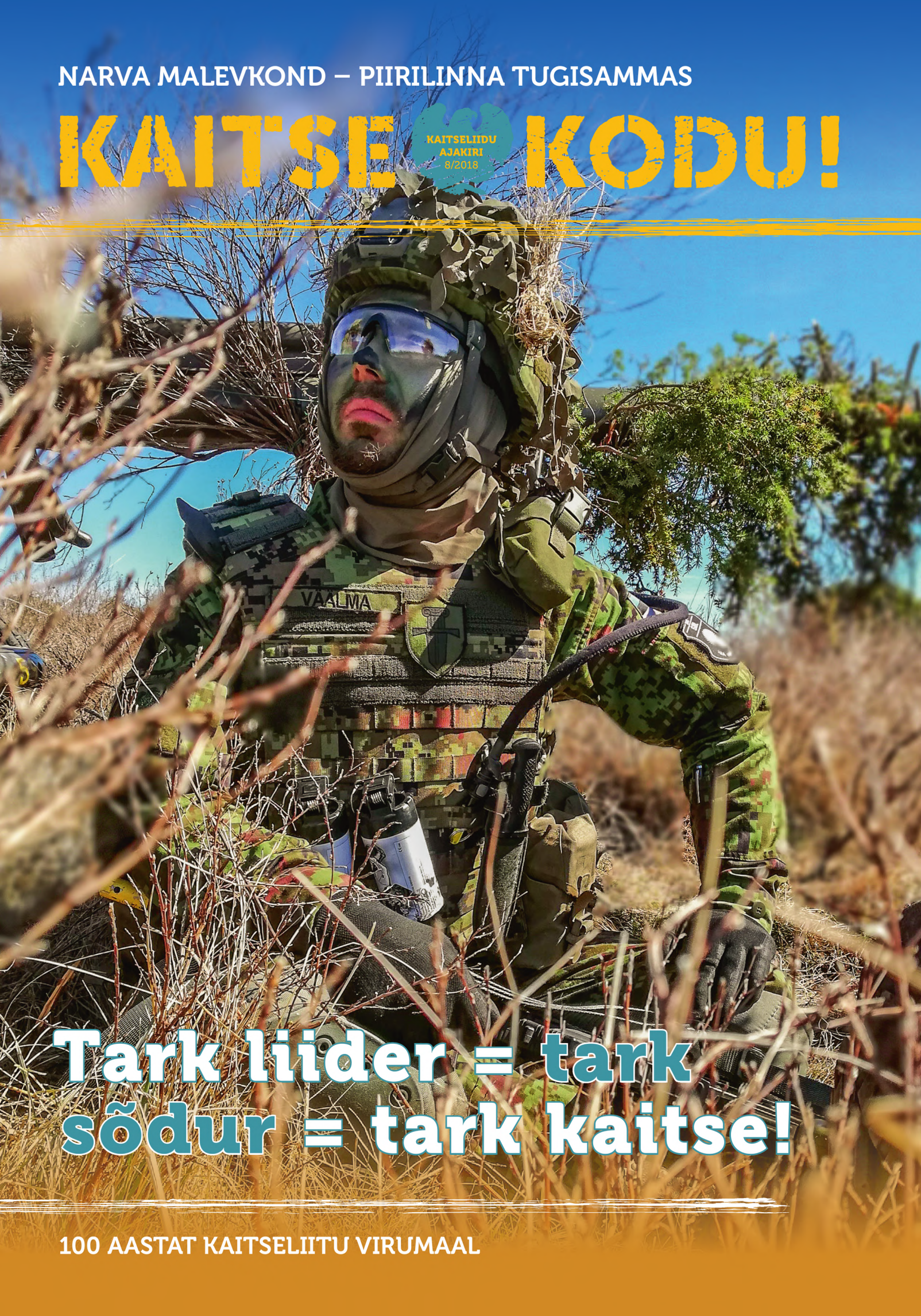

Tark liider = tark sõdur = tark kaitse!

100 AASTAT KAITSELIITU VIRUMAAL

Leia Kaitse Kodu! internetist

https://issuu.com/kaitse_kodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

kaitsekodu

www.youtube.com/kaitseliiteesti

KAITSE KODU!

kaitsekodu

KAITSELIIDU AJAKIRI 8 | 2018

Kaitseliidu ajakiri Kaitse Kodu!
Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja Kaitseliit
Ilmub kaheksa korda aastas

Peatoimetaja: Karri Kaas

Tegevtoimetaja: Asso Puidet

Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii

Keeletoimetaja: Anu Jõesaar

Makett: Allan Kukk/Directormeedia

Küljendus: Matis Karu

Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu
Telefon 717 9106

Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee) Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
3. detsember, 22. jaanuar, 26. veebruar, 4. aprill, 21. mai, 23. juuli, 3. september, 15. oktoober

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

Kaitseliit
Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.
Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.
Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.
Kaitseliitu kuulub üle 15 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 25 000 vabatahtliku.

Kaitse Kodu!
Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka. Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.
Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

Tänuväärne tegevus

Narva. Linn Eesti kirdeosas Ida-Viru maakonnas Narva jõe alamjooksul. Esmakordselt kaheksa adramaaga külana Taani hindamisraamatus 1241. aastal mainitud Narva on tänapäeval Tallinna ja Tartu järel suuruselt kolmas asula Eestis. Samuti on Narva Eesti idapoolseim linn ja piiripunkt.

Aga mis on Narvas? Hermanni linnus ja Kreenholmi Manufaktuur? Palju kirikuid ja raekoda? Hulganisti tööstusettevõtteid ja paneelmaju? Need on vaid üksikud asjad, mis kohe silme ette tulevad, kuid tegelikult on Narvas märksa rohkem. Ka meie, kaitseliitlased, oleme seal.

Sest Narvas toimetab Narva malevkond. Ja toimetab hästi, sest viimase paari-kolme aastaga on Narvas kohalike elanike teadlikkus Kaitseliidust, kaitseliitlastest ning nende tegevusest märgatavalt paranenud.

Ja seda tänu meie sealsetele tublidele kaitseliitlastele, kes võtavad aktiivselt osa nii linnasündmustest, infopäevadest kui spordivõistlustest, näidates sellega, et nad on olemas. Et Eesti on olemas ja sellesse tasub uskuda, sõltumata sellest, milline on sinu emakeel. See on väga tänuväärne tegevus!

Karri Kaas,
peatoimetaja

Sisukord

8 **INIMENE**
Aasta kaitseliitlane Enno Ottis pakatab huumorist ja tegutsemistahtest

13 **ÜKSUS**
Narva malevkond – piirilinna tugisammas

17 **HARITUD SÕDUR**
Tõeline kergejalavägi 2

20 **HARITUD SÕDUR**
Võimalik tegevuskäik asümmeetrilise rünnaku vastu ehk Veel kord laiapindsest riigikaitsest 2

27 **HARITUD SÕDUR**
Merejõudude roll hübriidsõjas

30 **HARITUD SÕDUR**
Tark liider = tark sõdur = tark kaitse

33 **HARITUD SÕDUR**
Pendelränne kui enesearengu võimalus

36 **MAAILMAPILK**
Balkanimaad – jälle relvile?

38 **KUIDAS ...**
Kuidas tulepulgaga tuld teha?

40 **HEAD ISU!**
Söönuks soojadest suupistetest
Uwaga! Krakovi vorst *deluxe edition* + porgandid

42 **TEE ISE!**
Fotolabor sinu taskus

44 **MEDITSIIN**
Vingugaas: nähtamatu tapja

46 **SÕJARAUD**
Unistus džiibist ehk Tonnine maastur – jalaväelase saapasäästja

50 **SÕJARAUD**
LuAZ 969: mõrvarmaastur Lutskist

52 **KURIOOSUM**
Da Fu-Go?!? Kummist kamikazed

54 **AJALUGU**
Kaitseliit siis ja praegu

56 **AJALUGU**
100 aastat Kaitseliitu Virumaal ehk Kaitseliidu Viru maleva sünnilugu

63 **AJALUGU**
Põrandaalusest ühendusest Vabadusristi Vendade Malevkonnaks

70 **NAISKODUKAITSE**
Ligi 5000 inimest on valmis

72 **NAISKODUKAITSE**
8 vastust nõudvat küsimust evakuatsiooni õnnestumiseks

74 **NOORED**
Vikerlane – mootorpaat ja mudel

76 **MILITAARTURISM**
Läti Vabariik 100, aga Läti sõjamuuseum 102

80 **FILMIARVUSTUS**
Mikrosõda number 2

KAANEFOTO:
BÄRBEL SALUMÄE

Nüüdse aja poisid on ikka nõrgad, aga näpuotsad on tugevad. Nad võivad nende näpuotstega naelu seina lüüa!

8

27

Kuna väikeriik võidab oma sõja pigem läbirääkimistel või rahvusvahelise üldsuse abil kui lahinguväljal, võib laevastiku suurejooneline häving olla sama kasulik kui ootamatu võit merelahingus.

Sõduritee pole asfalt, teab iga jalaväelane. Et sõduri jalavaeva kergendada, on autotootjad loonud hulga maastikuautosid. Nende saamislugu on olnud aga kirev.

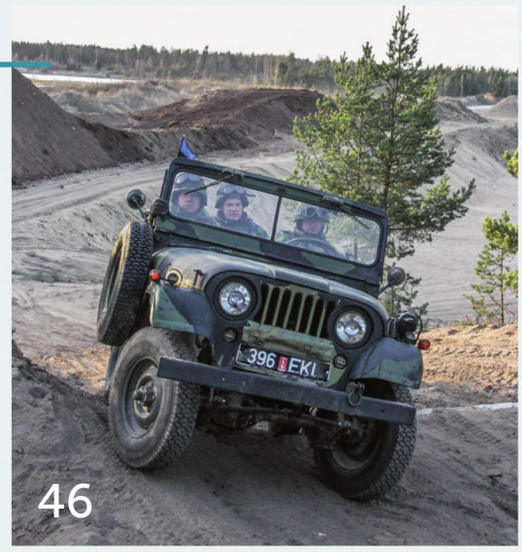

46

63

Paistab imelikuna, miks riikliku iseseisvuse ja demokraatliku korra kaitseks asutatud organisatsioon peab pugema põranda alla sama valitsuse juures, mille kaitseks ta oli asutatud. Ja ometi oli see nii.

Lätis ei ole punaste küttide teema veel settinud. Ühed peavad neid kommunistide teenriteks, kel ei tohi olla väärikat kohta Läti ajaloos, teised aga meesteks, kes teenisid Läti huvisid. Eks aeg annab arutust.

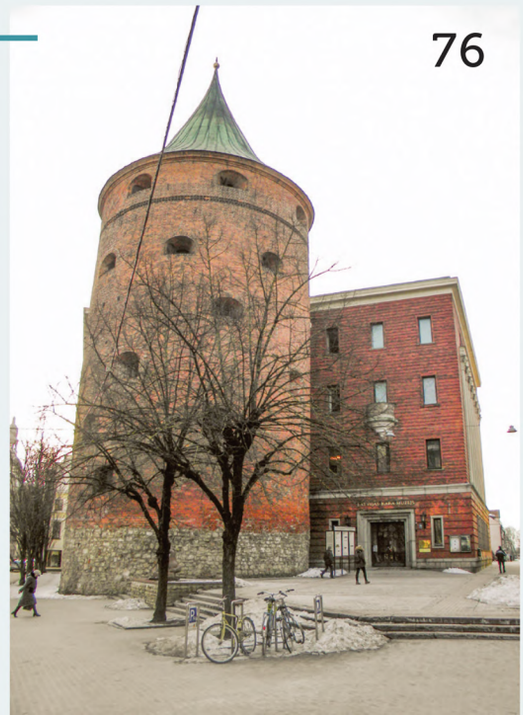

76

AUTORID

MARGE TASUR
vabatahtlik autor
Jõgeva linnavalitsuses kommunikatsiooni eest vastutav Marge kuulub Jõgeva ringkonna avalike suhete gruppi. Lisaks kirjutab ta lugusid maakonnalehele Vooremaa.

ANDRIS TAMMELA
vabatahtlik autor
Pikaajalise ajakirjandusliku kogemusega Andris on aastaid töötanud ja eri teemadel artikleid avaldanud mitmes Eesti väljaandes.

TÕNU MIIL
kaitseväe peastaabi logistikaosakonna ülema asetäitja
Kolonelleitnant Tõnu Miil elab Eestile ja oma tööle. Ometi leiab ta aega ka ajakirjale Kaitse Kodu! kirjutada. Olulistel teemadel. Väga olulistel.

TOOMAS ALATALU
politoloog
Toomas on õppejõud, poliitik, ajakirjanik ja tunnustatud tõvaloog. Kaitse Kodu! veergudel toob ta suures maailmas ja poliitikas toimuva lugejatele lähemale.

TUULI MATHISEN
toidukunstnik
Tuulis on kirg. Kirg toidu ja toiduvalmistamise vastu. Seda kirge jagab ta lihtsate retseptide ja kaunite fotodega nii oma blogis kui Kaitse Kodu! veergudel.

IVAR JÕESAAR
vabatahtlik autor
Ivar teab hästi palju. Sealhulgas sõjamasinatest. Nii nendest, mis on tehtud paberist, kui ka nendest, mis metallist. Viimastest ta Kaitse Kodu! lugejatele kirjutabki.

KRISTJAN BACHMAN
vabatahtlik autor
Kaitseliidu Tartu maleva esimese malevkonna pealik ja Tartu Kõrgema Kunstikooli õppejõud Kristjan Bachman on Kaitseliidu liige juba 22 aastat. Aastal 2012 omistati talle aasta kaitseliitlase tiitel.

ASSO PUIDET
Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Sündmused

Kaitseliit pildil
Tallinna Linnamuuseumi suurtükitornis Kiek in de Kök saab aasta lõpuni vaadata näitust „Kaitseliit 100". Väljas on üle 80 pildi koos selgitavate tekstidega, mis kajastavad Kaitseliidu, Naiskodukaitse ja noorteorganisatsioonide pikaajalise tegevuse mitmeid tahke.

KAITSELIIDU MUUSEUM

PIRKO PETERSON

On häid piltnikke, on
Kaerepere jaoskonna naiskodukaitsja Pirko Petersoni foto valiti portaali Eesti Uudised fotokonkursil „Ilus oled, isamaa" võidufotoks. Seda enam kui kuuesaja pildi seast. „Kui ikka pilti vaadates tuleb kohe kõrvu kumisema mõni tuntud isamaaline või Eestimaast kõnelev laul, siis on see õige tunnetus fotos olemas," selgitas valikuid žürii esimees Raigo Pajula.

Noorte võistumatk
Oktoobri alul toimunud kodutütarde ja noorte kotkaste matkamängust võttis osa 15 võistkonda, igas 4 poissi ja 4 tüdrukut vanuses 7–12. Türi linna oli maha pandud 17 kontrollpunkti, kus sai mängida kettagolfi, joosta takistusrajal, suusatada, anda abi hädasolijale, ühendada päästeametile voolikujuppe ja mängida politseiga „Kuldvillakut". Parimaks osutusid Võrumaa noored.

MERILIN SEPP

MARGIT REI

100 korras kalmu
Naiskodukaitse Sakala ringkonna eestvedamisel on tublid naised korrastanud sada käestlastud hauda – raiunud need välja võsast ja vabastanud umbrohust. „Meil on väga palju kuulsusi, kelle hauad on jäetud unarusse. Palju on ka lihtinimeste haudu, kes on kunagi elanud ja töötanud Eesti heaks ja kelle hauad on nüüd hoolitsuseta," selgitas Margit Rei Sakala ringkonnast.

Ükskord polügoonil
Oktoobri keskel viis Kaitseliidu Tallinna malev keskpolügoonil läbi maleva laskelaagri, et maleva lahingukompaniid saaksid harjutada erirelvadest laskmist. Lasti paukuda nii 90 mm tankitõrjekahuritel, 81 mm miinipildujatel kui Carl-Gustavitel. Kuuma anti ka kuulipildujate, täppisrelvade ja 40 mm rauaalustega.

KARRI KAAS

MARGIT RANDVEER

Hariv rännak
Väike-Maarja naiskodukaitsjad kandsid hoolt selle eest, et ka tänavu saaks toimuda järjekorras juba viies Sügismatk. Ehk siis viiekilomeetrine rännak, mille vältel said sõpruskonnad end proovile panna õhupüssist lastes, takistusriba ületades, esmaabipauna koostades ja muudes naiskodukaitse tegevusi tutvustavates ülessannetes. Ja pärast sai pannkooke kah.

8 | 2018

Taanlastega marssima!
23. novembril korraldavad Eestis paiknevad Taani liitlased DANCON march'i, Taani kaitseväe traditsioonilise 25- või 40kilomeetrine jalgsirännaku, mida korraldatakse riikides, kus teenivad Taani Kuningriigi sõdurid. Eestis on see kuues ja viimane kord enne, kui taanlased koju lähevad. Osavõtuks registreerimise viimane kuupäev on 20. november.

VIRU MALEV

SAKALA MALEV

Sõdurid proovile
Kaitseliidu Sakala maleva sõjalissportlikul võistlusel Sõduriproov 2018 tegid kaheksa lahingupaari ees parima soorituse Hannes Helk ja Karel Kuus Viru jalaväepataljonist. Võisteldi esmaabi andmises, puude ja toiduainete tundmises, täpsuse laskmises ning muus elust, täpsemalt sõdurielust, enesest võetus.

Aasta kaitseliitlane Enno Ottis pakatab huumorist ja tegutsemistahtest

„Näe, see on aasta kaitseliitlane!“ kuuleb Enno Ottis sageli Põltsamaal ringi liikudes või poesabas seistes. Aasta kaitseliitlase tiitlit kandev mees sõnab naerdes, et ta on nüüd kohe poole kuulsamaks saanud.

Tekst: MARGE TASUR, vabatahtlik autor

Põhilised äratundmisrõõmust rõkkajad on noorkotkad või Enno laskurringi õpilased Põltsamaa ühisgümnaasiumist. Nad tahavad oma sõpradele ja tuttavatele näidata, kui äge õpetaja neil on. Enno Ottis (58) on kaitseliitlane, jahimees, õpetaja, laskeinstruktor, abipolitseinik, turvatöötaja, I klassi kütt ning üldse *mönus* Saaremaa mees. Kuigi ta on juba pikalt mandril elanud, viskab ta jutus „ö“ ikka „õ“ asemel vahele. „Mu kahel lapsel, kes on mandril sündinud, tuleb ka „ö“ sisse, kuigi neil pole ju Saaremaaga otseselt mingit pistmist.“

Enno on Jõgeva maleva korrakaitserühma ja Põltsamaa üksikkompanii ülem. „Mul ei möödu päevagi, kui ma Kaitseliidu asjadega ei tegele,“ sõnab ta. Igal võimalusel on ta väljas ka Kaitseliitu reklaamimas. Küll kohvikutepäeval, Põltsamaa sildade päeval, lastekaitsepäeval jne. Korrakaitserühmaga teeb ta läbi kõik väljaõpped ja suurõppused. Enno sõnul meeldib talle kõik ettevõetud asjad lõpule viia. „Kui olen organisatsioonis, siis ikka nii kaua, kui tervis lubab,“ kinnitab ta. Samas nendib mees, et kui pere poleks teda algusest peale toetanud, siis ei saaks ta kaitseliitlane olla.

Koolitab järelkasvu

Enno arutleb, et aasta kaitseliitlaseks valimisel võis kaalukeeleks osutuda töö noortega. Kaitseliitlase initsiatiivil moodustati Põltsamaa ühisgümnaasiumi juurde laskurring. Ringitöös saavad osaleda õpilased alates 10. klassist. „Leian, et noortega tegelemine on suur asi. Minu laskurringi poisid õpivad ja käituvad linnas paremini,“ toob ta näiteks. Ennol on laskurringis kindlad reeglid: „Ütlen noortele, et enne peavad õppimine ja kodused asjad korras olema, siis alles tuleb ring ja laskmine.“

Eriti õnnelik on õpetaja aga selle üle, et märkimisväärne osa laskurringi liikmetest on Kaitseliidu tegevõi noorliikmetena kirjas. Treeningul käivad noored laskurid kord nädalas Jõgeval Kaitseliidu lasketiirus. Laskmistreeningud on andnud juba tulemusi. Näiteks mullu saavutasid Enno noored Tabiveres peetud Elmar Kivistiku mälestusvõistlustel võistkondliku esikoha.

Laskesport on raske ja igast inimesest ei saagi laskurit. „Kui ma juba kümnest õppurist kolm laskjat saan, siis olen või sees. Laskmisel on ju olulised asendid, käelihaste tugevus ja hingamisrütm. Mõne silm pole lihtsalt sihtimiseks loodud,“ selgitab juhendaja. Käelihaste treenimiseks korrutab Enno poistele nagu mantrat, et tuleb teha kätekõverdusi õhtul ja hommikul. Ent arvutid ja nutiseadmed nõuavad põhitähelepanu. „Nüüdse aja poisid on ikka nõrgad, aga näpuotsad on tugevad. Nad võivad nende näpuotstega naelu seina lüüa! Ega’s neiski oskustes midagi halba ole, ma kasutan ka nende teadmisi ära, kui mul arvuti kinni jookseb,“ muheleb õpetaja.

Aasta kaitseliitlane Enno Ottis on Kaitseliidu liige olnud juba 1992. aastast

MARGE TASUR

Austatud eeskuju

Gümnaasiumis ringijuhendamisega kaitseliitlase noortetöö ei piirdu. Aastaid tagasi võttis Enno kompaniisse oma hoole alla neli poissi, kelle paturegistris oli nii suitsetamist, joomist kui vargusi. Poisid ei õppinud ja kodus olid vanematega vastuolud. Kuid vanemate tunnustav tagasiside kinnitas Ennole, et poistega tegelemine oli õige otsus. „Vanemad helistasid, et mis ma teinud olen, poiss on uskumatult muutunud – koristab tuba ja käib koolis," jutustab mees. Sageli peitub kurbloolisus selles, et peres on üks vanem puudu, tavaliselt isa. Poisid vajavad isakuju, kes neid õpetaks. Enno meenutab, kuidas üks poistest jäi suitsetamisega vahele. Kui politsei noormehe rajalt maha võttis, oli poisil vaid üks palve: tehke, mis tahate, karistage, aga ärge Ottisele öelge! Tänaseks on kõigist neljast poisist asja saanud. Üks on kaitseväes, teine õpib ohvitseriks ja kaks käivad tööl. „Müts maha, poisid on tublid," sõnab Enno uhkusega. Ta on teeninud välja noormeeste lugupidamise ja austuse. „Ma ei karista, ainult vahel noomin," selgitab ta.

Noortega tegelemine on suur asi. Minu laskurringi poisid õpivad ja käituvad linnas paremini.

Noortega tegelemine ulatub Kaitseliidust ja laskurringist väljagi. Enno on laagrirõõmu pakkunud ka Põltsamaa lähistel asuvate Pisisaare ja Esku kooli õpilastele. Kui lapsed Tapiku raamatukogu juurde laagrisse jõudsid, selgus, et seal pole wifit ega internetilevi. Nördinud lapsed ei osanud midagi peale hakata. Enno korjas aga kõik telefonid kasti, alles õhtul said laagrilised vanematele helistada. „Neil oli nii palju tegevust, et helistama kõik ei jõudnudki, kukkusid telki ja jäid magama," jutustab Ottis.

Laagris õppisid 1.–5. klassi õpilased, kuidas helistada numbrile 112,

Enno Ottis

- On õppinud Kuremaa tehnikumis nooremagronoomiks, kuid pole sel erialal töötanud
- On olnud hobuste ratsastaja ja täitnud meistersportlase kandidaadi normi hüppevõimsuses
- On juhendanud lapsi ratsaspordis ja osalenud nendega „Musta noole" filmivõtete massistseenis, sest Moskva ratsaklubi hobused ei jõudnud õigel ajal kohale
- Ametilt turvamees
- Kaitseliidu liige 1992. aastast
- Abipolitseinik 1995. aastast
- Põltsamaa üksikkompanii pealik 2012. aastast
- Teist ametiaega Jõgeva maleva juhatuse liige
- I klassi kütt, laskmise edendaja ja edasiviija Jõgeva malevas
- Põltsamaa ühisgümnaasiumi laskurringi juhendaja
- Aasta kaitseliitlane 2017
- 2018. aastal üks Jõgeva maakonna tuletoojatest
- Autasustatud Valgeristi II klassi teenetemärgiga, Kodanikupäeva aumärgiga ja Lõuna prefektuuri teenetemärgiga.
- Kahe poja ja tütre isa ning kahe lapse vanaisa

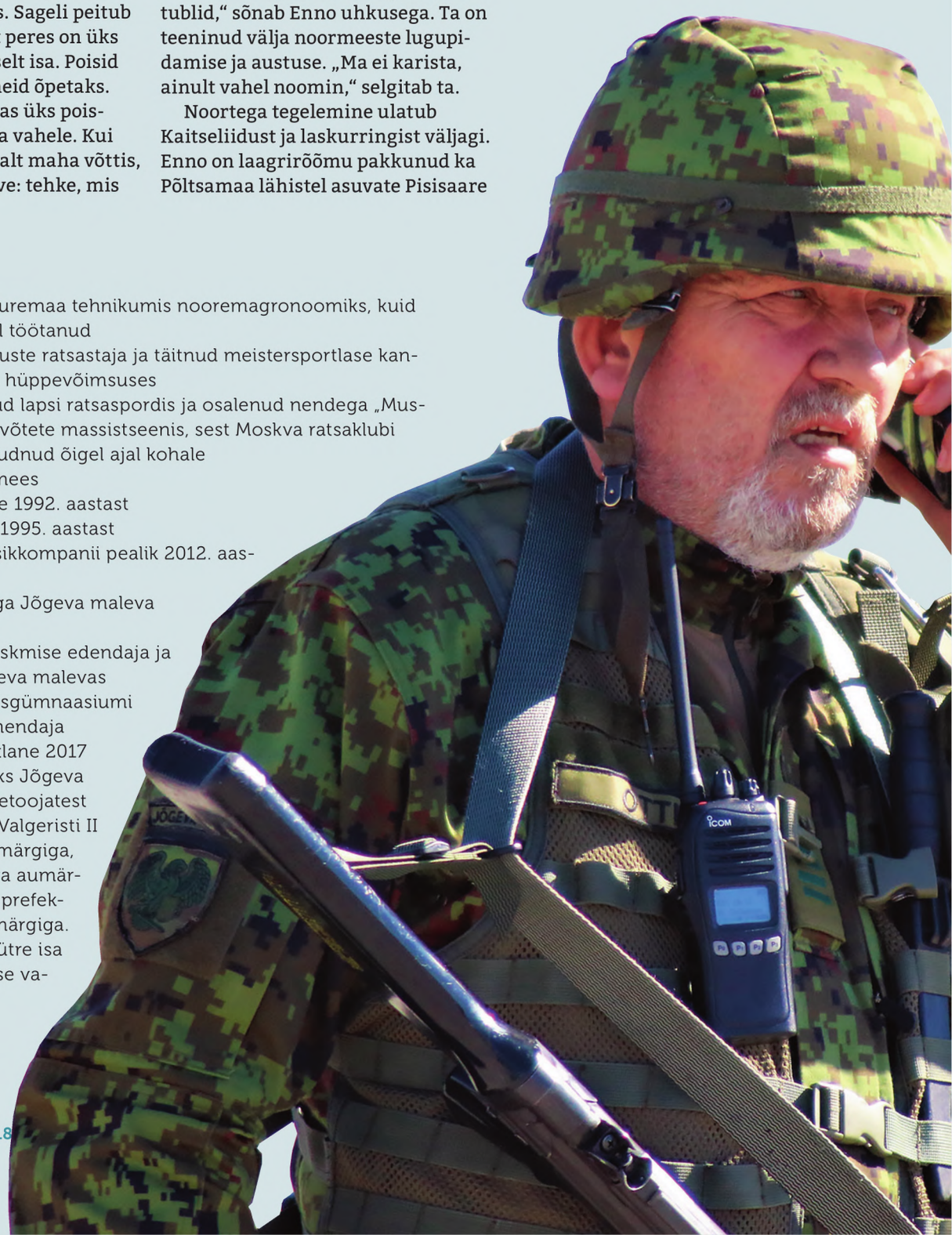

mida metsa kaasa võtta ja selga panna. „Ühe Pisisaare tüdruku ema oli mures, et laps seisab pärast laagrit ukse peal ja ei lase ema metsa. Selgitasin, et ta peab lapsele rääkima, kuhu ja kui kauaks ta läheb. Ning ette näitama, et on kaasa võtnud laetud telefoni ja selga pannud helkurvesti, muidu ei lasegi tütar teda välja," räägib Enno, kui tõsiselt noored õpitusse suhtuvad.

Uued teadmised lähevad käiku ligi kolmekilomeetrisel takistusrajal. Laagrilistel tuleb määrata puude lehti, tunda teraviljakultuure ning traattelefoniga abi kutsuda. „Eks see kõik ole eeltöö, äkki mõni neist tuleb noorkotkaks, laskurringi või Kaitseliidu noorliikmeks," märgib kaitseliitlane.

Ühegi pauguta

Relvad on Saaremaalt pärit meest huvitanud juba lapsest saati. Enno meenutab, et tiris ikka kokku Vene ja Saksa sõjakraami, tegi pauku ja jäi vahele. Sõjaväes teenis ta tuumaallveelaeval ja vastutas reaktori eest.

„Ülemustest hoia kaugemale ja ära torgi seda, mida sa ei tunne," täpsustab Ottis retsepti, mille järgi teenistus tuli läbida. Allveelaeval teenides nägi Enno oma silmaga jääkaru. Need on loomult uudishimulikud, ent inimesi vältivad loomad, kuid võimaliku noosi peale tulevad välja. „Jäälõhkujate madrused loopisid neile konservpiima. Kui kambüüs oli lahti, tulid karud toidu lõhna peale kohale," jutustab ta. Enno teenis kolm aastat ja kaks kuud, aga ei teinud selle aja jooksul relvast kordagi pauku.

Kaitseliidu ja igapäevase turvatöötaja ameti kõrvalt on Enno 1995. aastast abipolitseinik. Kaitseliitlasest abipolitseiniku Villu Vallistega on nad olnud edukad abipolitseinike kutsemeisterlikkuse võistlustel. Tänavu oli esimene aasta, kui Enno võistlustele ei läinud ja enam ei lähegi. „Noored tulevad peale, las nemad rügavad nüüd," sõnab ta. Abipolitseinikuna on tal lagi käes, midagi uut juurdeõppimiseks ei pakuta. Ennol on abipolitseinikuna õigus relva kanda ja alarmsõidukit juhtida.

Õiglane kütt

Kaitseliidu, politsei, kooli ja turvatöö kõrvale mahub ka jaht. Septembri keskel algas metsades põdrajahi hooaeg. „Prööah!" laseb Ottis madalal jorul habemesse kõlada. See on igati asjakohane põdrapulli jorin, mille peale iga endast lugupidav isend põõsastest kaema tuleb, et kes see tema põdralehmale silma heidab. Enno teatab kavalalt, et rohkem ta ei julge joriseda, muidu jookseb Mati Kepp kohe teiselt korruselt alla. (Jõgeva abivallavanem Mati Kepp on samuti kaitseliitlane ja jahimees ning loo autori kolleeg maja teiselt korruselt – M. T).

Enno selgitab, et praegu on igasuguseid vahendeid, millega saab pullide peibutamiseks heli teha, ise enam eriti jorisema ei pea. Peibutusjahil saab lastavaid isendeid valida. „Kui pullil on kaks punni peas, las elab. Kui on viie haruga isend, sugupull missugune – paarita edasi! Kui tuleb põdrapull, sarved kõverad, need geenid kanduvad ju edasi ... või mõni lonkav isend – need võtame maha," selgitab jahimees. Ajujaht sõltub lubadest, näiteks kaks vasikat, lehm või pull. Kahte põdralehma keegi laskma ei hakka. „Kui on lehm kolme vasikaga, siis ma jätan laskmata. Näe, tubli ema, kolm vasikat üles kasvatanud – see on ju haruldus, las elab! Me pole nii näljas, et peame jahimeestena laskma kõike, mis liigub," lausub ta.

Vahel on Enno süda ka härdaks läinud. „Vahib mind oma armsate silmadega ... ja ma ei lase," tunnistab karuse oleku, kuid pehme loomuga jahimees.

Vanemad helistasid, et mis ma teinud olen, poiss on uskumatult muutunud – koristab tuba ja käib koolis.

MARGE TASUR

KOMMENTAAR

Kolonelleitnant TARMO LAANISTE, Jõgeva maleva pealik

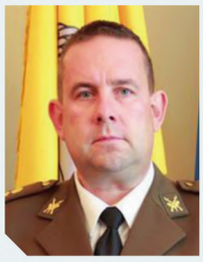

Enno Ottis on suure südamega mees ja tõeline noorsootöötaja. Ta tegeleb pidevalt maleva järelkasvu ettevalmistamisega nii noorkotkaste, laskurringi kui lastelaagri tasemel. Enno Ottis paistab silma tegevusaktiivsusega nii Kaitseliidu sündmustel osalejana kui ka instruktorina. Ta pole ainult kaitseliitlane, vaid abipolitseinik, I klassi kütt ja noortejuhendaja ning on kodanikuaktivistina eeskujuks kõigile oma noortele ja kaasvõitlejatele. Enno Ottis on oma südameasjaks võtnud laskeoskuse arendamise malevas. Ta viib läbi lasketreeninguid, -võistlusi ja -päevi. Tema tööind ja tahe uute proovikividega rinda pista on imetlusväärne. Ottis pühendab omakasupüüdmatult aega kogukonnale, noortele ja kaaslastele Kaitseliidus. Samal ajal ei unusta ta elu ja tegemisi huumoriga võtta ning end vabal ajal ja heas seltskonnas „laadida".

Narva malevkond – piirilinna tugisammas

21aastane Vladislav Eglet on Narva malevkonnas Noorte Kotkaste rühmapealik. Kaitseliit on nii talle kui tema poistele tõeline asi. Noormehe kõige suurem toetaja on ta ema, kes jälgib hoolega Narva kaitseliitlaste tegevust. „Ta ütleb, et oleme õigel teel – see on suurepärane," rõõmustas Vladislav.

Tekst: MARGE TASUR, vabatahtlik autor

Vladislav on lustlik, haritud ja tasakaalukas noormees. Temast õhkub asjatundlikku patriootlikkust ja kaitsetahet. Noormees läks ajateenistusse kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist. Kui teenistus Tapal lõppes, astus ta Narva kolledžis noorsootööd õppima. Praegu on ta teise kursuse üliõpilane. Kaitseliitlane oli Vladislav juba enne ajateenistust.

„Mul oli riigikaitseõpetus Narva Soldino gümnaasiumis nii huvitav – toimusid metsalaagrid ja sain palju uusi teadmisi," rääkis poiss sellest, mis talle kooliajast eriliselt meelde jäi. Tundides sai ta rohkem teada ka Kaitseliidust. „Astusin Kaitseliitu, et aru saada, mis toimub kaitseväes, mis kuulub varustusse, mis on käsud. Sain hea ettevalmistuse kaitseväkke minekuks," kinnitas ta.

Kuigi kaitseliitlasena sai ta aru, mida kaitsevägi endast kujutab, läheb noormehe nägu muigele. Ta haarab kahe käega peast kinni ja ütleb, et ajateenistuses oli ikka täiesti uus elu ja inimesed. „Kaks esimest nädalat valutas pea niimoodi, et ma ei teagi, kuidas seda kirjeldada. Kõik oli teises keeles, kuid siiski

21aastane Vladislav Eglet on Narva malevkonnas Noorte Kotkaste rühmapealik. Kaitseliit on nii talle kui tema poistele tõeline asi

MARGE TASUR

sain kiirelt järje peale," jutustas ta. Vladislav räägib soravalt eesti keelt. „Sain eesti keele kätte teenistuses. Inimesed räägivad, et kaitseväes teenides õpitud keel jääb kogu eluks. Arvan, et nii see ongi," arutles poiss, lisades, et ka kõik eesti keele koolitused ja kursused Narva malevkonnas tulevad ainult kasuks.

Malevkonnas korraldab eesti keele kursusi Narva Eesti gümnaasiumi õpetaja. Kursusel laotakse keelele tugev põhi alla. Võitluskaaslastega suheldes ja metsas õppustel kinnistub teooria ning paraneb järjest ka keeleoskus.

ROGER VINNI ERAKOGU

Et oma kohal- ja valmisolekut tugevamalt inimeste seas kinnitada, on Narva malevkond viimasel paaril aastal energiliselt teavitustöö rütmis tuksunud

Tõeline asi

Noorsootöö tudengina naudib Vladislav Kaitseliidus tööd noortega. „See on mulle samal ajal praktika, huvitav kogemus ja lemmikhobi," lausus ta. Kuigi noorkotkad õpivad kindla programmi järgi, ei armasta Vladislav kuiva teooriat, mida saab lihtsalt raamatust lugeda. Tema kinnitusel peab õpetama huvitavalt ja iga kord tuleb midagi uut leida. Ta selgitas, et kõik on vabatahtlikud ja kui poistele miski ei meeldiks, siis kaoks neil huvi väga kiiresti.

„Kaitseliit on meie poistele tõeline asi, sellepärast tuleb nende huvi ja patriootlikkust hoida," täheldas rühmajuht. Vladislavil on rühmas 32 poissi vanuses 12–18 aastat. Narvas tegutseb ka nooremate poiste rühm, keda juhendab tema kolleeg. „Mina töötan põhiliselt nendega, kes saavad juba asjadest aru," muheleb noortejuht. Poisid liituvad noorkotkastega juba 1. klassis. „Tulen siis kolleegile appi. Saan töötada nii väikeste kui suurte poistega, see kõik tuleb mulle õpingutes kasuks. Võin kolledžis kirjeldada, kuidas tegutsen ja õppeprotsessis ette tulevaid probleeme lahendan," rääkis Vladislav. Kolledžis on palju ülesandeid: tuleb korraldada sündmusi, kirjutada ja läbi viia projekte ning teha aruandeid, kuidas kõik lõpuks õnnestus.

„Noorkotkastega töötades saan kasutada erinevaid meetodeid, mida ma kolledžis õpin. Võin loengutes jagada kogemusi, kuidas üks või teine meetod toimis," sõnas Vladislav. Noorsootöö on haarav ja aktiivne tegevus, mis hoiab värskena nii ülikoolis kui ajateenistuses õpitu ja kogetu. „Noorkotkad on motiveeritud ja tahavad töötada, see meeldib mulle. Kui see kõik muudab poiste elu heaks, siis tean, et töötan ikka õiges suunas," lausus kaitseliitlasest noortejuht.

Noored kotkad käivad koos kaks korda nädalas. Nädala sees on malevkonna õppeklassis teooriatunnid, kus rühmad õpivad eraldi. „Neil on erinev programm, mis tuleb järkude saamiseks läbida," selgitas Vladislav. Pühapäeviti aga on nii suured kui väiksed kotkad ühisel koondusel. Nad „sirutavad tiibu" ja harjutavad koostööd. „Olenemata vanusest peavad kõik koos töötama, meil on tõsine aktiivõppepäev," mainis rühmapealik. Narva kaitseliitlased ja malevkond on väga toetavad noortele sündmuste ja õppuse korraldamisel. „Ma ei tea, mis me üldse noorkotkastega teeks, kui poleks nii suurt toetust ja tagalat selja taga," lausus Vladislav.

Teadlikkuse taga on aktiivne osalemine linnasündmustel, infopäevadel ja spordivõistlustel. Malevkond annab eelmisest aastast alates oma tegemistest usinalt teada ka Narva malevkonna Facebooki lehel.

Uus normaalsus

Vladislav tõdeb, et viimase paarikolme aastaga on Narvas kohalike elanike teadlikkus Kaitseliidust, kaitseliitlastest ning nende tegevusest märgatavalt paranenud. Teadlikkuse taga on aktiivne osalemine linnasündmustel, infopäevadel ja spordivõistlustel. Malevkond annab eelmisest aastast alates oma tegemistest usinalt teada ka Narva malevkonna Facebooki-lehel.

Teavitussündmustel on noormees kogenud, et inimeste meelsus on kas positiivne või neutraalne. Vahel küll imestatakse, et kas Narvas on niisugune organisatsioon, Kes on juba midagi kuulnud, tuleb kohe uurima, kas ka noortele tegevusi pakutakse. Vladislav toob isikliku näite teavitustöö tulemuslikkusest: „Kui ma ajateenistuses olin ja vahel vormis tänaval liikusin, vaadati mind imeliku pilguga – see on sõdur, kuidas see võimalik on? Mis asja ta siin teeb?" Nüüd, umbes kolm aastat hiljem, ta laigulises vormis tänaval liikudes sellist hoiakut enam ei märka. „Ma

olen tavaline kodanik, kes on vormis kaitseliitlane ja see on normaalne. Tunnen, et see on nüüd täitsa tavaline nagu peabki olema," teatas ta.

Üks kõigi ja kõik ühe eest

Vladislav sõnas, et Narva malevkonnas on vabatahtlikke paljudelt erialadelt ning mitmete huvidega. „Kui oleme siin, siis töötame kui üks meeskond ja kõik kasutavad oma oskusi, mis neil tavaelus oma valdkonnas on," selgitas ta. Näiteks kui keegi töötab kokana, võib ta leida tegevust köögimeeskonnas, mehaanik saab appi tulla autotehnikuna tagalas või hoopis mõni noorsootöötaja – nagu Vladislav – leida rakendust Noorte Kotkaste või Kodutütarde rühmajuhina. Kuid võib ennast proovile panna ka täiesti uues valdkonnas. Näiteks kontoritöötaja saab õppida meditsiinioskusi või saada autojuhiks. Eneseteostusvõimalusi on noormehe kinnitusel palju.

Vladislav tõdeb, et õpingute ja vabatahtliku töö kõrvalt kipub ikka aega nappima. Ent tema põhimõte on lihtne ja töökindel: aega tuleb planeerida. Nii jõuabki ta teha kõik, mis vaja, ja isegi rohkem. „Stressi meil siin küll ei ole ja kuidas saakski, kui metsas on põnevust ja värske õhk," kinnitas Vladislav.

Narva malevkonna pealik Andrei Obidin: „Kaitsetahe tuleb seest!"

Kaitseliitlastena on Narva malevkonna liikmete roll kohalikele inimestele näidata, et Eesti riik ei ole kuskilt mujalt tulnud ning me kõik oleme selle osa.

Paar aastat Narva malevkonda juhtinud Andrei Obidin peab oluliseks õpetada narvakaid Eestit armastama. Obidin tõdeb, et piirilinnas jälgitakse malevkonna tegemisi valvsama pilguga. Sedavõrd suuremana tajuvad ka sealsed kaitseliitlased vastutust oma pere ja riigi turvalisuse eest. Et oma kohal- ja valmisolekut tugevamalt inimeste seas kinnitada, on Narva malevkond viimasel paaril aastal energiliselt teavitustöö rütmis tuksunud. „Räägime ja suhtleme inimestega, selgitame, kes me oleme, millega tegeleme ja milleks seda teeme. Meid ei ole vaja karta. Sõjaline pool on vaid üks osa meie tegevustest, on ka tsiviilvaldkond," selgitas pealik.

Malevkond on teiste jõustruktuuride kõrval väljas näiteks linna olulistel sündmustel: teadmistepäeval, mitmesugustel infopäevadel ja veteranipäeval. Narva malevkond ulatas abikäe ka Tartu Uuele Teatrile, kes etendas Kreenholmi manufaktuuri territooriumil näidendit „Kremli ööbikud". Kaitseliitlased aitasid ära paigutada 2000 tooli ning andsid kasutada ka tuhandeliitrise veepaagi.

Malevkonna telgi leiavad sageli üles lapsevanemad. Nad on väga huvitatud, et nende lapsed saaksid suvel laagrisse. Eriti innukad on üksikvanemad – Kaitseliidus on nende lastele head eeskujud ning noo-

Üheks päevaks on inimesi palju kergem leida kui terveks nädalavahetuseks – kaitseliitlased tulevad välja, harjutavad kõike, mida peab, ja õhtul lähevad tagasi. See suurenda oluliselt motivatsiooni ja osalejate arvu

NARVA MALEVKOND

ROGER VINNI ERAKOGU

Narva malevkond ulatas abistava käe ka Tartu Uuele Teatrile, aidates neil lavastuse „Kremli ööbikud" tarbeks Kreenholmi manufaktuuri territooriumile muuhulgas ära paigutada 2000 tooli

red saavad laagrites väärt kogemuse ja kasvatuse. „Kui alustasime paari aasta eest koolides teavitusega, siis 16–17aastaste koolipoiste osalus kohe tõusis," märkis Obidin. Pealiku sõnul on kaitseliitlased kohalikele juba omaks saanud. „Kui meid mõnel sündmusel kohal ei ole, siis kohe uuritakse: kus on kaitseliitlased?" muheles ta ja oli rõõmus, et kaitseliitlastest räägitakse ka siis, kui neid näha ei ole.

18 aastane Danil Ussov asutus Kaitseliitu venna eeskujul. „Ta kogu aeg rääkis nii ägedalt, mida siin tehakse," sõnas noormees. Pealegi on Danilil kindel plaan pärast kutsekooli mehhatroonika õpinguid asuda ajateenitusse. „Saan Kaitseliidust hea põhja. Kui teenistus läbi, siis tulen jälle Kaitseliidu tegevuste juurde tagasi," rääkis ta.

Juhtimis- ja tagalarühma ülem Roger Vinni sõnas, et kaitseliitlaste tegevustes on ka lõimumise element sees. „Kui korraldame avalikke üritusi ja käime abiks, siis oleme nähtavad, kohalik venekeelne elanikkond märkab meie panust ühiskonda ja nad on nõus rohkem kaasa lööma millegi hea ärategemisel. Seeläbi muutuvad nad ka lojaalsemaks," täheldas Vinni.

Teavituse üks lahutamatu osa on maitsev toit. Roger Vinni on oma meeskonnaga osalenud Ida-Virumaa grillivõistlusel, kus nende valmistatud kodukotletid pälvisid esimese koha. Malevkonnal on oma grillahi ja korralik köök. Saab teavituspäevadel pakkuda grill-liha ja grillil valmistatud roogi ning toitlustada suurüritusi.

Kui korraldame avalikke üritusi ja käime abiks, siis oleme nähtavad, kohalik venekeelne elanikkond märkab meie panust ühiskonda ja nad on nõus rohkem kaasa lööma millegi hea ärategemisel.

Narva malevkonnas on koos naiskodukaitsjate ja noortega ligi 300 liiget. Pealikul jagub neile ainult kiidusõnu. „Kõik on aktiivsed, vaatamata vanusele on nad leidnud meelepärase tegevuse. Kui inimene on patriootlikult meelestatud, saab ja suudab tegutseda, siis me kätt ette ei pane," lausus ta.

Pealik rääkis, et nad läksid eelmisel aastal üle lühematele õppustele. „Nädalavahetusel on pika õppuse asemel intensiivsem õpe. Tuleme välja ja harjutame kõike, mida peab, ja õhtul läheme tagasi. See tõstis oluliselt motivatsiooni ja osalejate arvu," märkis Obidin. Ta lisas, et üheks päevaks on inimesi palju kergem leida kui terveks nädalavahetuseks. Suurõppus Siil näitas, kuidas süsteem ennast õigustas. „Need, kes käisid õppustel, olid väga head – ammu pole sellist väljaõppetaset näinud, kui nüüd ennast kiita," muheles pealik.

Danil Ussov naudib Kaitseliidu õppusi, sest seal pole ühtegi tavalist olukorda. „Õppusel töötame kõik koos, see seob meeskonda," sõnas noormees. Pealik lisas, et käsku andes ei tohi vinti üle keerata. „Meil on kõik vabatahtlikud ning kui pingutad üle, siis jäädki üksi põllule," ütles Obidin. Ta rõhutas, et iga vabatahtliku motivatsioon peab tulema tema seest. Kasvatamine ja õpetamine toimib noortega, aga mitte täiskasvanutega. „Parim liige on vanuses 40 pluss. Ta ei kipu ära sõitma, perekond ja töö on siin ning ta tahab ennast pühendada riigikaitsele," rääkis malevkonna pealik. Eriti hea meel on tal noortest, kes saavad nende juures esmase väljaõppe ja liiguvad edasi ajateenistusse, Sisekaitseakadeemiasse või Kõrgemasse sõjakooli.

Kohalike huvi ning teadlikkust on suurendanud ka kolme aasta eest renoveeritud malevkonna hoone. Ilusast majast aga üksi ei piisa, loevad inimesed, kes seal tegutsevad. „Maja välimus ja sisu on kooskõlas – vabatahtlikel on kaasaegsed väljaõppe- ja olmetingimused ning meie vabatahtlikud on motiveeritud," ütles Obidin.

Narva koolinoorte seas muutub riigikaitse järjest populaarsemaks

Kapten Anton Pratkunas on riigikaitseõpetaja Narva Pähklimäe gümnaasiumis ja Vanalinna riigikoolis. Anton rääkis, et tema riigikaitsetee sai alguse Kaitseliidust.

ÜKSUS

Gümnasistina oli tal kindel soov minna kaitseväkke ja sõjakooli õppima. Nii oligi esimene ja loogiline samm vajaliku ettevalmistuse saamiseks astuda Kaitseliitu. „Side Kaitseliiduga jääb alati, see ei katke kunagi," kinnitas ta.

Õpetaja Antoni sõnul on Narvas kõik koolid riigikaitseõpetusega kaetud. Eriti hea meel on tal sellest, et Narva kutsehariduskeskuses õpetab seda ainet kapten Aleksandr Lupanov. „Riigikaitseõpe on kutsehariduses äärmiselt oluline, seal õpivad noored, kelle praktilised oskused tulevad kasuks Kaitseliidus või kaitseväes. Suur osa õpilastest oskab mehaanikat, remonditööd või kokkamist. Nad on meistrid kutsealadel, mida riigikaitse vajab," täheldas Pratkunas. Riigikaitseõpetajateks on peamiselt kaitseliitlased või endised piirivalvurid.

Anton alustas tegevväelasena õpetamist kaheksa aasta eest. Toona seadis mees sammud kooli, rääkis õppejuhtidega ning uuris, ega neil riigikaitseõpetajat pole vaja. Oligi. „Õpetamine on mulle põnev hobi, altruism ja huvi," teatas ta. Mehe sõnul on õpilasi selle valikaine tunnis iga aastaga enam.

Ühelt poolt on õpetaja Pratkunas kaitseliitlastest kaasvõitlejate kinnitusel hea motivaator, teisalt otsivadki õpilased midagi põnevat ja vaheldusrikast. Riigikaitse õpetamisel teeb Anton koostööd kaitseressursside ameti, Kaitseliidu ja kaitseväega. Koostöös suurtükiväepataljoniga viib ta õppuritele läbi riigikaitselaagreid. Riigikaitsetundides on nii poisse kui tüdrukuid, vahel on neidusid isegi rohkem. „Olid ajad, kui tüdrukud näitasid laagris poistest paremat vastupidavust. Noored mehed nutsid ja tüdrukud julgustasid neid," jutustas ta õpetajaks oldud kogemuste põhjal.

Need õpilased, kes on riigikaitse tundides aktiivsed, jäävad sellisteks ka pärast aine lõpetamist. „Rõõm oli näha, et üks minu esimestest õpilastest astus Kaitseliitu, seejärel kaitseväkke ja nüüd on juba nooremseersant. Ta oli abikoolitaja ka laagris," sõnas õpetaja.

Kapten Pratkunas kinnitab, et riigikaitsega on praegu koolis asjad hästi. Kuid aastate eest alustades tundis ta suhtumist, et mida see Eesti Kaitsevägi üldse teeb või oskab. Ikka kõlasid jutud, et Venemaa on tugevam. „Kui hakkasime käime õppereisidel, ekskursioonidel väeosadesse ja sõjakooli, siis noored nägid varustust ja sõdurite ettevalmistust. Suhtumine muutus ja praegu ei tule sellised küsimused enam kõne allagi," märkis ta.

Õppereisidel viib Anton oma õpilased alati Kõrgemasse Sõjakooli. „See on minu kool. Õpilastele on seal väike mäng, nad otsivad kadetikasiinost minu kruusi. Kes leiab, teeb pildi ja saab siis minu käest meene," jutustas Anton, kuidas ta alati püüab õppeaine võimalikult haaravaks teha.

Õpilasi huvitab riigikaitses ikka praktiline osa. „Keegi ei ole veel öelnud, et nad on kursusel sellepärast, et neid huvitab eeskätt Eesti välispoliitika või NATO. Õpilased uurivad ikka, millal saab relvi näppida, laskmist harjutada ja metsalaagrisse minna – nad tahavad põnevust," teatas õpetaja.

Pratkunase kinnitusel teevad Narva koolide riigikaitseõpetajad tihedat koostööd. Näiteks Narva Kreenholmi gümnaasiumis on töös „Sinu riigi kaitse" programm. Nad toovad kohale häid koolitajaid. „Saame siis mitme kooli lapsed kokku panna ja pakkuda loenguid pea sajale noorele korraga," rääkis Pratkunas.

NARVA MALEVKOND

KARL-ERIK TALVET

HARITUD SÕDUR

Tõeline kergejalavägi 2

Tuleviku sõjad on palju surmavamad ja jõhkramad, sest lahingutegevuse peamisteks paikadeks on linnad või asutatud piirkonnad. Kuidas aga sellisest konfliktist edukalt väljuda? Lahenduseks võib olla tõeline kergejalavägi.

Tekst: kolonelleitnant RIIVO PIIRSON, KVÜÕA RUK operatsioonianalüüsi grupi ülem

Kergejalaväelane ei järgi kunagi kindlaid tehnikaid ega mudeleid, vaid kohaneb kiiresti uute oludega ja kasutab olukorra lahendamiseks „kõike, mis töötab“. Sealhulgas tuleb väljaõppe käigus anda otsustamis- ja tegutsemisvabadust kõigile tasanditele, usaldada oma alluvaid ning võtta kuulda nende nõuandeid, sest nad omavad väärt elukogemusi. Ülematel tuleb oma alluvatele kirjeldada kõrgema ülema kavatsust ja lõpptulemust, kuid täitmise viisi/meetodi valib täideviija ise[1], nii soodustame ülesandekeskse juhtimise põhimõtteid. Kui olukord võimaldab ja käsku ei anta, siis haarab kergejalaväelane initsiatiivi ja kasutab võimalust.

Ülemate väljaõppes tuleb rakendada meetodeid, kus olukordi kiiresti muudetakse, nii et nad peavad muutma juba valmis plaane. Selleks tuleb väljaõppeüritustel võimaldada tulevastel ülematel rahulikus tempos sooritada planeerimine kuni lahinguplaani valmimiseni ning seejärel muuta nende plaani selliselt, et nad peavad planeerimise käigus omandatud teabe põhjal viima ellu täiesti uut liiki ülesande. Näiteks saavad nad määratud ülesannet täitma asudes raadio teel uue ülesande, mis käsib jätkata ülesande täitmist hoopis vastupidises ilmakaares. Seejuures tuleb harjutustel kasutada „vaba mängu“ reegleid, sest see arendab ülemaid kõige paremini andma kiiresti muutuvas ja ootamatus lahinguolukorras uusi korraldusi. Ühtlasi harjutab see uutes oludes kohanema ka kõiki teisi üksuse liikmeid.

Olulisel kohal ülemate väljaõppes on silmaringi avardav lugemismaterjal, juhitud diskussioonid, taktikalised otsustusmängud, n.-ö liivakastiharjutused ja üksusteta taktikalised harjutused (TEWT[2]). Väga oluline on kaasata harjutustele lahingutoetuse relvaliigi (kaudtule-, õhutõrje-, luure-, pioneeri-, tagala-) allüksuste ülemaid ja spetsialiste, et

õpetada neid tundma lahinguosiste tegevusi ja oma rolli kergejalaväelase lahinguplaani toetajana. Keskenduda tuleb rohkem juhtimisele kui kontrollile (ettekannete koostamisele). Kergejalaväe juhtimine ja kontroll (C2) seisneb ülevalt alla ülema kavatsuse esitamises, madalal tasandil planeerimises ning detsentraliseeritud otsustamises – õigemini vabaduses otsustada, silmas pidades kõrgema ülema kavatsust.

Tõenäoliselt toimub tuleviku lahingutegevus enamasti kompanii ja väiksemate üksuste tasandil (otsustamine rühma ja kompanii ülema tasandil). Sellegipoolest on olulisel kohal ka kompaniist kõrgemad juhtimistasandid, mis keskenduvad rohkem administreerimisele, lahinguteenindusele, operatsiooni ja strateegilise tasandi eesmärkidele, relvaliikide koostöö samakõlastamisele, luureandmete analüüsimisele ja levitamisele. Brigaadi/maakaitseringkonna tasand muutub märgatavalt olulisemaks ja sealt võidakse juhtida otse kompaniisid (mis ei tähenda erinevatest allüksustest kokku harjutamata sihtüksuste[3] kokkuklopsimist), luues sellega rohkem paindlikkust manöövrite kujundamiseks ja vastase purustamiseks[4]. Kõikide tasandite ülemaid tuleb harida, julgustada ja tunnustada „suure pildi“ kontekstis tegutsemisest arusaamisel.

Kompanii tasand vajab suuremat logistilist iseseisvust, sellest tulenevalt on vaja tagalaüksuste väljaõppes keskenduda jalaväekompaniidele evako- ja laskemoona täiendamise sihtüksuste toetuseks lisamise harjutamisele, kus kõrgemalt poolt tehakse järelevedusid 1–3 korda nädalas ning söögitegemine käib enamasti isiklikus katelokis. Vajalikud varud kas kantakse endaga kaasas või ladustatakse peidikutesse. Võimalusel tuleb harjutada varude täiendamist *airdrop*[5] põhimõttel. Tagala killavoor vähendab kergejalaväelase mobiilsust!

Luureandmete kogumine käib põhimõttel „alt üles“, st iga sõdur on info koguja ja suur pilt pannakse kokku alluvatelt saadud infokildude põhjal, mitte luureteabe levitamisega „ülevalt alla“. Sellepärast peab esmane luureandmete süntees toimuma kompanii tasandil ja selle sünteesi esmane teostaja on enamasti kompaniiülem isiklikult. Kompaniiülemat tuleb treenida vastase tundmise eksperdiks põhimõttel, et ta pöörab oma lahinguplaani „ümber“ ja vaatab seda läbi vastase silmade.

Kergejalaväelane oskab märgata vastase rühmituse väiksemaidki haavatavusi, nende äratundmist on õpitud ja harjutatud. Manööversõjapidamine tähendabki vastase kriitiliste haavatavuste ründamist, mõjutades vastase raskuskeset. Kergejalaväelane ründab vastase kriitilisi haavatavusi ega võitle tema tugevustega (lahinguosistega). Vastase tagalaala on kergejalaväelase põhilahinguala. Sellest tulenevalt peavad kergejalaväelased oskama joonistada lihtsaid, kuid korrektseid skeeme vastase rühmitusest ning edastama vajalikku infot selgelt ja lühidalt teistele. Sealhulgas tuleb treenida varitsuste käigus esemete otsimist ning vangide ülekuulamist, kogumaks luureandmeid vastase tegevuskavadest.

Kergejalaväelasel peavad olema elementaarsed üleelamisoskused igaks aastaajaks, sh joogivee hankimine, taimede tundmine, varjualuse ehitamine, lõksude ehitamine loomade püüdmiseks jms. Nende seas on oluline oskus rännakul ja/või paigal seistes õigesti riietuda nii eri aastaaegadel kui ka iga ilmaga.

Kiirus tähendab kergejalaväelase manöövrites seda, et kui mingi tegevus toimub, siis see peab olema lõppenud enne, kui vastane jõuab reageerida või saab üldse aru, mis toimus. Sellepärast tuleb õpetada lahingute tegevuskavandeid koostama lihtsuse printsiibil.

Isikud, kes ei näita üles enesedistsipliini, ohustavad ülesande täitmist ja oma üksuse kamraade. Nende koht ei ole kergejalaväes.

Kergejalaväelastele tuleb õpetada tule all esmaabi andmist, et haavatute eest hoolitseda ja ravida seni, kuni nad evakueeritakse. Tänapäevast 10-1-2 evakuatsiooniketi põhimõtet on kergejalaväes raske saavutada. Iga väliharjutus peab sisaldama lahinguväljal esmaabi andmist ning haavatute eest hoolitsemist.

Iga kergejalaväelane peab austama eraomandit ja tsiviilisikuid, sest tema põhiülesanne on kaitsta kohalikku elanikkonda, sellega võidab ta nende poolehoiu ja tagab

Soome vana ja uuendatud maaväe lahingupidamine

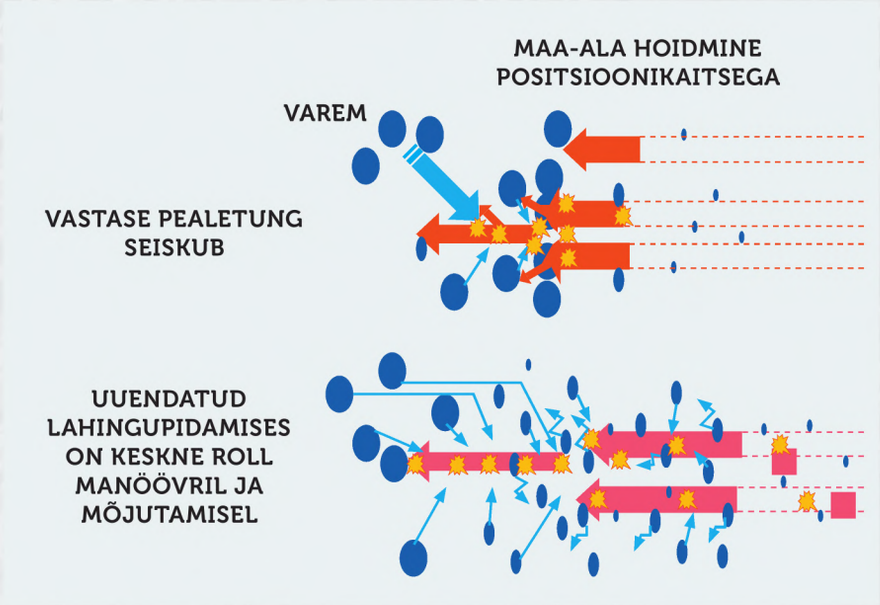

Allikas: Allan Parv

Ülemate väljaõppes tuleb rakendada meetodeid, kus olukordi kiiresti muudetakse, nii et nad peavad muutma juba valmis plaane.

ühtlasi ka endale tegevusvabaduse ja jätkusuutlikkuse (*winning hearts and minds*). Kergejalaväelane sõdib oma kodukohas.

Kergejalaväelasele kohanduvad Mao Zedongi „kolme reegel ja kaheksa märkust“[i].

Reeglid
1. Kõik käsud kuuluvad täitmisele.
2. Ära varasta inimestelt.
3. Ära ole isekas ega ebaõiglane.

Märkused
1. Majast lahkudes sulge uks.
2. Korja kokku voodipesu, millel oled maganud.
3. Ole viisakas.
4. Ole oma kavatsustes aus.
5. Tagasta, mille laenasid.
6. Asenda, mille lõhkusid.
7. Ära pese ennast naiste juuresolekul.
8. Ära sirvi ilma loata vahistatute taskumärkmikke.

Väljaõppeürituste planeerimisel ei tohi olla mitut eesmärki, et nt nelja päeva jooksul soovitakse saavutada 13 väljaõppe-eesmärki. Alljärgnevalt on antud võimalikud põhipingutused nädalate kaupa, mida saab kohandada nii ajateenijate kui kaitseliitlaste väljaõppetsüklisse:

1. nädal: orienteerumine ja ellujäämine;

2. nädal: jälitamine ja orienteerumine, sh öine;

3. nädal: laskelaager, sh lühikesed rännakud;

4. nädal: orienteerumine ja linnalahinguõpe;

5. nädal: lõhkamised, sh rännakud/orienteerumised;

6. nädal: orienteerumised ja relvaliikide koostöö, sh meeskonna relvade kasutamine (kaudtule tellimine/juhtimine, tõkestamine varitsuses, miinide kasutamine);

7. nädal: meeskonnarelvade (MP ja KP) laskmised, sh rännakud;

8. nädal: meditsiiniõpe (*combat life saver*);

9. nädal: varitsused ja orienteerumised, jälitamine;

10. nädal: väliharjutus – jao tasand (rännak paiknemisalale, ülesande saamine, luure teostamine, ülesande täitmine, rännak uuele alale);

11. nädal: väliharjutus jätkub eelmise nädala sarnaselt, kaasates relvaliike;

Luureandmete kogumine käib põhimõttel „alt üles“, st iga sõdur on info koguja ja suur pilt pannakse kokku alluvatelt saadud infokildude põhjal, mitte luureteabe levitamisega „ülevalt alla“.

12. nädal: lahinglaskmised – jao rünnak ja varitsus;

13. nädal: rühma kaitse ja rünnak (drill + TEWT);

14. nädal: väliharjutus – rühma tasandil;

15. nädal: lahinglaskmised – rühma rünnak ja varitsus;

16. nädal: kompanii rünnak ja kaitse (drill + TEWT);

17. nädal: väliharjutus – kompanii tasandil.

Lahingutoetuse (LaTo) relvaliigi treeningud ilma lahinguosisteta õpetavad ainult tehnikaid ja protseduure, kuid mitte taktikat, teisisõnu ei õpeta „tuld ja liikumist“, vaid õpetavad „tuld ja samakõlastamist“. Sellest tulenevalt peavad LaTo relvaliigid kohandama ja samakõlastama oma relvaliigi väljaõppetsükli selliselt, et nad oleksid suutelised osalema kergejalaväelaste väliharjutustel ja lahinglaskmistel. Kiiresti muutuvas tänapäeva lahinguolukorras ei ole LaTo üksuste ülematel võimalust küsida juhiseid, vaid nad peavad tegutsema, lähtudes lahinguosise ülema kavatsusest, manöövriskeemist, oma kogemusest ja põhipingutusest, nemad on toetajad. Need kogemused saadakse ainult kergejalaväelastega koos treenides.

Kaudtuli hävitab ja jalavägi hõivab[6], on kurnamise sõjapidamise viis, kergejalaväe manöövris sobib kaudtuld kasutada pigem vastase ahistamiseks. Õhuüksuste üheks tähtsamaks ülesandeks maaüksuste toetusel on luure teostamine. Õhuüksuste peamisteks sihtmärkideks on samad, mis kergejalaväelaselgi – vastaste tagalaala ja tiivad.

Lahingutoetuse relvaliigi treeningud ilma lahinguosisteta õpetavad ainult tehnikaid ja protseduure, kuid mitte taktikat.

UAS-idega on võimalik katta suurt geograafilist maa-ala ja neid saab kasutada kaudtule juhtimiseks, parim viis neid kasutada on NAI/TAI vaatlemiseks ja eelhoiatuse andmiseks.

Kuna vastase tagalaala on kergejalaväelase põhilahingute ala, siis neil endil ei olegi tegelikult tagalaala. Kergejalaväelase täiendamine toimub lihtsalt, selleks on vastase relvastuse, varustuse ja laskemoona varud.

Kokkuvõtvalt võib kergejalaväelase sõjapidamise viise iseloomustada Vana-Hiina 36 strategeemiga[7]. Neid sõjakavalusi tuleb teada ja osata kasutada ning vastase sõjakavalusele tuleb osata vastu seista ja sedagi enda huvides ära kasutada.

NIISIIS: MIDA ROHKEM SARNANEB KERGEJALAVÄGI „REGULAARVÄEGA“, SEDA KERGEM ON VASTASEL TEMAGA VÕIDELDA!

VIITED:

1 Kaitseväe sisemäärustik, punkt 26, lg 2, KVJ 05.04.2013 käskkiri nr 95

2 *Tactical Exercise Without Troops*

3 Jõudude ajutine rühmitus, mis on ette nähtud konkreetse põhiülesande täitmiseks

4 *Defeat* – vähendama vaenlase lahingutõhusust sedavõrd, et ta pole suuteline lahingutegevust jätkama või ei suuda täita seatud eesmärke

5 Isikkoosseisu või lasti maandamine lennult

6 *Occupy* – paigutama üksust määratud maa-alale, kus pole vaenlast. Teadlikult ei ole autor kasutanud siin terminit *vallutama*, sest eelduseks on võetud, et kaudtulega on selleks momendiks, kui jalavägi hakkab manööverdama, vastane „maa pealt pühitud“

7 https://et.wikipedia.org/wiki/36_strategeemi

KIRJANDUS:

i Brigadier General Samuel B. Griffith, USMC (Retired). *Mao Tse-tung on Guerrilla Warfare*. Washington, DC: Headquarters United States Marine Corps, 5 April 1989.

Kol-ltn Allan Parv, Soome maavägi uuendab lahingutegevuse aluseid, Sõdur nr 3, 2015

Palokangas, Marko. *Exploding wilderness. Guerrilla-type activities in the Finnish art of war.* Helsinki: National Defence University, 2015.

Sissitegevuse käsiraamat. Tallinn: Ülemaailmne Eesti Kaitseliidu toetusfond, 1995.

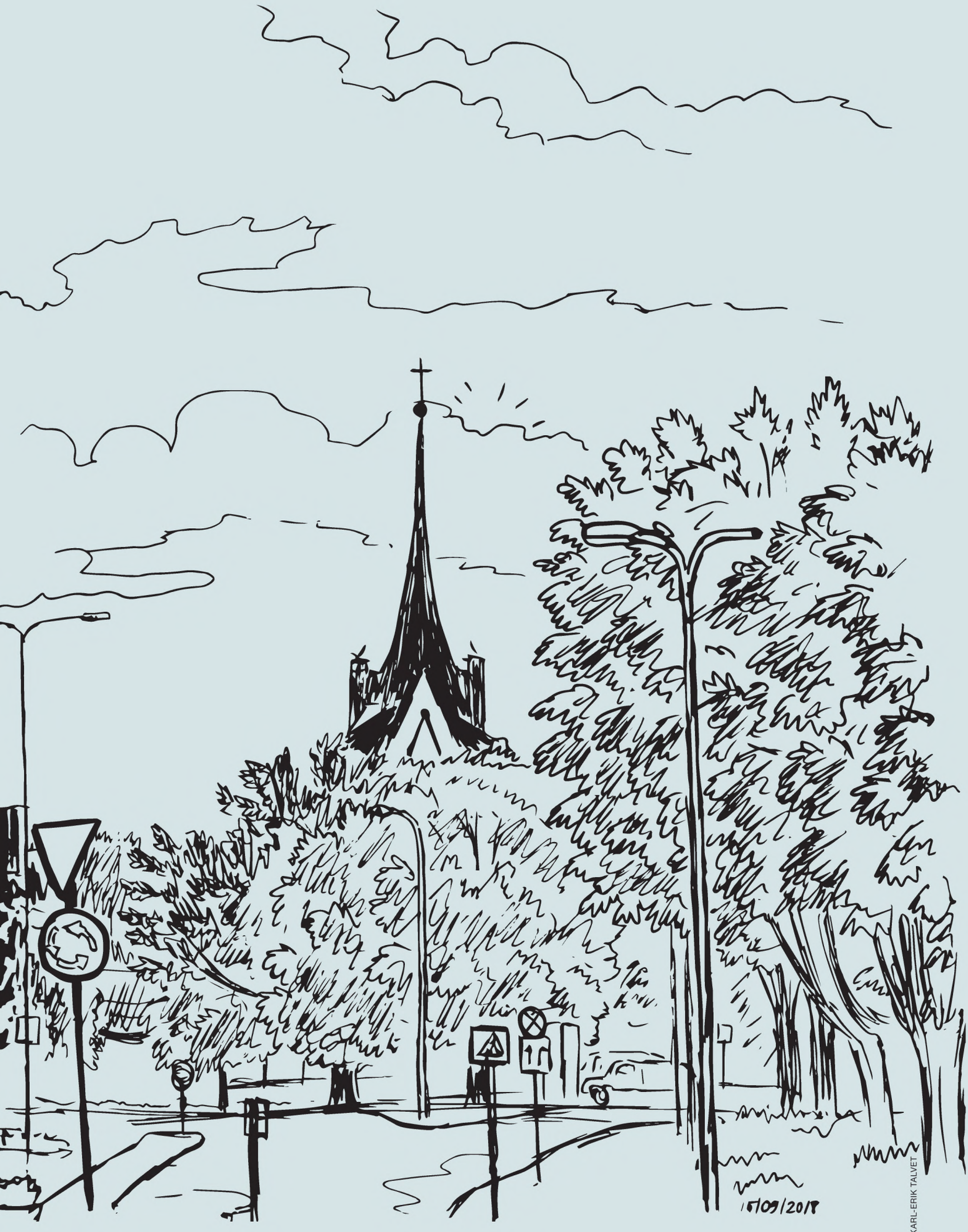

KARL-ERIK TALVET

Võimalik tegevuskäik asümmeetrilise rünnaku vastu ehk

Veel kord laiapindsest riigikaitsest 2

See on nii tsiviil- kui riigikaitse ekspertidele üldteada, et NATO kaitset ja rahvuslikku kaitsevõimet kombineerides on võimalik saavutada efektiivne heidutus regulaar- või konventsionaalse rünnaku vastu.

Tekst: kolonelleitnant TÕNU MIIL, kaitseväe peastaabi logistikaosakonna ülema asetäitja

Eestis on 2010. aastal kinnitatud Eesti riigikaitse strateegia ning 2014. aastal vastu võetud laiapindse riigikaitse arengukava aastateks 2013–2022 (Kaitseministeerium, 2014). Alljärgnevalt kirjutan rohkem lahti kuus põhilist tegevussuunda ja võrdlen seda kumulatiivse heidutuse kontseptsiooniga.

Need kuus põhilist tegevussuunda (sammast) on: sõjaline kaitse, tsiviilsektori toetus sõjalisele kaitsele, rahvusvaheline tegevus, sisejulgeoleku tagamine, riigi ja ühiskonna toimepidevuse tagamine ja strateegiline kommunikatsioon (Eesti Riigikantselei, 2017).

Kõik eelkirjeldatud tegevussuunad peavad olema omavahel kooskõlas ja koordineeritud. On väga keeruline välja tuua, milline neist kuuest on just kõige tähtsam. Õige väide on muidugi see, et mitte ükski neist ei tööta üksikult, vaid nad toimivad kogumina. Kuidas see võiks toimida, üritangi kirjeldada. Kahjuks ei ole võrdlemiseks võtta väga palju materjali, see on ka põhjus, miks analüüsin kogu koostegevust, lähtudes enda kogemusest ja arusaamisest laiapindsest riigikaitsest. Võrdlen neid kuut tegevussuunda (sammast) peamiselt kumulatiivse heidutuse kontseptsiooniga kui minu arvates kõige lähedasemaga (vt joonis 1).

Kumulatiivse heidutuse kontseptsioon on jagatud põhiliselt

HARITUD SÕDUR

Joonis 1. Riigikaitse kuus põhilist tegevussuunda

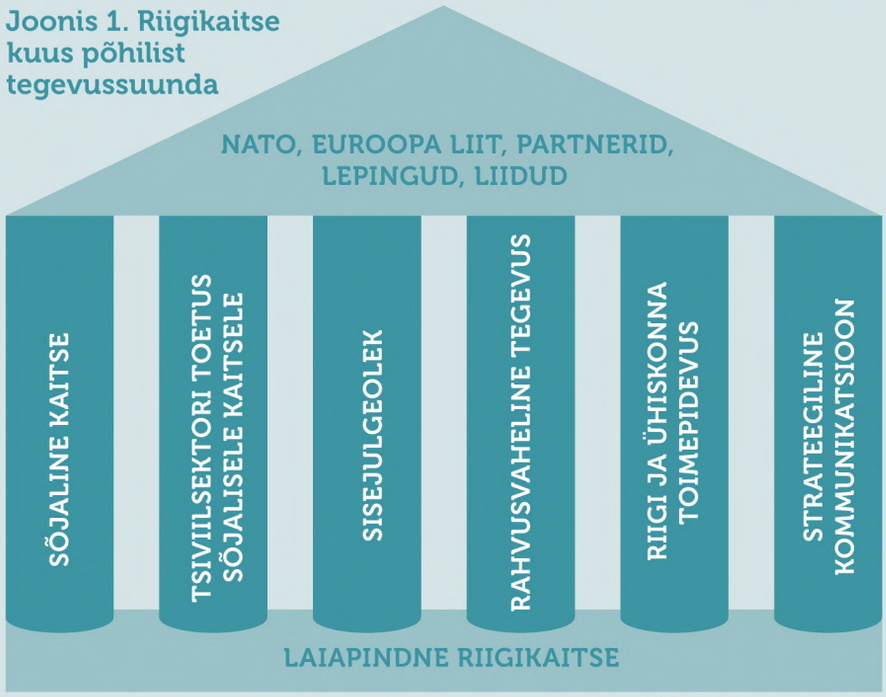

Allikas: Kaitseministeerium

kahte dimensiooni – strateegiline ja operatsiooni dimensioon (Almog, 2004). Operatsiooni dimensioon on põhiliselt kaitseväe dimensioon, seda aitab kõige paremini lahti seletada joonis 2 (Almog, 2004) ning rohkem ma sellel ei peatuks. Strateegiline dimensioon jaguneb omakorda sisemisteks ja välisteks faktoriteks, nagu on näha joonisel 3 (Almog, 2004). Kui ülesehituslikult võrrelda kumulatiivset heidutust ja laiapindse riigikaitse strateegiat, siis kõige suurem erinevus on selles, et kumulatiivne heidutus tugineb põhiliselt kaitseväe võimetele ja tegevustele, strateegiline dimensioon on aga peamiselt toetava iseloomuga. Laiapindne riigikaitsestrateegia käsitleb aga kuut erinevat tegevussuunda võrdsetena ning eeldab igalt tegevussuunalt (sambalt) samaaegset tegevust ja koordinatsiooni. Selle, mida iga tegevussuuna tegevuste all on mõeldud, kirjutan lahti järgmistes alapeatükkides ja lisan iga tegevussuuna juurde autori arvamuse kumulatiivse heidutuse dimensioonide võtmes.

Kumulatiivse heidutuse kontseptsioon on jagatud põhiliselt kahte dimensiooni – strateegiline ja operatsiooni dimensioon.

Sõjaline kaitse

Sõjaline kaitse hõlmab endas riigi kaitse planeerimist sõjaliste ohtude vastu. Selle põhilisteks täideviijateks on kaitseministeerium kaitseväe kaudu ja toetajana Kaitseliit. Sõjalise kaitse puhul peame kindlasti ära märkima rahuaegse tegevuse, mis aitab inimestel aru saada riigikaitsest kui sellisest ja selgitada, et riiki ei kaitsta ainult sõjaliselt. Siin on vajalik iga inimese kaitsetahte kasvatamine/suurendamine, sest Eesti riigikaitse põhineb kaitseväe ajateenistusel, reservteenistusel, tegevväelastel ja Kaitseliidu kaudu vabatahtlikel. Eesti riigikaitset viiakse ellu arengukava 2017–2026 alusel (Eesti Riigikantselei, 2017).

Kaitseväe tegevus riigikaitses on arusaadav, selleks on esmase kaitsevõime arendamine ja vajadusel selle rakendamine riigi sõjaliseks kaitseks. Kaitseliidu kui vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooni roll on natuke keerulisem, see väljendub nii sõjalises kui ka mittesõjalises toetuses riigikaitsele. Sõjalise osana valmistab Kaitseliit riigikaitseks ette kindlad sõjalised võimed, mille kaitsevägi on Kaitseliidule ette näinud. Mittesõjalistes tegevussuundades on Kaitseliidu roll seotud kohalike omavalitsuste ja riiklike institutsioonide tegevuste koordineerimisega ja kui vaja, elluviimisega, samuti isamaalisuse ja kaitsetahte kasvatamisega noorte ja mittekaitseväekohustuslaste seas. Kaitseliit on sõjaliste ja mittesõjaliste tegevuste võtmes oluline kui ühendav lüli. Täna kehtiva Kaitseliidu seaduse alusel ja Eesti haldusjaotust arvesse võttes on Kaitseliit esindatud kõigis 15 maakonnas, seega üle riigi, ja ta saab enda kanda võtta koordineerija rolli kõigis kuues tegevusvaldkonnas ehk sambas (Riigi Teataja, 2013). Siin on oluline, et Kaitseliidu liikmed ja kohalikud inimesed tunnevad maastikku ning on võimelised täitma mittesõjalisi ja sõjalist kaitset toetavaid ülesandeid. Samamoodi sobiks see roll Läti (Global Security) ja Leedu (Lithuaninan Armed Forces, 2017) vabatahtlikele organisatsioonidele.

Selleks, et konkreetne sõjalise kaitse sammas töötaks, tuleb täita kindlad eeltingimused, nagu näiteks valmisolek kiireks mobilisatsiooniks, kaitsetegevuse plaan nii ründe ennetuseks kui ründe ajal ja pärast seda, üksuste teadlikkus oma ülesannetest, üksuste ettevalmistamine ja treenitus, mobilisatsioonitreeningud, koordinatsioon teiste sammastega. Täna võib väita, et enamik kaitseväepoolseid eeltingimusi on täidetud, aga koordinatsioon teiste sammastega on puudulik põhjusel, et teised ei ole veel enda plaane nii põhjalikult teinud. Kaitseväe samba ülesandeks on sõjaline valmisolek riigikaitseks ja see on täidetud.

Kui analüüsida laiapindse riigikaitse sõjalise kaitse meedet heidutuse vaatevinklist, siis saaksime näidata kaitseväe kohalolu suuremana. Teiseks aitaks vabatahtlike riigikaitseorganisatsioonide selline tegevus

Joonis 2. Kumulatiivse heidutuse kontseptsioon

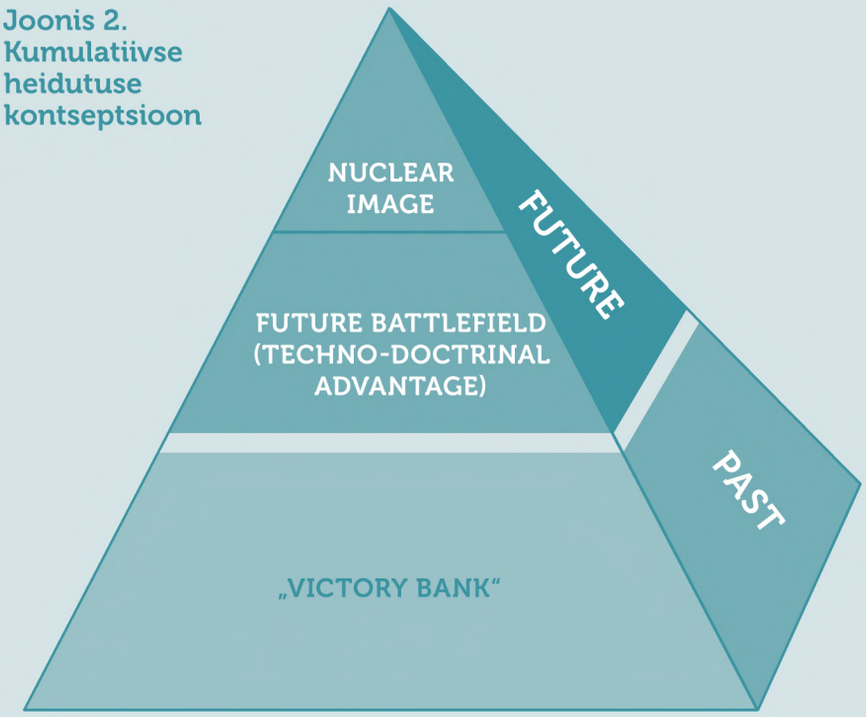

Allikas: D. Almog

Joonis 3. Strateegiline dimensiooni jagunemine sisemisteks ja välisteks faktoriteks

STRATEGIC DIMENSION	External Factors ■ Strategic Allies, Agreements and Alliances ■ Public Opinion
	Internal Factors ■ Political, Economic, Social, and Educational Systems ■ Infrastructure ■ Determination and Endurance
OPERATIONAL DIMENSION	Military Power ■ Military Strenght, Real and Perceived

Allikas: D. Almog

suurendada inimestes usku oma riigikaitse võimekusse ja seda tänu vahetule suhtlemise ja kommunikatsioonile, mis tavaliste reservväelaste puhul jääb paratamatult abstraktsemaks. See aitab ühtlasi teistel riiklikel institutsioonidel paremini aru saada riigikaitse planeerimisest ja võimalikkusest ning määratleda oma osa selles. Vahel jääb mulje, et me ei taha piisavalt luua müüte ja neid ankurdada, et oleks, millesse ja kellese uskuda. Eestil on ju olemas vabadussõda, metsavendlus, oma riigi loomine 1918 jne.

Siia oleks hea lisada Kaitseliidu kunagise ülema (1925–1940) kindralmajor Johannes Orasmaa mõte: „Kõik riigiteenistujad peaksid kuuluma Kaitseliitu.“ Tänapäeva liberaalses maailmas võiks seda natuke pehmendada ja riigi poolt peaks olema selgelt välja öeldud: „Kõik riigilt palka saavad inimesed peaksid oma institutsiooni kaudu omama ülesannet laiapindses riigikaitses.“

Kumulatiivse heidutuse kontseptsiooni võtmes sobituks eelkirjeldatud tegevussuund operatsiooni dimensiooni ja seda aitab mõista joonis 2, kus see on välja toodud võtmeelemendina.

Tsiviilsektori toetus sõjalise kaitsele

Tsiviilsektori toetuse all mõeldakse peamiselt materiaalseid varasid ja ühiskonna toimimist. Kõige olulisem on siin kiire ja õigeaegse mobilisatsiooni toetamine sõjaliseks kaitseks. Oluline on mõista, et sõjaliseks kaitseks ei võeta ära tsiviilsektorile hädavajalikke varasid ja tehnikat, sest tsiviilühiskond peab edasi toimima. See ei tähenda, et konflikti puhul ei võiks teatud teenuste kättesaadavus väheneda/halveneda, aga seda ei tehta teadlikult ja üritatakse vältida. Samas tuleb sõjaliseks kaitseks vajaminevad varad eelnevalt kaardistada ja nende valdajatega võimalusel kokku leppida. Osaliselt tehakse seda lepingutega juba rahuajal. Peamised tsiviilsektori toetuse eest vastutajad on kaitseministeerium ja kaitseressursside amet (Kaitseministeerium, 2014).

Selleks, et see sammas korralikult töötaks, tuleb täita kindlad eeltingimused, nagu näiteks valmisolek mobilisatsiooni õigeaegseks toetuseks, mobilisatsiooni varude lepingud, vajaliku infrastruktuuri väljaselgitamine, valmisolek liitlaste vastuvõtuks, vajalike varade arvestus, rekvireerimise plaanid, vajalike firmade toetus nii sõjalisele riigikaitsele kui elanikkonnale.

Praktilise näitena võiks tuua rasketehnika, veokite ja infrastruktuuri kaardistamine ning vajadusel ja võimalusel eellepingute sõlmimine nende kasutamise kohta riigikaitseks. Samuti on oluline tsiviilsektori toetus kaitseväe mobilisatsioonile.

Kõnealuse samba mõningad probleemid on seotud sellega, et ei ole piisavalt head süsteemi, kuidas mobiliseerida inimesed kriisi ja konflikti ajal õigeid asju tegema. Näiteks IT-valdkonna inimene võib olla kunagi kaitseväes välja õpetatud tavaliseks laskuriks, aga kriisi või konflikti ajal peaksime teda kasutama hoopis IT-alal, sest igapäevaselt on ta spetsialist selles valdkonnas. Selline arvestus võimaldaks inimesi paremini kasutada omandatud erialaste oskuste kaudu. Teiseks probleemiks on eellepingute sõlmimine, sest kõiki neid ei saa teha avalikult, vaid osa infot on paratamatult kaetud riigisaladusega.

Kumulatiivse heidutuse kontseptsiooni võtmes sobituks see tegevussuund strateegilisse dimensiooni ja siseriikliku faktori alla, nagu näha joonisel 3.

Rahvusvaheline tegevus

Rahvusvahelise tegevuse all mõeldakse siin välisministeeriumi ja diplomaatilise korpuse vastutusvaldkonda (Kaitseministeerium, 2014). Nende ülesandeks on aktiveerida kõik rahvusvahelised kanalid, jagada infot rahvusvahelistele organisatsioonidele ja selgitada tegelikku olukorda. Osaliselt tuleks siia liigitada ka meediakampaaniad välisriikides, et levitada infot olukorrast riigis. Hea näitena saab siin kasutada 2007. aasta pronkssõduri juhtumit. See oli Eestis esimene kord kogeda, mida tähendab vaenuliku riigi jõuline sekkumine meie siseasjadesse. Autori enda kogemuse põhjal võib väita, et 2007. aastal ei olnud Eesti kindlasti sellisteks sündmusteks valmis. Puudusid kogemused ja oskused informatsiooni jagamiseks ja enda kuuldavaks tegemiseks.

Selle samba töötamiseks tuleb täita kindlad eeltingimused, nagu näiteks diplomaatilised välisesindused, teadlik olukorra monitoorimine, info liikuvuse tagamine, erinevate stsenaariumite harjutamine koostöös välispartneritega. Oluline on selle samba koostöö strateegilise kommunikatsiooni sambaga, et infot edastataks õigeaegselt ja koordineeritult. Sellest sambast sõltub adekvaatse info edastamine diplomaatiliste kanalite kaudu välismaa avalikkusele. Põhilise probleemina võib välja tuua harjutuste puudumise ja sünkroonimisvajaduse teiste sammastega.

Kumulatiivse heidutuse kontseptsiooni võtmes kuuluks see sammas strateegilisse dimensiooni ja sobi-

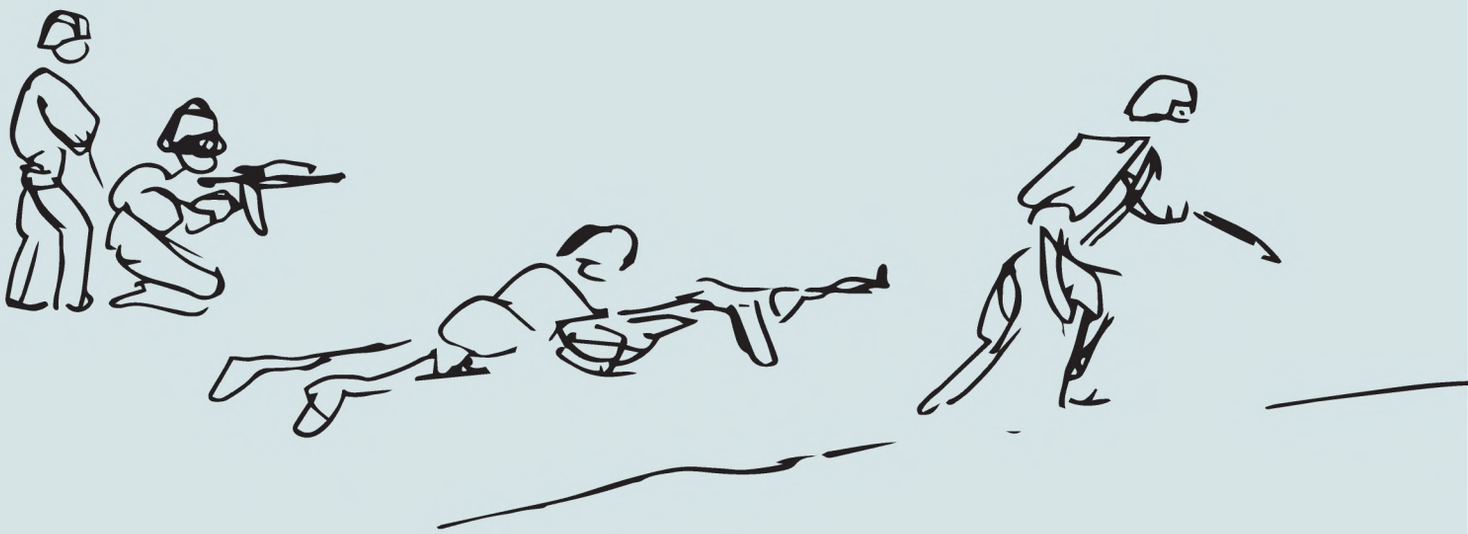

tuks väliste faktorite alla lähtuvalt joonisest 3.

Sisejulgeoleku tagamine

Sisejulgeoleku tagamine on üks olulisemaid siseministeeriumi ülesandeid oma allasutuste politsei- ja piirivalveameti (PPA), kaitsepolitseiameti ja päästeameti kaudu, et tagada riigis kord ja seaduslikkus. PPA üksused peavad esimeste seas suutma väga kiiresti reageerida. Täna on kaitseväg ja PPA omavahel tegutsemisplaanid koordineerinud. Oluline on aru saada, et hübriidkonfliktis peavad PPA üksused oma jõududega vähemalt esialgu toime tulema ise, ilma kaitseväe toetuseta. Kaitseväg saab kehtivate õigusaktide kohaselt toetada PPA üksusi kas lisaõppekogunemistega või Kaitseliidu kaudu, millel on PPA esmase toetajana siseriikliku julgeoleku tagamisel oluline roll. Kindlasti tuleb siseministeeriumi allasutuste tegevust planeerides silmas pidada, et üheaegselt tuleb tegeleda nii hübriidkonfliktist tulenevate ülesannetega kui ka oma igapäevatöödega, mis ressursside piiratuse tõttu võib kauem kestva konflikti korral muutuda liiga koormavaks. Autori enda kogemuse põhjal võib väita, et 2007. aastal ei olnud Eesti kindlasti sellisteks sündmusteks valmis ei sisejulgeolekujõudude vaatevinklist ega ka kaitseväe kaasamise seisukohast, viimast põhiliselt juriidiliste takistuste tõttu. Tänaseks on need takistused kõrvaldatud kahe seadusega: Riigikaitse seadus (Riigi Teataja, 2015) ja Hädaolukordade seadus (Riigi Teataja, 2017).

Selle samba tööks tuleb täita kindlad eeltingimused, nagu näiteks siseriikliku julgeoleku tagamine, ülesannete jätkusuutlikkus nii kriisi kui konflikti kestel, teiste sammastega sünkroonis tegutsemine. Kõige olulisem selle samba juures on kiire reageerimine ja esmase kriisi või konflikti võimaliku eskaleerumise ärahoidmine. Põhilise probleemina võiks välja tuua kaitseväe ja sisejulgeolekuüksuste inimeste arvestuse mobilisatsiooni korral ja inimeste vähesuse. Täna üritatakse seda probleemi vältida omavaheliste kokkulepetega, aga korralikku lahendust sellele probleemile kahjuks ei ole.

Kumulatiivse heidutuse kontseptsiooni võtmes sobituks see tegevussuund strateegilisse dimensiooni, siseriiklike faktorite alla lähtuvalt joonisest 3.

Kaitseliit on sõjaliste ja mittesõjaliste tegevuste võtmes oluline kui ühendav lüli.

Riigi ja ühiskonna toimepidevus

Riigi ja ühiskonna toimepidevuse ehk elutähtsate teenuste toimepidevuse kindlustamine on majandus-, sotsiaal-, keskkonna-, põllumajandus-, rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste tegevus selleks, et ka kriiside korral oleks inimestel elektrit ja vedelkütust, töötaksid telefonid ja sidevõrgud, maanteed, sadamad ja lennuväljad; et endiselt toimiks arstiabi ja veevärk (Kaitseministeerium, 2014). Üks asi on seda kõike teha ja mõelda riiklikul tasemel, aga sama teemaga tuleb tegeleda ka kohalikel omavalitsustel kui inimestele kõige lähemal olevatel riiklikel institutsioonidel, kes pahatihti loodavad tsentraalsele abile, ise midagi planeerimata. Siiani Eestis toimunud n.-ö erakorralised sündmused – Pärnu üleujutus 2005. ja nn pronkssõduri juhtum 2007. aastal – näitasid, et see valdkond on üks suuremaid ja olulisemaid (Postimees, 2015). See, et riigil on olemas varud, ei tähenda veel seda, et kodanikud saaksid aru, kuidas ja kellele neid jagatakse. Siin ongi tähtis roll kohalikel omavalitsustel, kelle igapäevane töö inimestega kujundab olukorra, kus inimesed peavad omavalitsust oma esmaseks abistajaks ja lähevad sinna abi otsima. 2016. aastal viis Lääne maakaitseringkond Lääne-Eesti regioonis läbi sellesisulise õppuse, mille üks järeldusi on, et

küsimusega tuleb rohkem tegeleda ning ja kogu elanikkonnale vajamineva toetuse tagamiseks tuleb laiemalt kaasata nii kodanikke kui ka riigilt palka saavaid inimesi ja institutsioone.

Teise nõrga kohana tooksin välja juhtimise, sest kõik ülejäänud riiklikud institutsioonid peavad täitma omi ülesandeid ja neil on keeruline toetada kohalikke omavalitsusi nende ülesannete täitmisel ja inimeste abistamisel. Siin on Kaitseliidu kui koordineerija roll eriti tähtis. Kõige parema lahendusena juhtimise ülesehituseks tuleb ära kasutada regionaalset või siis kohalikku kriisikomisjoni ja selle baasil moodustada juhtiv tuumik/staap. Oluline on, et kohalikud omavalitsused unustaks tõsiasja, et jõuametkonnad on seotud esmajärjekorras oma peamiste ülesannetega.

Selle samba töö vajalikuks eeltingimuseks on näiteks kohalike omavalitsuste teadlikkus ja oskus küsida õigeid asju. Teiseks plaanide olemasolu kriiside ja konfliktide korral käitumiseks. Kolmandaks tooksin välja plaanide läbiharjutamise ja sedakaudu elanikkonna teadlikkuse tõstmise.

Samas tuleb sõjaliseks kaitseks vajaminevad varad eelnevalt kaardistada ja nende valdajatega võimalusel kokku leppida.

Probleemiks võib saada planeerimisoskuste puudumine kohalike omavalitsuste tasemel. Siin peaks rohkem toetust tulema Kaitseliidust ja sisejulgeolekujõududest, põhiliselt harjutustena. Õppused on näidanud, et kriisis või konfliktis kujuneb põhiliseks proovikiviks elanikkonnale toiduainete ja kütuse kättesaadavuse või jagamise tagamine. Sellest üksi, et riigil on olemas strateegiline kütuse- või toiduainete varu, on vähe abi, kui puudub selge ja arusaadav süsteem selle elanikkonnale jagamise kohta.

Kumulatiivse heidutuse kontseptsioonis jääks see tegevussuund strateegilisse dimensiooni ja sobituks siseriiklike faktorite alla, nagu näha joonisel 3.

Strateegiline kommunikatsioon

Strateegiline kommunikatsioon ja psühholoogiline kaitse, mis hõlmab riigiasutuste koordineeritud tegevust, et vältida paanika ja väärkuulduste teket ning neutraliseerida välismaalt lähtuva vaenuliku mõjutustegevuse tulemuslikkust (Kaitseministeerium, 2014). See tegevussuund haarab veel kaitsetahte suurendamist, tõhusat rahvusvahelist teavitustööd, elanikkonna efektiivset teavitamist kriisi-, konflikti- ja sõjaolukorras ning inimeste teadmiste ja oskuste parandamist, et kriisi ajal toime tulla. Psühholoogilise kaitse korraldamist koordineerib riigikantselei (Kaitseministeerium, 2014). See tähendab kodanikele laiapindse riigikaitse teadvustamist ja selgitamist, et igaühel on selles oma osa. Tähtis on, et iga inimene saaks aru oma rollist selles kontseptsioonis, teaks, mida ja millal ta peab tegema ning kust saab elanikkond vajadusel abi.

Selle samba tööks vajalikud eeltingimused on küberkaitse, infooperatsioonid, alternatiivsete infojagamise kanalite kasutamise oskus jne.

See on kujunemas tänapäevases maailmas üheks olulisemaks sambaks ja selle juures on suur roll küberruumil, selle kaitsel ja võimel seda hallata.

Kumulatiivse heidutuse kontseptsiooni võtmes kuuluks see tegevussuund strateegilisse dimensiooni ja sobituks siseriiklike faktorite alla, nagu näha joonisel 3.

Kokkuvõtteks

Eestis on tänaseks küll olemas laiapindne riigikaitse arengukava, kus on ära kirjeldatud laiapindse riigikaitse üldine põhimõte. Tegelikkuses on see jäänud aga üldsõnaliseks. On arusaadav, et selliste kontseptsioonide rakendamine võtab aega ja igale tegevussuunale (sambale) kindla vastutaja leidmine läbi kolme tasandi – strateegilise, operatsiooni- ja taktikalise – ei ole lihtne. Riiklikul ehk strateegilisel tasemel on vastutajaks Riigikantselei, operatsioonitasandil on samuti vastutajad olemas, aga taktikalisel tasemel ei ole väga palju tehtud ja pole olemas vastutajat või määratud vastutajaid. Kahjuks on nii, et plaanid üksi ei aita, vaid neid tuleb omavahel veel koordineerida nii kohalikul, regionaalsel kui ka riiklikul tasemel. Kirjeldatud kontseptsiooni tasemel on autoril enda kogemusest lähtuvalt võimalik väita, et sisejulgeoleku sammas ja sõjalise kaitse sammas on omavahel koordineeritud ning lisatud riigikaitseplaani.

Tegelikult on veel väga pikk tee minna, et laiapindne riigikaitse koordineeritult tööle hakkaks, ainuüksi vastusest, et seaduses on nii kirjas, ei aita. Selleks on vaja harjutada ja kaasata ühiskonna kõik kihid, et kodanikes tekiks tahe kaitsta oma riiki ja igaüks teaks oma rolli riigikaitses. Ühena olulistest aspektidest tuleb siin ära märkida, et oma kodanike „südamete ja tahte“ võitmine on sellise lähenemise puhul täiesti saavutatav.

Laiapindse riigikaitse strateegia näide on hea sellepärast, et näitab, kui kaua selliste strateegiate juurutamine aega võtab. Näitena võib tuua „pronkssõduri“ juhtumi Eestis 2007. aastal. Pärast seda saadi aru, et vajalik on siseriiklik debatt seadusaktide muutmiseks, et anda sisejulgeolekuüksustele rohkem tegutsemisvabadust. Teine näide: kuidas muuta kaitseväe mobilisatsioon kiiremaks ja tõhusamaks. Viimase tõuke selleks andis Krimmi poolsaare okupeerimine Venemaa poolt 2014. Seadusaktide muutmine ja laiapindse riigikaitsestrateegia vajadusest arusaamine ühiskonnas võttis aega ligi 10 aastat. Vajadusest arusaamine on üks asi, selle strateegia rakendamine aga võtab aega järgmised 10 aastat. Siit ka minu valik kirjeldada näitlikult laiapindset riigikaitsestrateegiat, sest selliste kontseptsioonide väljatöötamine ja rakendamine on ressursi- ja ajanõudlik. Aeg on paraku üks asju, mida meil kindlasti ei ole, sest inimestes kaitsetahte kasvatamine, riigikaitsest arusaamine, riigikaitseplaanide harjutamine, kodanikel enda koha leidmine selles on mõtestatud protsess, mis vajab järjepidevust ja palju aega.

Kumulatiivse heidutuse teooriast nähtub, et efektiivne meetod hübriidsete konfliktide ennetamiseks ja ohule vastu seismiseks on olemas. Oluline on endale selgeks teha vastase võimalikud käitumismustrid, siis on võimalik neile ennetava tegevusega vastu astuda ja omapoolseid strateegiaid välja töötada. Kumulatiivne heidutuse teooria on siin hea näide ja mitte ainult teooriana, vaid praktikas järeleproovitud ja tõestatud efektiivse meetodina.

Laiapindse riigikaitsestrateegia arendamine võtab ära olulise osa ja mõtte vastase hübriid-/mittekonventsionaalse/mittelineaarse avangu õnnestumisest, sest neil ei ole toetust seestpoolt; inimesed teavad, kuidas käituda, mida teha ja kust nad vajadusel abi saavad, ning see ongi sellise strateegia peamine eesmärk. Kui me suudame oma ühiskonnas harjutamise ja tegevuste kaudu kasvatada kaitsetahet, oskusi ja teadmisi, siis minu kindla veendumuse kohaselt on laiapindse riigikaitse strateegia üks parimaid heidutusviise vaenlase hübriid-/mittekonventsionaalse/mittelineaarse avangu vastu.

Viimane ja kõige tähtsam järeldus on see, et ei ole tähtis erinevate kontseptsioonide, teooriate nimetus, vaid oluline on leida riigile sobiv tee, mis aitab ennetada, ära hoida ja vähendada hübriid-/mittekonventsionaalse/mittelineaarse rünnaku võimalikkuse riski. Nagu on ütelnud Eesti Vabariigi president Lennart Meri: „Julgeolekugarantiisid saab ühele riigile anda ainult tema rahvas ise.“(Kaalep, 2006)

See, et riigil on olemas varud, ei tähenda veel seda, et kodanikud saaksid aru, kuidas ja kellele neid jagatakse.

Tähtis on, et iga inimene saaks aru oma rollist selles kontseptsioonis, teaks, mida ja millal ta peab tegema.

ALLIKAD:

Almog, Doron. 2004. Cumulative Deterrence and the War on Terrorism, s.l. : United States Army War College Quarterly, 2004, Vols. Vol. 34, No. 4, pp. 4-19.

Eesti Riigikantselei. 2017. Riigikaitse Arengukava 2017- 2026 (avalik osa). Riigikantselei. [Online] 2017. [Cited: 26 March 2018.] https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/rkak_2017_2026_avalik_osa.pdf.

Global Security. Latvian National Guard (Zemerzadse). Global Security org. [Online] [Cited: 26 March 2018.] https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/lv-zemessardze.htm.

Kaalep, Tiina. 2006. LENNART MERI 1929–2006 "Kolm intervjuud". Eesti Ekspress. [Online] 16 March 2006. [Cited: 26 March 2018.] http://ekspress.delfi.ee/kuum/lennart-meri-19292006kolm-intervjuud?id=69083779.

Kaitseministeerium. 2014. Eesti Kaitseministeerium. [Online] 2014. [Cited: 26 March 2018.] http://www.kmin.ee/et/eesmargid-tegevused/laiapindne-riigikaitse.

Lithuaninan Armed Forces. 2017. National Defence Volunteer Forces. Lithuaninan Armed Forces. [Online] October 16, 2017. [Cited: March 26, 2018.] https://kariuomene.kam.lt/en/structure_1469/national_defence_volunteer_forces_1357.html.

Postimees. 2015. Galerii: Selline oli Pärnu kuulsa jaanuaritormi ajal 2005. aastal. Postimees. [Online] December 06, 2015. [Cited: March 26, 2018.] https://www.postimees.ee/3425829/galerii-selline-oli-parnu-kuulsa-jaanuaritormi-ajal-2005-aastal.

Riigi Teataja. 2013. Kaitseliidu seadus. Riigi Teataja. [Online] 20 Februar 2013. [Cited: 25 March 2018.] https://www.riigiteataja.ee/akt/120032013001?leiaKehtiv. RT I, 20.03.2013, 1.

—. 2015. Riigi Teataja. Riigikaitseseadus. [Online] March 12, 2015. [Cited: March 12, 2018.] https://www.riigiteataja.ee/akt/112032015001?leiaKehtiv. RT I, 12.03.2015, 1.

—. 2017. Riigi Teataja. Hädaolukorra seadus. [Online] 03 March 2017. [Cited: 25 March 2018.] https://www.riigiteataja.ee/akt/128122017049?leiaKehtiv. RT I, 03.03.2017, 1.

KARRI KAAS

Merejõudude roll hübriidsõjas

„Hübriidsõda“ on uus ja populaarne, aga väga ähmane ja tõenäoliselt ebaõnnestunud mõiste. Jõud ja ähvardused ilma formaalse sõjakuulutuseta on läbi aegade olnud riikide arsenalis enda tahte teistele pealesurumise vahenditeks.

Tekst: kaptenmajor TAAVI URB, meresõja ekspert

HARITUD SÕDUR

Selle artikli kontekstis tähistab „hübriidsõda“ agressori vägivalda ja vägivallaga ähvardamist, mis eelistatult jääb allapoole konventsionaalse sõja taset ja võimaldab agressiooni eitada. Agressor surub küll oma tahet peale ja oht on ohvrile ilmne, aga ohvril pole justkui piisavalt põhjust sõjaseisukorda või mobilisatsiooni välja kuulutada ega apelleerida näiteks NATO artiklile 5. (Põhjalikumat käsitlust vt nt Ilmar Raagi artiklis „Sõda – millal see algas?)[1]

Meredomeeni hübriidsõja võimalused

Meredomeen pakub hübriidsõjaks mitmeid võimalusi. Kõigepealt võib agressor hõivata mõne saare või poolsaare (loomulikult „Rahnu Saare Rahvavabariigi“ elanike endi soovil ja nende kaitseks, ajaloolise õigluse taastamiseks või mõnel muul õilsal põhjusel). Kuna merepiirid defineeritakse rahvusvahelise mereõiguse konventsiooni alusel maismaapiiride järgi, tekib nii kohe ka küsimus, kus on mingi riigi territoriaalveed ja majandusvöönd (territoriaalmerest avamere poole ulatuv ala, kus rannikuriigil on eksklusiivsed õigused majandustegevuseks).

Pärast Krimmi annekteerimist hõivas Venemaa ka Ukraina avamere puurtornid ning on nüüd asunud uusi rajama ja Ukraina majandusvööndis gaasi välja pumpama. Mereala ja sealsete ressursside üle kontrolli saavutamine võibki olla agressori peaeesmärk. Parimaks näiteks on Hiina ja tema naaberriikide vaheline tüli Lõuna-Hiina merel, kus Hiina ehitab muuhulgas kunstsaari, et kogu mere üle kontroll saavutada. Mereala kuuluvust saab vaidlustada ka territooriumi füüsiliselt hõivamata, meenutagem näiteks Eesti-Läti „kilusõda“ aastatel 1995–1996. Eesti ja Venemaa vaheline merepiir on siiani kokku leppimata. Muuhulgas saab sellega selgitada Vene lennukite sagedasi sattumisi Eesti õhuruumi Vaindloo saare lähistel, sest mere- ja õhuruumi piiri saab seal hea tahtmise korral tõesti erinevalt tõlgendada.

Mereala kuuluvust saab vaidlustada ka territooriumi füüsiliselt hõivamata.

Riigi destabiliseerimiseks saab rünnata tema sadamaid, laevu ning merealuseid kaableid ja torujuhtmeid. Sadamaid ja laevu võivad rikkuda ja hõivata näiteks terroristid-sabotöörid või „rohelised mehikesed“. 2009. aastal kaaperdati Rootsi vetes kaubalaev Arctic Sea ja selle juhtumi tagamaad on siiani segased. Palju kahju võivad teha ka küberrünnakud, mis muudavad sadamate ja laevade side- ja juhtimissüsteemid töövõimetuks. Merekaubandus on Eesti majandusele väga oluline, sest umbes 60% Eesti kaubandusest käib meritsi (arves-

tamata seda kaubavoogu, mis käib läbi Läti ja teiste riikide sadamate). Naftasaadused jõuavad Eestisse pea eranditult merd mööda. Unustada ei tohi ka tihedat reisiliiklust Soome ja Rootsi vahel ning laevaõnnetusega kaasnevaid inimohvreid ja keskkonnakahju. Eestit ühendab Soomega viis ja Rootsiga kaks merealust sidekaablit, lisaks Estlinki elektrikaablid ja Eesti saari mandriga ühendavad kaablid. Kuigi väga olulised ja õrnad, on need kaablid (nagu mujalgi maailmas) sisuliselt kaitseta. Vigastatud kaablite taastamine on aga aeganõudev, kallis ja keeruline. 2014. aastal takistasid Vene sõjalaevad korduvalt Leedu ja Rootsi vahelise elektrikaabli paigaldamist Leedu majandusvööndis (ehkki väljaspool Leedu territoriaalmerd).

Teist riiki saab survestada ja tema liitlasi sekkumast heidutada laevastiku koondamisega tema vete lähistele ja agressiivse tegutsemisega, näiteks suuremate õppuste korraldamisega. Rahvusvaheline mereõigus (ja Eesti riigipiiriseaduse § 13[2]) lubab, muide, sõjalaeval rahumeelse läbisõidu korras ka teise riigi vetesse siseneda, ehkki tegevus seal on piiratud. Agressor võib kasutada eespool mainitud intsidente, et õigustada oma sekkumist teise riigi siseasjadesse, saata oma laevad tagama meresõiduohutust ja -vabadust, aga selle varjus hoopis mereblokaadi kehtestada. 1939. aastal uputas Nõukogude Liit Narva lahes oma auriku Metallist, aga süüdistas selles Tallinnast põgenenud Poola allveelaeva Orzel. Nõukogude Liit blokeeris Eesti nii merelt kui õhust ja sundis päev pärast Metallisti uputamist allkirjastama vastastikuse abistamise pakti ehk nn baaside lepingut.

Oluline on olukorrateadlikkus

Kriisi või „halli sõja“[3] tingimustes on olukorrateadlikkus ülimalt oluline. Ainult tegelikku olukorda mõistes on võimalik adekvaatselt reageerida. Merel on olukorrateadlikkuse aluseks tuvastatud merepilt. See tähendab, et laevad nii territoriaalvetes kui ka riigipiiri taga tuleb (visuaalselt) tuvastada. Segastes oludes (ega ka igapäevaselt) ei saa usaldada ainult radari või AISi[4] edastatud pilti. Kuigi politsei- ja piirivalveametil (PPA) on olemas kaldaradarite võrk, ei piisa sellest tuvastatud merepildi loomiseks. Samuti ei toimi meil kahjuks olemasoleva informatsiooni jagamine riigiasutuste vahel ja ammugi ei jälgi keegi süsteemselt Eesti merepiiri taga toimuvat.

Merejõudude olulisim roll kriisiajal on kohalolek – pidev patrullimine oma merealal.

Merejõudude olulisim roll kriisiajal on kohalolek – pidev patrullimine oma merealal. Ühest küljest tagab see olukorrateadlikkuse ja teisest küljest mõjub politseinikuna tänaval – heidutab pahalast seadust rikkumast ja võimaldab seaduserikkumist peatada. See on muidugi spekulatsioon, aga tõenäoliselt poleks Metallisti uputatud, kui läheduses oleks viibinud Eesti sõjalaev. (Eesti meresidepost nägi küll kaldalt kogu tegevust sisuliselt pealt, aga uputajad seda ei teadnud ja see ei saanud neid heidutada. Hiljem Nõukogude Liit lihtsalt eitas kõike ja keeldus uurimisest.) Kohalolek tähendab ka intsidendi fikseerimist ja seaduses ette nähtud korras sekkumist koos jõu piisava kasutamisega, et ebaseaduslik tegevus lõpetada ja süüdlased kinni pidada. Väikeriigi merejõud on eelkõige künniseks, mis sunnivad agressorit avalikult jõudu kasutama ja ennast paljastama. Kuna väikeriik võidab oma sõja pigem läbirääkimistel või rahvusvahelise üldsuse abil kui lahinguväljal, võib laevastiku suurejooneline häving olla sama kasulik kui ootamatu võit merelahingus.[5]

Et merejõud nende ülesannetega toime tuleks, on vaja, et seadusruum oleks selge, loogiline ja lünkadeta. Sama vajalik on selge vastutus ja ülesannete jaotus merel rahuajast kriisi ja sõjani, ilma lünkade ja suurte muudatusteta olukorra muutudes. Näiteks praegu vastutavad riigipiiri valvamise ja kaitse eest „vastavalt oma pädevusele“ nii PPA kui kaitseväg, aga PPA sõjalaeva ei peata[6] ja kaitseväge tohib kaasata ainult valitsuse otsusega maksimaalselt 30 päevaks juhul, kui PPA ise toime ei tule[7]. Kriisi ajal võib olukord merel eskaleeruda väga kiiresti. Kui adekvaatsete meetmete rakendamiseks on vaja oodata valitsuse või riigikogu otsust, jääme väga hiljaks. Kuna merekeskkonnas ei ole eriti väikeriigi jaoks selget vahet välis- ja sisejulgeolekul, peaks sellega läbivalt tegelema üks asutus. See väldiks ühtlasi dubleerimist ning ressursside ja olukorrateadlikkuse killustamist eri ametkondade vahel. Muidugi on kohaloleku tagamiseks vaja piisavalt ressursse, st tegutsemisvalmis laevu koos meeskondadega. Kohalolek merel on rannikuriigi õigus ja kohustus, mida ei saa delegeerida liitlastele, ohverdamata osa oma suveräänsusest. Liitlased saavad olla parimal juhul toetavas rollis.

Merekeskkond pakub hübriidsõjaks mitmeid võimalusi, alates oluliste piirkondade või taristu hõivamisest või rikkumisest kuni konventsionaalse jõuga ähvardamise ja blokaadini. Tõenäoliselt üritab agressor seada asjad nii, et saab eitada oma osalust probleemide tekitajana ja tulla siis ise neid samu probleeme lahendama. Rannikuriigi vastus sellele on kohalolek merel eesmärgiga agressorit heidutada ja tema tegevust paljastada. Kohaloleku eelduseks on piisavate ressurssside olemasolu, ülesannete selgus ja tuvastatud merepildile tuginev olukorrateadlikkus. Rannikuriik peab sellega kõigepealt ise toime tulema ega saa loota ainult liitlastele.

VIITED:

1 Raag, Ilmar. Sõda – millal see algas? Kaitse Kodu! 5, 2018, lk 36–39

2 Riigipiiri seadus https://www.riigiteataja.ee/akt/RiPS

3 Kiili, Meelis. Kaitseliidu arengukava hoiab Kaitseliidu riigikaitse avangardis ka tulevikus – Kaitse Kodu! 3, 2018, lk 18

4 *Automatic identification system* saadab pidevalt infot laeva enda, tema asukoha ja liikumise kohta, aga kuna see info sisestatakse laeva pardal, saab laev seda ka muuta või mitte saata

5 Børresen, Jacob. Coastal power: The Sea Power of the Coastal State and the Management of Maritime resources – Navies in Northern Waters. Koostajad Hobson, Rolf, Kristiansen, Tom. Frank Cass: London 2004, lk 254

6 Riigipiiriseaduse § 18 ja § 11[4] lõige 6 – https://www.riigiteataja.ee/akt/RiPS

7 Kaitseväe korralduse seaduse § 3 lõige 1[1] – https://www.riigiteataja.ee/akt/KKS, korrakaitseseaduse § 16[1] lõige 6 – https://www.riigiteataja.ee/akt/KorS

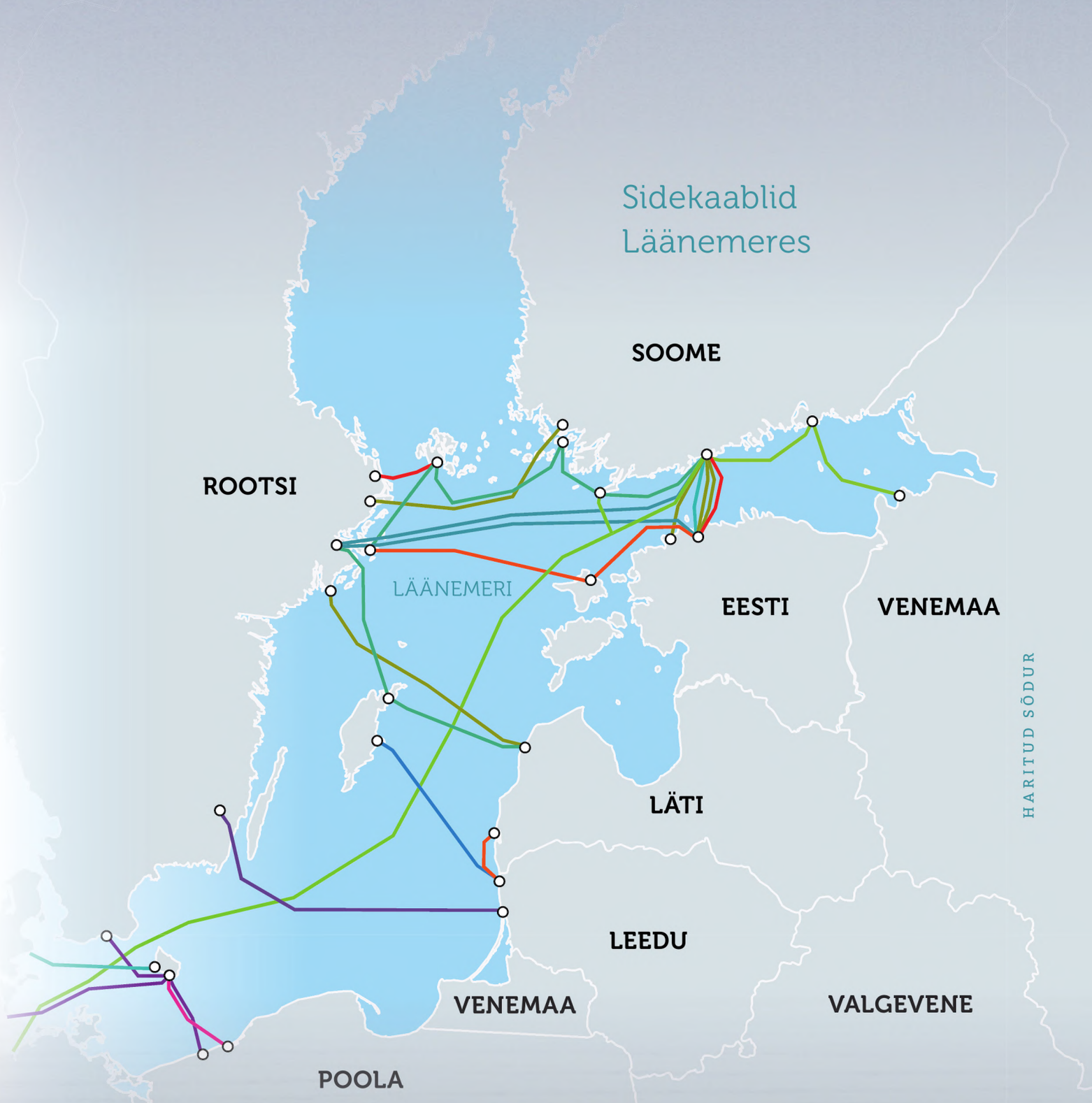

Allikas: https://www.submarinecablemap.com

Tark liider = tark sõdur = tark kaitse

Mida targem on juht, liider ja sõdur, seda hoolivamalt käiakse ümber inimestega, seda tõhusamalt kasutatakse aega ja seda vähem lõhutakse asju. Eestis, kus on reservarmee, rahuaegne vägi suhteliselt väike ja igaühe panus oluliselt tuntavam kui suurriigi armeedes, peab iga mees ja naine olema tark ja vapper.

Tekst: kolonelleitnant ANTTI VILJASTE, NATO Kirdediviisi ülema asetäitja nõunik

EVELIIS PADAR

Lihtne näide: rühmas on ligikaudu 30 meest, rühmaülem, rühmavanem ja kolm jaoülemat. Kui ainult ülemad mõtlevad ja ülejäänud „tiksuvad tühikäigul kaasa“, siis mõtleb ainult 5 meest/naist, kui aga mõtlevad kõik, siis on neid 30 ehk potentsiaal kuuekordistub. Kaitseväe ja Kaitseliidu arvudest rääkimata.

Kuna vastane ei maga ja areneb samuti, siis ei anta meile luksust oodata, kuni keegi tuleb ja ütleb, mida ja kuidas teha. Saame olla edukad ainult siis, kui iga sõdur mõtleb kaasa, haarab initsiatiivi ja täidab ülema kavatsust (*mission command* – ülesandekeskne juhtimiskontseptsioon) loovalt, lahendamaks ülesandeid ja olukordi uudsel moel.

Preisimaa sõjaväelane, sõjandusloolane ja -teoreetik Carl von Clausewitz on öelnud muu hulgas, et „sõja eesmärk on allutada vastane meie tahtele“. Seda põhimõtet on aga raske reageeriva osapoolena ellu viia. Mida kauem kestab meie otsuse vastuvõtmise protsess, seda suurem on tõenäosus, et jääme kaotajaks.

Arvestada tuleb ka sellega, et elektroonilise sõja võimed on viimasel ajal oluliselt paranenud ning üksustel tuleb kas lokaalselt või ajaliselt piiratud keskkonnas ilma kõrgemalt tulevate käskudeta lahing võita.

Sellest lähtuvalt suureneb väiksemate üksuste iseseisvalt tegutsemise võime tähtsus. Vastavalt kasvab ka targa liidri ja sõduri osakaal, sest tavaliselt on „lahinguväljal“ oleval isikkoosseisul parim ülevaade ja arusaam, milliseid otsuseid on vaja teha või millised lahendused on mingis olukorras kõige adekvaatsemad.

Mida saavad juhid ja liidrid ära teha, et sõdur areneks

1. **Kõigepealt, liidrid ja juhid, kui soovite kedagi/midagi muuta, siis alustage iseendast** – kui liidri areng peatub, siis pidurdub ka kogu meeskonna ja organisatsiooni areng. Lisaks ametlikule väljaõppele motiveerige inimesi jätkuvale enesearengule ja õppige ka ise iga päev, õppida võib elust endast ja raamatuid lugedes – isiklik eeskuju töötab hästi.

Väidetavalt olla Albert Einstein öelnud: „Kui soovite, et teie lapsed oleksid intelligentsed, siis lugege neile muinasjutte, ja kui tahate, et nad oleksid veel intelligentsemad, siis lugege veel rohkem.“ Ülekantuna siinse artikli konteksti – lugeda ei tuleks ainult sõjandusega seotud raamatuid, vaid ka teistel teemadel. See arendab kujutlusvõimet laiemalt ja nii võib ka taktikalistes olukordades kasutada lahendusi, milleks on inspiratsiooni andnud hoopis sõja seisukohalt mitte nii traditsioonilised allikad. Üllatusmomendi ja juhuse osatähtsust sõjas ei maksa alahinnata.

2. **Kasvatage oma meeskonda kui liidreid, mitte kui järgijaid** – julgustage meeskonda haarama initsiatiivi ja proaktiivset mõtteviisi. Kuulake ja arvestage alluvate ideede ja mõtetega ning andke konstruktiivset tagasisidet ja olge ka ise avatud konstruktiivsele tagasisidele.

3. **Julgustage innovatsiooni, looge turvaline keskkond testimiseks** – looge meeskonnaga ja meeskonna sees usalduslik õhkkond, kus julgetakse mõtteid avaldada ja testida, kus ebaõnnestumisi ei võeta läbikukkumise, vaid õppetunnina. NB! See ei puuduta ohutustehnikaeeskirjade järgimist.

4. **Otsige ja kasutage võimalusi ning julgustage ka alluvaid seda tegema** – sõjaplaanid peavad olema aktiivsed ja agressiivsed, mitte passiivsed. Sõjapidamises on üllatus ja pettetegevus lahutamatu osa igast tegevusvariandist (TeVa-st), samuti nagu võimaluste loomine, otsimine ja nende ärakasutamine. TeVa ei ole terviklik TeVa, kui sellest eelpoolnimetatud tervikud puuduvad.

5. **Tehke õiget asja selle asemel, et teha asju õigesti** – küsige enda käest, kas see, mida ma praegu teen, on ka lõppeesmärgi seisukohalt oluline ja kui vastus on ei, siis tuleb kas muuta tegevust või juhtida sellele otsustajate tähelepanu.

6. **Keskenduge inimestele, sisule, tulemusele ja kvaliteedile** – ärge laske rahuaja „sudul" oma meeli nüristada ja ärge kaotage fookust.

7. **Eemaldage meeskonna teelt häirivad tegurid ja tagage töörahu.** Viige administreerimine ja bürokraatia miinimumi ning SA plaanid/ettevalmistused ja väljaõppeesmärkide täitmine olgu nr 1.

8. **Lihtsad lahendused kõigepealt** – sõjas töötab lihtne, töötab ka keeruline, aga see eeldab korralikku ettevalmistust ja aega, mida tavaliselt lahingus napib.

9. **Vaba tahe on kõige aluseks** – tundke iseennast ja oma sõdureid ning kasutage nii enda kui sõdurite potentsiaali ära parimal moel.

10. **Looge õhkkond**, kus meeskonnaliikmed sooviksid „olla homme paremad meeskonnaliikmed ja versioon iseendast, kui nad seda täna olid" – eliminEerige ebaterve konkurents meeskonnas.

Võttes arvesse 21. sajandi lahinguvälja kasvavat keerukust – seoses tehnoloogia arenguga tulevad kasutusele üha keerukamad relva- ja lahingujuhtimissüsteemid –, on ka täna sõdurile esitatavad nõuded palju kõrgemad, kui need olid esimeses või teises maailmasõjas.

Samuti on üsna selge, et tänane põlvkond – pean siin silmas nii ajateenistusse astujaid kui ka noorema põlvkonna ohvitsere – valdab ja teab „nutiajastu" süsteeme paremini kui põlvkond, kes alustas Eesti kaitseväes eelmise sajandi 90ndate alguses.

Eestvedamise seisukohalt annakski parima tulemuse, kui suudaksime noorte nutitehnilise teadlikkuse ning vanema põlvkonna elu- ja teenistuskogemuse siduda ühtseks tervikuks. Ehk siis – iga juht ja liider peaks järjepidevalt analüüsima, mida eeltoodud faktorid tänase ja tuleviku seisukohalt tähendavad, ning rakendama neid juhtimise igapäevarutiinidesse ja väljaõppesse.

Paigalseis on tagasiminek

Me ei saa lahendada vanu probleeme mõtteviisiga, mille tulemusel need probleemid tekkisid, veel vähem saame lahendada uusi probleeme vana mõtteviisiga, sobib ainult uus ja loov lähenemine.

Me ei saa lahendada vanu probleeme mõtteviisiga, mille tulemusel need probleemid tekkisid, veel vähem saame lahendada uusi probleeme vana mõtteviisiga, sobib ainult uus ja loov lähenemine.

Selleks, et pakkuda nüüdisaegseid lahendusi, on vaja kõigepealt kriitiliselt mõelda ja julgelt vanu lahendusi küsimuse alla seada. Ehk siis küsida enda käest pidevalt, kas meie tegevus ja käitumine vastavad antud olukorrale ja meie lahendused vaatavad tulevikku või oleme „autopiloodil" ja teeme asju oma harjunud moel.

Veel parem, kui iga mees ja naine, sõltumata juhtimistasemest, küsiks endalt iga päev, kas me valmistume ikka järgmiseks sõjaks või hoopis eelmiseks.

Jällegi lihtne näide: kompanii ülemana küsin endalt, kas või kui palju lahendasin olukordi uudsel moel või läks kõik vanaviisi. Siit tuleb kohe järgmine küsimus: kuidas me saame sõduris arendada kriitilist ja loovat mõtlemist ning julgust oma mõtteid väljendada?

Kindlasti eeldab see mitmeid tegevusi. Mida juhid ja liidrid teha saavad, on luua meeskonnas õhkkond, kus „ei tapeta" alluvate initsiatiivi, samuti keskkond testimiseks. Seda mitte ainult õppeasutustes või relvaliigikoolides õppetöö käigus, vaid see mõtteviis tuleks juurutada ka iga väeosa/maleva ja allüksuse igapäevateenistuses ülemate ja alluvate tegevustesse.

Juhtide ja liidrite ülesanne on mentorina julgustada alluvaid iseseisvalt mõtlema ja lahendusi välja pakkuma. Kõige lihtsam on seda teha avatud küsimusi küsides, taktikaliste otsustusmängudega, erinevate meeskonnaülesannetega jne – selliselt ei anta väljaõppe käigus valmis lahendusi, mis soodustavad küsimusi küsimata „kaasatiksumist", vaid toetatakse iseseisvat mõtlemist ja lahenduste otsimist.

Loomulikult ei tingi me ohutustehnika eeskirjades, sest suurem osa neist on kirjutatud vere ja higiga, aga ka siin peame olema kriitilised ja aeg-ajalt neidki üle vaatama.

Tuleb siiski olla ettevaatlik ja kriitiliselt läheneda ka tõsiasjale, et innovatsioon ei ole võluvits ja lahendus iseeneses. Üks tark prantslane on öelnud, et „põrgutee on sillutatud heade kavatsustega". Kasutame ka uute lahenduste otsimisel külma ja kainet pead ning ühendame varem õpitu ja kogemused innovatsiooniga parimal moel.

JOHN GRETTON WILLINK

Pendelränne[1]

kui enesearengu võimalus

Igal kaitseliitlasel on ööpäevas 24 tundi ja igaüks ise otsustab, kuidas ta need tunnid veedab ja kulutab. Näiteks – kui palju võtab sinult aega sõitmine iga päev kodunt tööle ja tagasi? Päris palju? Aga kuidas seda aega otstarbekalt kasutada?

Tekst: major VALJO TOOMING, Kaitseliidu Peastaabi operatiivohvitser

On igaühe enda valik, kas veeta see aeg vaikuses ja mõelda omi mõtteid, kuulata raadiodiskorite mõttetut loba või kulutada see aeg eesmärgipäraselt ja pühendada enesearendamisele. Üks võimalus ennast autosõidu ajal arendada on alla laadida ja kuulata taskuhäälinguid (ingl k *podcast*). Sa oled see, mida sa kuulad, ehk info, mida sa iga päev endale pähe *download*'id, määrab suuresti sinu elukvaliteedi.

Ma ei peatu eestikeelsetel taskuhäälingutel, igaüks võib neid ise avastada[2], kuid alljärgnevalt tutvus-

taksin ühe reservi läinud USA sõjaväelase elupõhimõtteid ja tema loodud taskuhäälingut Jocko Podcast[3], mida veab endine SEAL-i[4] kaptenmajor reservis John Gretton Willink, hüüdnimega Jocko. Koos oma sõbra (samuti endine SEAL-i ohvitser) Leif Babiniga on nad lisaks taskuhäälingule välja andnud mitmeid raamatuid ja veavad juhtimisvaldkonnale spetsialiseerunud koolitusfirmat Eshelon Front[5]. Lisaks lugematutele intervjuudele meediaväljaannetes on võimalik Jocko põhimõtetega tutvuda ka sotsiaalmeedias[6].

Jocko taskuhääling on augusti lõpu seisuga jõudnud juba 140 saateni ja iga saate ülesehitus on lihtne – kas kutsutakse saatesse rääkima mõni USA kõrgem sõjaväelane või loetakse ette lõike mõnest sõjateemalisest raamatust ning arutletakse kirjutatu üle.

Endise sõjaväelasena räägib Jocko asjadest nii, nagu nad on, ilustamata ja sõjaväelastele tuttavas terminoloogias. Tema saadete sõnum on lihtne: iga suur saab alguse väikesest, väikeste harjumuste tekitamise ja enesedistsipliiniga saab igaüks ennast muuta paremaks inimeseks. Näiteks et *juhi või ülema kohal olles ka käitu ja tegutse juhina/ülemana ning hooli oma alluvatest ja nende vajadustest* või et *hästitoimiva meeskonna loomine ja hoidmine on iga organisatsiooni, asutuse või töökollektiivi alus*; samuti põhimõte, et *enese heas (vaimses ja füüsilises) vormis hoidmine on tänapäeval ellujäämisel hädavajalik* jne. Jocko teeb lihtsate paralleelide abil selgeks sõjaväes toimunu (ja toimuva) ülekandmise igapäevaellu ja vastupidi – kuidas igapäevaseid äri-, aga ka suhte- või lastekasvatusalaseid juhtimis- ja kommunikatsiooniprobleeme võiks lahendada sõjaväe stiilis (järgides sõjaväelist otsustusmudelit[7]).

NIPP

Allalaetuna saab taskuhäälinguid kuulata kiirendusega, s.t tunduvalt kiiremini kui tavasaadet, ja seeläbi jälle kallist aega kokku hoida. Alguses tundub küll imelik, aga harjub ära (eriti hea nipp on alguses harjumiseks kuulata väga suure kiirusega ja siis seadistada pisut aeglasemaks – nii tundub hilisem tempo täitsa normaalne).

HOIATUS

Kõrvaklappidega kuulake saateid vabal ajal erariietuses oma rutiinsete tegevuste ajal! Keelatud on kõrvaklappidega ringi käia kaitseväe vormis, samuti pole soovitatav saateid kuulata ohte täis liikluses (nt jalgrattal) liigeldes ega tegevuste juures, millega võivad kaasneda kehalised vigastused (noad, saed, klaas, töötamine kõrguses jne).

Jocko Willinki reeglid[8]

1. Ole alati valvas.

Ei saanud palgakõrgendust? Ei saanud uut ametikohta? Ei leidnud oma nime kooli sissesaanute nimekirjast? Vastus igas keerulises olukorras olgu: „VÄGA HEA!", sest iga selline situatsioon on tegelikult sinu võimalus. Willink ütleb selle peale: „Tõuse püsti, klopi end puhtaks, kogu jõudu ja tee seda uuesti!" Kui sa saad öelda: „VÄGA HEA!" pärast igat tagasilööki või eksimust, tähendab see, et sa oled siiski veel elus, mis omakorda tähendab, et su sees on veel jõudu, millega edasi võidelda. Sul on võimalus saada tugevamaks ja paremaks. Seega – kui järgmine kord ei lähe asjad sinu soovide kohaselt, siis tead, kuidas vastata? Väga hea![9].

2. Ole distsiplineeritud.

Willink selgitab, et distsiplineeritud olek tähendab midagi enamat kui lihtsalt varahommikune ülestõusmine, igapäevane trennitegemine või tervislik toitumine. Distsiplineeritud olla tähendab ennast iga päev arendada ja treenida oma tahtejõudu kõiges, mida sa teed. Sa pead treenima oma aju ja keha ning hoiduma ihast lühiajaliste naudingute järele.

3. Aeg tegutseda on JUST NÜÜD!

Ainus tee peatada edasilükkamine (*prokrastineerimine*) ja üle saada laiskusest peab algama KOHE SIIN ja KOHE PRAEGU, ütleb Willink. Paljud ütlevad, et nad tahavad ennast muuta, kuid alles pärast lõunasööki, uuel aastal, pensionile jäädes või kunagi tulevikus, kui tööl tekib rohkem vaba aega. Kuid kui sa tahad, et see üleüldse juhtuks, siis pead alustama KOHE NÜÜD! Sa pead alustama jõuliselt ja konkreetselt, vastasel korral see jääbki mingiks häguseks tulevikusooviks.

4. Pööra oma nõrkused tugevusteks.

Keegi ei ole loodud nõrgana, selgitab Willink. Sul peab olema tahe töötada oma nõrkustega. Et seda teha, pead sa teadma, millised on su nõrkused, ja leidma lahenduse, kuidas need saavad su tugevusteks. Isegi

Üks tema kuulus põhimõte on „Distsipliin võrdub vabadusega!“ (ingl k *„Discipline equals freedom!“*). Põhimõte on lihtne – mida distsiplineeritum sa oled, seda rohkem on sul oma elus vabadust. Enesedistsipliin kasvab enese pideva sundimisega – teha regulaarselt trenni, teha ära kohustused ja ebameeldivad asjad ning mitte jätta neid viimasele minutile. Seeläbi on sul vabadust ja aega alati rohkem käes kui teistel. Mida rohkem distsipliini, seda rohkem vabadust. Lihtne! Selline teadliku distsipliini hoiak sobib hästi ka vabatahtlikele kaitseliitlastele – väga lihtne on ju minna kergema vastupanu teed ja mitte sundida ennast arendama, õppusele minema, õppusel ennast distsiplineerima.

Kokkuvõtteks: kõigile tegevväelastele ja kaitseliitlastele, kel inglise keel suus (konkreetsel juhul siis kõrvas), soovitan sportides või pendelrände ajal inspiratsiooni saamiseks ja pikemaajaliste sihtide seadmiseks see taskuhääling oma nutiseadmesse alla laadida.

John Gretton Willink

US NAVY

Sündinud 8. septembril 1971 Torringtonis (Connecticut, USA)

Teeninud 1990–2010 mereväes, üksuses US Navy SEALs

Auaste U. S. Navy O-4, kaptenmajor (r)

Autasud: Hõbetäht, Pronkstäht V

Teosed: „Extreme Ownership: How U. S. Navy Seals Lead and Win“ (2015); „Discipline Equals Freedom: Field Manual“ (2017); „The Way of the Warrior Kid“ (2017); „Marc's Mission: Way of the Warrior Kid“ (2018); „The Dichotomy of Leadership: Balancing the Challenges of Extreme Ownership to Lead and Win“ (2018)

VIITED:

1 Pendelränne ehk pendelmigratsioon on inimeste regulaarne liikumine oma alalise elukoha ja töökoha või haridusasutuse vahel

2 Nt „Mnemoturniir“, „Ööülikool“, „Kuula rändajat“, „Müstiline Venemaa“ jpt

3 Vt http://jockopodcast.com/ I Leadership and Discipline

4 Navy SEAL (Sea, Air, Land) – USA mereväe eriüksus, mis viib läbi väiksemaid erioperatsioone nii maal, õhus kui merel

5 https://www.echelonfront.com/

6 YouTube: Jocko, https://twitter.com/jockowillink; https://www.instagram.com/jockowillink; Facebook: Jocko Willink

7 Vt nt „Eesti kaitseväe maaväe lahingutegevuse alused“, KVÜÕA, 2010, lk 180–202

8 Siin on vabas tõlkes ära toodud tema eduka äri reeglid (https://vethustle.com/veteran-entrepreneur-jocko-willink/), kuid internetis leidub ka teisi reeglid, nt kuidas olla efektiivne juht (https://www.weforum.org/agenda/2016/05/a-retired-navy-seal-commander-s-12-rules-for-being-an-effective-leader) jt

9 Vt ka https://www.youtube.com/watch?v=IdTMDpizis8.

10 YouTube, otsingusõnaks „Jocko“ ja „complain“ või https://www.youtube.com/watch?v=LFjApwKyKt8

hirm võib muutuda tugevuseks, kui see julgustab ja inspireerib sind tugevamaks saama.

5. Saa üle loobumisinstinktist.

Meie kõigi sees on üks väike hääl, mis pidevalt korrutab: “See pole sinu jaoks! Sa ei saa nagunii hakkama! Lõpeta! Loobu! Jäta järele! Katkesta!” Selle tulemusena me sisendame endale loobumist ja õigustame end takkajärgi: „Ma andsin küll endast parima, aga sellest ei piisanud!“ või: „Kõik olid minu vastu, ma ei saanud nagunii mitte midagi teha.“ Willink ei taha selliseid vabandusi kuulda. Ta ütleb, et see hääl peas on valetaja, see on priipääse loobumiseks, see on pehmem tee, kuidas enda arvates viisakalt katkestada. Kuid sa ei saa kunagi **päriselt loobuda**, niisiis pead sellele valetajale vastu hakkama. Kui avastad end kordamas: „Jah, ma tegin kõik, mis suutsin,“ siis pead selle valetaja enda sees hävitama!

6. Kasuta stressi abivahendina.

Me kõik oleme inimesed, ütleb Willink. See tähendab, et me kõik, isegi parimad SEAL-i võitlejad, kogeme stressi. Mis aga eristab ühtesid teistest, on see, kuidas stressiga hakkama saada. Willink soovitab stressi kasutada selleks, et muuta ennast teravamaks ja paremaks. Stress on kui abivahend, et keskenduda rohkem iseendale ja muutuda seeläbi tugevamaks.

7. Astu oma hirmudele vastu.

Nagu stresski, on hirm väga inimlik emotsioon. Aastatuhandete jooksul kujunenud instinkti mõjul tahame me hirmu allikast eemalduda ja ära joosta. Kuid Jocko Willink ütleb, et ainus tee hirmust jagu saada on sellele vastu astuda. Ühes episoodis vastas Willink taskuhäälingu kuulaja küsimusele, kuidas saada üle hirmust, ainult ühe sõnaga: „Astu!“ Astu vastu oma hirmule ja nii saad sa sellest üle.

8. Ära kaeble (ära vingu, ära hädalda)!

Ühes teises YouTube'i videos[10] selgitab Willink, kuidas saada üle soovist kaevelda. Vastus on lihtne – tegutse! On väga lihtne maha istuda, leida vabandusi ja hädaldada. Kui sa aga tõesti tahad edukas olla, siis lõpeta kaeblemine ja TEGUTSE!

Balkanimaad – jälle relvile?

Septembri eelviimasel päeval viis Serbia president Aleksandar Vučić kogu oma armee – 28 000 meest + 2000 meest tegevreservist – lahinguvalmidusse. Seda põhjusel, et Kosovo president Hashim Thaçi külastas kiirpaadil Gazivoda järve, mille n.-ö Kosovo kaldal asuv elektrijaam varustab energiaga ka Serbiat.

Tekst: TOOMAS ALATALU, politoloog

Thaçit kallastele turvama saabunud 60 eriüksuslast hõivasid paariks tunniks jaama ja läheduses olevad ametihooned, kus töötavad kohalikud serblased. Tegemist oli järjekordse n.-ö tagasitegemise retkega, sest märtsis oli üks Serbia kõrge ametnik, kel tiitliks Kosova ja Metohija (nii nimetab mujal Kosovoks peetavat riiki 1989. aastast alates Belgrad) ametkonna juht, sisenenud ette teatamata Kosovo serblaste alale, kust võimud ta jõuga välja tõstsid.

8.–9. septembril käis Vučić ise ettehoiatamisega Gazivodas ja Mitrovicës. Samas oli ta eelnevalt keeldunud Euroopa Liidu vahendatud kohtumisest Thaçiga, mistõttu kosovarid takistasid tema liikumist.

Kuigi Kosovo juht ja tema saatjad lahkusid oma territooriumi eripiirkonnast kolme tunni pärast, läkitas Vučić selle kohta protestikirja nii ÜRO kui ka NATO peasekretärile.

2. oktoobril võttis Putin vastu Moskvas töövisiidil oleva Vučićі. Kohtumise peateemaks oli Balkani olukorra keerulisus ja niigi teadaolev – Serbia säilitab sõjalise neutraliteedi ehk siis ainsana Balkanil ei astu NATOsse. Ning alles pärast Putiniga vestlemist tühistas Vučić 4. oktoobril sõjaseisundi, mis, mööngem, oli Ukraina sõja järgses Euroopas midagi täiesti uut! Muidugi oli kogu selle etenduse mõtteks näidata Serbia täielikku sõltuvust Moskvast.

Kohtumine vormeliraja ääres

Paraku ei piirdu asi Serbiaga. Lääne ühispingutusel 1995. aastal kokkupandud riikkluse Bosnia ja Hertsegoviina koosseisus on Serblaste Vabariik, mille juht Milorad Dodik jättis lääneriikidele algul Euroopameelse poliitiku mulje, ent kolis pärast Venemaa vetopanekut Srebrenica genotsiidi resolutsioonile ÜRO Julgeolekunõukogus 8. juulil 2015 selgelt üle Kremli leeri ja on mõistragi Vučićі liitlane.

Dodik kohtus Putiniga veel 30. septembril vormel 1 etapi „juhukülalisena“ Sotšis, et jagada ärevust olukorra teravnemise üle Balkanil. Putin lubas aidata pingeid kontrolli all hoida ja soovis Dodikule edu. Too aga on juba loonud endale alluvad (separatistlikud) jõustruktuurid, ähvardab iseseisvumisega ja valiti selle jutuga 7. oktoobril – teist, mõõdukamat ja Euroopa jutuga serblast edestades – Bosnia ja Hertsegoviina presidentuuri.

Pole siis ime, et 5. oktoobril Austria parlamendis kõnet pidanud Euroopa komisjoni juht Jean-Claude Juncker rääkis uue Balkani sõja ohust. 104 aastat tagasi viidi just tänase Bosnia ja Hertsegoviina pealinnast Sarajevost, kus serblane tappis Austria-Ungari troonipärija, sõtta kogu Euroopa. Teise maailmasõtta tõmmatud jugoslaavid pidasid siis suurriike toetades maha ka omavahelisi kodusõdu ja sama kordus 1990.–1995. aastal. Möödus pisut rohkem kui pool sajandit ja – esimesel ettekäändel olid tuhanded mehed taas valmis verd valama!?

Venemaal jalg ukse vahel

Öelda, et Balkani rahvad ongi säärased, on ebaõiglane. Vanemad inimesed mäletavad, et reis puna-Jugoslaaviasse oli käimine rikkas riigis, võrreldes sotsialistliku Bulgaaria või Poolaga, ning pingeid sealsete rahvaste suhetes oli raske välja lugeda.

Kõik muutus järsult punaimpeeriumi lagunemisega 1990. aastate algul. Äärealadel vedas, Sloveenia

PIXABAY

ja Makedoonia iseseisvusid kergelt. Pikima iseseisvusajaga (seda ka Osmani impeeriumi aegade Balkanil) Montenegro pääses samuti puhtalt, ehkki pidi aastaid olema alamriigi staatuses. Horvaatial, Bosnia ja Hertsegoviinal, Kosovol ja Serbial tuli aga kaasa lüüa ränkades võitlustes, sest Serbia šovinistid püüdsid säilitada Balkanil võimalikult suurt võimu.

Võitluste puhkedes pani toonane Euroopa Liit kokku nn Badinteri komisjoni, kes hakkas otsustama, millised Jugoslaavia osad on väärt iseseisvust. Nagu karta võis, olid detsembris 1991 avaldatud järeldused reaalsusest kaugel.

Komisjoni arvates olid näiteks küpsed vaid Sloveenia ja Makedoonia. Esimene oli juba siis iseseisev ja tänaseks nii Euroopa Liidus kui ka NATO-s, teist aga pole kuhugi võetud!? Põhjuseks riigi nimi Makedoonia, millega polnud nõus samanimelise provintsiga Kreeka. Algusest peale oli kõigile selge, et Kreeka sellise hoiaku taga oli Kremli soov vältida Euroopa Liidu ja eriti NATO laienemist Balkanile. Nüüd on selge seegi, et Kreeka veto, millele kõik allusid, tagas Kremlile võimaluse ilmuda Balkanile siis, kui ta oli selleks valmis.

Kosovo kiusamise hind

Badinteri komisjoni varjus käinud Berliini, Pariisi ja Londoni võitlus mõjuvõimu pärast segas kohaleviidud rahukaitsjate kasutamist puhkenud võitluste lõpetamiseks. Euroopa relvajõudude hambutus tingis USA vägede kohaletuleku, mille n.-ö tasakaalustamine omakorda eeldas Venemaa armee kaasamist. Puna-Jugoslaavia suutis mäletatavasti vältida Nõukogude armee asumist oma pinnal, aga 1996–2003 viibis Bosnia ja Hertsegoviinas ning Kosovos kokku 1200 Venemaa rahuvalvajat, kellest 250 meest hõivasid liitlastega sõlmitud kokkulepet eirates juulis 1999 brittide käest Pristina lennuvälja. Ehk siis – venelased näitasid juba president Jeltsini päevil, et neilt tuleb kõike oodata.

2002. aastal teatas uus president Putin Venemaa väeosade lahkumisest Balkanilt, Kuubast ja Vietnamist, jättis aga seejärel täitmata Jeltsini antud lubadused likvideerida 2003. aasta lõpuks Venemaa sõjabaasid Moldovas ja Gruusias.

104 aastat tagasi viidi just tänase Bosnia ja Hertsegoviina pealinnast Sarajevost, kus serblane tappis Austria-Ungari troonipärija, sõtta kogu Euroopa.

Lääne kergendustunne Balkanil kasvas veelgi, kui 2004 valiti võtmeriigi Serbia presidendiks Euroopa Liidu meelne Boris Tadić. Märgiline oli seegi, et Euroliidu tegevuskavas viidi suhete käsitlemine Lääne-Balkani riikidega (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Makedoonia, Montenegro, Serbia) 2005. aastal jaotusest „välissuhted“ üle jaotusesse „laienemine“ ehk anti selgelt märku, et tegemist on tulevase Euroopa Liidu alaga.

Siinkohal vajab lisamist, et Prantsusmaa eestvedamisel sündis 2008. aastal Euroopa Liidu koostööprogramm Vahemeremaadega ja ligikaudu samal ajal (väljakuulutamine enne Gruusia sõda augustis 2008) loodi Poola ja Rootsi eestvedamisel sellega tähelepanu ja ressursside eraldamise mõttes konkureeriv idapartnerlus (Valgevene, Ukraina, Moldova, Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia). Euroopa Liit hakkas toimetama korraga kolmel väljal, kusjuures ammu liikmelisust taotlenud Türgi liideti Lääne-Balkani grupi juurde, mida sai samuti tõlgendada kui märguandmist, et Euroopa Liidule tuleb lisa just sealt.

Samas jäi lahtiseks Kosovo tulevik, mille julgeoleku kaitsmine oli NATO vägedelt üle läinud ÜRO egiidi all tegutsevatele jõududele. Otsustava tegutsemise asemel seisus, kus kosovarid olid oma iseseisvumissoovi korduvate hääletamistega kinnitanud, 1999. aasta sõja kordumist ei tahtnud keegi jne, algas Badinteri komisjonist alguse saanud lõputu tingimuste esitamine Kosovo valitsusele deviisi all „Enne standardid, siis staatus“.

Võitlus mõjuvõimu pärast

Mõistagi tootis säärane taktika vaid umbusku Brüsseli kavatsuste suhtes ja Kosovos lõppes asi sääraselt, et Kosovo parlament kuulutas n.-ö omaalgatuslikult veebruaris 2008 välja iseseisvuse, millega enamik riike (praegu 117) nõustusid. Keeldujate hulka kuuluvad Venemaa, Hiina, India, Iisrael, Euroopa Liidust Hispaania, Kreeka, Küpros, Rumeenia, Slovakkia jt.

2012 muutus olukord Balkanil kardinaalselt, kui Serbia etteotsa valiti Venemaaga strateegilise koostöö vormistanud Nikolić ja 2017. aastal Vučić.

2014 toimusid Europarlamendi valimised ja seejärel moodustatud Euroopa Komisjoni juht Jean-Claude Juncker kuulutas peaaegu kohe, et kuni järgmiste valimisteni Euroopa Liidu laienemist ei toimu. Koheselt kahanesid ka Euroopa Komisjoni volinike ja muude esindajate ringsõidud Balkanil.

Samal ajal laiendasid nii Venemaa, Hiina kui Türgi oma tegevust Balkanil. Gaasitrasside ja raudteede rajamise kõrval pole unustatud slaavlaste maailmasõdadeaegseid ühisvõitlusi – vanad monumendid leiavad taastamist ja tähtpäevad suurejoonelist äramärkimist.

Tegelikult saab rääkida ka Venemaa uuest sõjabaasist Balkanil. 25. aprillil 2012 avati Nišis Venemaa-Serbia humanitaarabikeskus RSHC, kus said väljaõpet mitme riigi sõjaväelased, kes tegelevad praegu demineerimisega sõjategevusest vabadel aladel Süürias.

Paljuski USA uue presidendi Donald Trumpi mõjul elavnes lõpuks ka Brüsseli poliitika Balkani suunal – volinikud ja muud tegelased hakkasid uuesti sealseid pealinnu külastama ja 6. veebruaril 2018 avaldati uus strateegia. Selle pealkiri on paljulubav: „Lääne-Balkani riikide reaalne Euroopa Liiduga liitumise väljavaade ning Euroopa Liidu tõhustatud koostöö nendes riikides“. Juncker lubas oma septembris peetud viimases aastakõnes, et Serbia ja Montenegro võiksid Euroliiduga liituda 2025. aastal. Ent kuna Vučić ja Putin kinnitasid kohe seejärel, et Serbiast NATO liiget ei saa, siis jääb üle vaid jälgida Balkanil toimuvat sama tähelepanelikult nagu Ukrainas toimuvat – mõlemad asuvad Euroopas.

Kuidas tulepulgaga tuld teha?

Tulepulk on kõige lollikindlam tuletegemise vahend. Selles mõttes, et sellega saab tule üles ükskõik mis tingimustes. Aga ka selles mõttes, et kui loll oled, siis ei saa.

Tekst: ASSO PUIDET, Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Liiga tark muidugi kah olema ei pea. Näiteks teadmine, et tulepulk koosneb peaasjalikult tseeriumi ja lantaani segust, millele on lisatud neodüümi, praseodüümi ning, tulenevalt sellest, et hapramad materjalid annavad väiksemaid, paremini süttivaid sädemeid, ka raudoksiidi ja magneesiumoksiidi, väga sooja ei anna. Võib-olla ehk ainult peale, kui kõigele sellele piisavalt pingsalt mõtelda.

Märksa kasulikum on teada, kuidas tulepulgast sädemeid kätte saada. Selleks tuleb tulepulka kraapida sellega tavaliselt komplektis oleva terasplaadiga. Endast eemale, sujuvate, tugevate liigutustega. Näed, sädemeid lendab, eks ole!

Ettevalmistus on edu pant

Aga päris nii ka ei ole, nagu Sergei Golubovi revolutsiooniainelises raamatus, et sädemest tõuseb leek. Ega ikka ei tõuse. Niisama sädemeid lõkkeaseme, kuivade puude või isegi paberi suunas pritsides ei saavuta midagi.

Selleks, et leek üles saada, on vaja hankida umbes peopesa laiune tükk kasetohtu. Ja teine samasugune, või natuke kitsam. See veidi kitsam kasetohutükk kärista otsast pikkupidi ribadeks ja pista taskusse. Mitte, et see sulle õnne tooks, aga seda läheb sul natuke hiljem tuletegemiseks vaja.

Laiem kasetohutükk aseta kõvale, horisontaalsele pinnale. Näiteks kännule või puutüvele. Ja nüüd võta nuga. See on sul ju ometi looduses liikudes kaasas, on ju? Kraabi noateraga ettevaatlikult kasetohu pinda, et tekiks selline näpuotsasuurune kuhil kuiva kasetohupuru. Mida suuremad näpuotsad, seda parem.

Ära tühja rapsi

Ja nüüd viimaks saab tuld tegema hakata. Võta tulepulk, aseta see selle kasetohupuru hunniku kõrvale, vastu kasetohtu, ja tõmba kraabitsaga üle tulepulga. Oota! Enne veel kraabi tulepulgalt veidi seda tumedamat kihti maha. See ei sütti. Just paljastuv hele kiht ongi alguses mainitud keemiline element järjenumbriga 58 ehk tseerium ... aga see selleks. Tagasi tuld tegema - aseta tulepulk

KARL JUHAN PUIDET

VAJA LÄHEB:
Tulepulka, kasetohtu vm sobivat stardipaketti, nuga.

Ajakulu: 15 minutit

kasetohupuru juurde ja krapsa sädemed puru sisse.

Tõenäoliselt sa kuhilat esimese korraga põlema ei saa. Aga ära anna alla. Kraabi jälle kasetohtu, kuni rapsimisega laiali aetud kuhil on taastatud, ja alusta uuesti sädemete pildumist. Kui kõik läheb hästi, siis näedki ühel hetkel, kuidas kuhilast hakkab kerkima suitsu ja tuld. Ära nüüd rapsi. Las tuli kogub natuke jõudu. Kaitse habrast leeki juhuslike tuulehoogude eest peopesadega.

Seejärel võta taskust see eelnevalt ribastatud kasetohutükk ja aseta otsapidi tulle. Sellega viid sa tule varem valmistehtud lõkkeasemesse. See kuidas lõkkeaset korralikult teha, on aga juba ühe teise artikli teema.

Aga kui kaske pole?

Muidugi, okaspuumetsas, kõrbes või hoonestatud alal, kus kaski ei kasva, tuleb leida kasetohule alternatiiv.

Näiteks sobib kasetohtu asendama tuulemurruga maha langenud kuivanud **männijuurikas** – neis leiduv männitõrv ja tärpentin süttivad samuti sädemest. Ja vaat et isegi paremini kui kasetohupuru. Aga siis samamoodi, enne kui sädemeid hakkad pritsima, kraabi juurikast peenemat puru.

Lisaks looduses kasvavatele materjalidele sobib tule ülestegemiseks väga hästi ka näiteks **tampoon** või puuvillane **hügieenilapike**. Need siis tuleb enne süütamist lahti harutada. Ja kui ka neid ei juhtu olema, siis peaaegu sama töö teeb ära puuvillane **T-särk.**

Uwaga! Krakovi vorst *deluxe edition* + porgandid

Krakovi vorst on aegumatu klassika! Punkt. Seda saab tarbida nii metsarännakul otsast järades kui ka puhkepausil leivale viilutatuna. Aga, nagu näitab toidublogija Tuuli Mathisen, ka isuäratava kooslusena koos sinepi ja juustuga. Ja porgand võib kah hea olla.

HEAD ISU!

TUULI MATHISEN

Krakovi vorst sinepi ja juustuga

Vana hea klassik Krakovi vorst on igati mõnus suutäis ka uuemal ajal. Eriti aga siis, kui sellele veidi maitselisa anda hea kange sinepi ja juustuga. Siis vorstirõngas ahju, kuni juust sulanud ja kuldne, ning tahedamat suutäit annab soovida. Vorstile seltsiliseks sobib hästi hea karge hapukurk.

Kahele sööjale
1 rõngas Krakovi vorsti (eelista võimalikult suure lihasisaldusega vorsti)
1–2 sl kanget sinepit
paar juustuviilu
värsket peterselli

Lõika vorstile umbes paarisentimeetrise vahega sisselõiked. Määri sisselõigetesse sinepit ja säti sinna väike juustutükk. Tõsta vorst ahjuplaadile ja küpseta 180–200 kraadi juures 15–20 minutit, kuni juust on sulanud ja kergelt kuldne. Serveerides puista peale värsket hakitud peterselli ja paku juurde hapukurki. Välitingimustes võid vorsti samamoodi valmistada fooliumis ja lõkke kohal restil.

Peekonis ahjuporgandid meeglasuuriga

Peekonis porgandid on nii lihtne ja geniaalne idee, et selliseid porgandeid võiks kasvõi iga päev süüa. Mõnus niisama suupisteks, aga ka toekama roa kõrvale. Hämmastaval kombel toimib lihtne kolmainsus – porgand, peekon ja mesi – nii veatult, et pahatihti ei taha sööjad uskuda, et see roog mingit salanippi ei sisaldagi.

Neljale sööjale
800 g porgandeid
400 g peekonit
50 g mett
soola ja musta pipart

Puhasta porgandid, puhtamaid porgandeid ei ole vaja koorida. Jämedamad porgandid lõika pooleks või neljaks, saledad porgandid jäta terveks. Mässi iga porgandi ümber peekon. Maitsesta porgandid soola ja pipraga ning küpseta siis eelkuumutatud ahjus 200 kraadi juures grillrestil (et rasv saaks küpsemise käigus eralduda) ca 25 minutit. Määri porgandeid meega ja tõsta ahju veel 5–10 minutiks. Jälgi, et porgandid pärast mee lisamist kõrbema ei läheks, sest mesi hakkab kiirelt karamellistuma.

HEAD ISU!

TUULI MATHISEN

Originaalfoto, nii nagu see kaamerast tuli

Fotolabor sinu taskus

Pimedasse vannituppa rajatud fotolaborid oma kemikaalide, punaste valgustite, loputuskastide ning muu sellise põneva kolaga on jäänud möödanikku. Fotode ilmutamine on asendunud pigem töötlusega. Selle tarbeks on mobiilitelefonidele loodud ka hulganisti rakendusi. Toome näitena mõned võimekamad, tasuta allalaetavad fototöötlusprogammid, mis on saadaval nii Androidi operatsioonisüsteemi kasutavatele telefonidele ja tahvelarvutitele kui ka Apple'i iOS platvormil töötavatele seadmetele.

Tekst: ASSO PUIDET, Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Adobe Lightroom

Lisaks lauaarvutitele ka portatiivsetes seadmetes töötav Adobe Lightroom on fototöötluse sünonüümiks olnud juba aastaid. Sisuliselt saab Lightroomiga teha kõike, alates fotografeerimisest kuni peenhäälestuseni.

Tänu ülilihtsale kasutajaliidesele saab mõne näpuliigutusega muuta foto tonaalsust. Muuta varjualad tumedamaks või heledamaks. Keerata kontrastsust juurde, muuta pilti teravamaks või, vastupidi, hägusamaks.

Kes peenhäälestusega jännata ei viitsi, saab valida kümnete ja kümnete filtrite seast just selle, mis näib konkreetse foto olustikuga kõige paremini sobivat. Valmis foto saab läbi Lightroomi postitada kohe ka oma sotsiaalmeediakontole või jagada suhtlusäppide kaudu sõpradele.

4 X ASSO PUIDET

Snapseed

Tark- ja riistvarahiiu Google'i mobiilifotograafide tarbeks väljatöötatud Snapseed teeb igast fotograafist professionaalse töötleja. Vähemalt teoreetiliselt. Mõne sõrmevajutusega on võimalik ka kõige ilmetumatele piltidele anda uus hingamine. Jällegi, kas valides kümnete filtrite seast või timmides ise valgust, varje ja muid muutujaid.

Kasutajamugavuselt on Snapseed isegi lihtsam kui Lightroom. Näpuga üles-alla kerides saab valida muutuja, näiteks kontrastsuse, ning horisontaalselt näppu üle ekraani libistades anda sellele kas suurema või väiksema väärtuse.

Programmi seest leiab ka hulganisti õpetlikke artikleid ja näiteid, kuidas ja millal üht või teist funktsiooni kõige paremini kasutada.

VSCO

Mõnevõrra teistsugune ja seetõttu ehk põnevam on VSCO, mis lubab anda mobiilifotodele filmilikku hõngu. Ehkki ka see rakendus võimaldab mingil määral minna fototöötluses pisidetailideni, on VSCO mõeldud siiski pigem kärmelt fotodele filtrite pealeladumiseks. Sellega saab anda neile kõigest ühe vajutusega uus ja, kui õnnestub, siis parem ilme. Tõenäoliselt see õnnestubki, sest väidetavalt on VSCO filtrid ühed parimad, mida n.-ö portatiivsed fotolaborid pakuvad. Tõsi, programmi tasuta versioonis on nende valik piiratud. Ent siiski piisav, et rahuldada ka nõudlikku tavakasutajat.

Vingugaas: nähtamatu tapja

Nähtava vaenlasega on alati lihtsam võidelda kui nähtamatuga – viimase hulka kuulub ka Eestis igal aastal kümnete ja kümnete inimeste elusid nõudev vingugaas.

Tekst: ELLEN STERNHOF, esmaabikoolitaja

Eelkõige tekib vingugaas hapnikuvaeses keskkonnas, näiteks suletud siibriga ahjus, põlemisel, kus pole piisavalt hapnikumolekule, et saaks tekkida süsinikdioksiid (CO_2). Nii tekibki hoopis süsinikmonooksiid ehk lõhnatu, värvitu ja tapvalt mürgine vingugaas. Mille tekkeks, nagu keemilisest ühendistki (CO) aru saada, on vaja poole vähem hapnikumolekule.

Vingugaasi hukatuslik loomus pääseb mõjule seda sisse hingates. Selle molekulid seovad end veres hemoglobiini molekulidega, täpsemalt raua aatomitega hemoglobiinis. See omakorda teeb võimatuks hapniku ühinemise nendesamade raua aatomitega. See tähendab, et rakud ei saa enam vere kaudu hapnikku – organismis tekib hapnikunälg, häiritud on kõikide organsüsteemide funktsioonid, mis võib viia surmani.

Võib kergelt pääseda

Eristatakse kaht liiki vingugaasimürgistust – kerget ja rasket. Kerge vormi puhul kaebab kannatanu tugevat peavalu, tal on tunne, et pea ümber on kitsas võru. Valu on otsmikus ja oimukohtades, kõrvus kohiseb, pea käib ringi. Kannatanu tunneb nõrkust, südamepekslemist, iiveldust, valu rinnus, oksendab ja silmade ees on täpid.

Kontakt sellise kannatanuga on raske, ta on küll teadvuse juures, kuid on nagu kurdistunud, ei saa aru, mida temast tahetakse.

Raske vormi puhul on teadvus ähmastanud, hingamine pindmine, pulss sage ja silmaterad laienenud. Erilist nõrkust on tunda alajäsemetes, mistõttu kannatanu ei suuda püsti tõusta ja liikuma hakata. Võib tekkida unisus ja teadvusekaotus, mis läheb üle koomaks.

Silmaterad, mis algul on vähenenud, hakkavad pikkamööda laienema ega reageeri enam valgusele. Nägu muutub punaseks, huuled kirsspunaseks, kehatemperatuur tõuseb järk-järgult, isegi kuni 40 kraadini. Hilistüsistuseks võib olla aju- ja kopsukahjustus.

Mürgitame end ise

Muide, suitsetajatel on CO sisaldus veres kõrgem kui mittesuitsetajatel, ulatudes tavasuitsetajal 2–5%-ni, ahelsuitsetajal aga 5–10%-ni.

Kerge vingumürgistuse puhul püsib hemoglobiini ühinemisel vingugaasiga tekkiva karboksühemoglobiini suurenenud tase veres mõned tunnid, raskemal juhul võib olla määratav 10 tunni jooksul. Karboksühemoglobiini sisaldus 15–25% põhjustab peapööritust, peavalu või iiveldust, sisaldus üle 50% on juba eluohtlik.

Viimasel ajal on tõsiseid vingugaasimürgistusi ette tulnud ka seoses vesipiibu suitsetamisega. Tavalise vesipiibu suitsetamine kestab üldjuhul kuni tund, et rahuldada organismi nikotiininälga. Sigareti suitsetamiseks kulub 2–3 minutit, mille jooksul hingame sisse umbes pool liitrit suitsu. Ühetunnine vesipiibuseanss sisaldab aga 100–200 korda rohkem suitsu kui ühe sigareti suitsetamine.

Tassike kohvi

Kannatanu tuleb viia vingugaasi piirkonnast välja ja tagada talle värske õhu juurdepääs.

Juhul, kui esmaabivahendite hulgas on hapnikuballoon, tuleb anda kannatanule hingata puhast hapnikku. Meie poolt väljahingatavas

PIXABAY

õhus on hapnikku vaid 22%, mida jääb abi andmiseks väheks.

Kui kannatanu on teadvusel, tuleb asetada ta poolistuvasse asendisse ja joota talle kanget kohvi või musta teed. Seda annustame väikeste lonksude kaupa, vältimaks vedeliku sattumist hingamisteedesse, kui kannatanu peaks teadvuse kaotama. Piima joomisest ei ole otsest abi, aga kui muud vedelikku käepärast ei ole, võib ka seda juua anda.

Kui kannatanu kaotab teadvuse, tuleb ta keerata püsivasse küliliasendisse ja katta alajahtumise vältimiseks soojalt kinni. Kui kannatanu lamab maapinnal, tuleks tema alla asetada termokile või ajaleht – nõnda saab vältida või vähendada niiskuse tungimist kehasse.

Kärmelt arsti juurde

Kui südametegevus seiskub või hingamine peatub, tuleb kannatanut elustada (kaudne südamemassaaž ja kunstlik hingamine). Sealjuures on oluline teada, et vingugaasimürgistusega kannatanut elustades ei tohi sisse hingata tema väljahingatud õhku.

Ning muidugi vajab vingugaasimürgistuse saanud kannatanu kiiresti ravi, soovitatavalt haiglaravi. Meie rahvameditsiin on muidugi rikas nõuannetest, mida igasuguste õnnetuste puhul teha ja kuidas aidata. Näiteks soovitatakse teadvuseta kannatanule anda iga viie minuti järel nuusutada nuuskpiiritust, põletatud vatti või paberit. Aga ka mädarõigast soolaga. Efektiivne olevat ka panna pea ümber sipelghappes niisutatud mähis.

Targem on siiski jääda nüüdisaegsete võtete juurde ja organiseerida kiirelt professionaalne abi.

Vingugaasimürgistusega kannatanut elustades ei tohi sisse hingata tema väljahingatud õhku.

Unistus džiibist ehk Tonnine maastur – jalaväelase saapasäästja

Sõduritee pole asfalt, teab iga jalaväelane. Et sõduri jalavaeva kergendada, on autotootjad loonud hulga maastikuautosid. Laias laastus on nende põhilisteks väljatöötajateks olnud ameeriklased ja sakslased, venelased ja jaapanlased on olnud aga nende usinad jäljendajad. Eesti kaitsevägi on kasutanud nii Ameerikas toodetud maastikuautosid kui ka Saksamaa uusimaid sõjaväemaastureid. Nende saamislugu on olnud aga kirev.

Tekst: IVAR JÕESAAR, vabatahtlik autor

Teine maailmasõda tõi sõjatandrile rohkesti legendiks muutunud sõjamasinaid. Need polnud üksnes võimsa soomuse ja suure tulejõuga rasked tankid või soomusautod. 1930.–40. aastatel tormilise arengu läbi teinud autotööstuse toodang ei kartnud enam teedeta maastikku ning õppis viima oma reisijad kõikjale, kuhu inimjalg astunud. Enam polnud auto lihtsalt jalaväelase toetaja lahingus või lahinguväljale sõidutaja, vaid jalaväelane sai auto oma liikumisvahendiks kõikjal, kuhu ta läks. Arvukate maastiku läbimiseks mõeldud sõidukimudelite seas muutusid tõelisteks legendideks, mida valmistati suurte partiidena ja mille seiklustest pajatasid veteranid, siiski vaid mõned kerged soomustamata luuresõidukid. Teise maailmasõja aastatel vurasid kõikjal maakera lahingutest küntud maastikel sakslaste Kübelwagen Typ 82, ameeriklaste Willys MB ja Ford GPW ning venelaste GAZ 64 ja 67.

Täiuslikud ja kallid Saksa autod

Saksamaal 1933. aastal võimule tulnud kättemaksuhimuline kantsler ei likvideerinud ainult tööpuudust, lastes Saksamaa täis ehitada laiu ja tugevaid *autobahn*'e, vaid innustas ka Saksamaa autotootjaid välja töötama sõjasõiduks kohaseid sõidukeid, mis suudaksid sõdureid ja suurtükke vedades edasi vurada ka siis, kui *autobahn* otsa lõpeb.

Saksa sõjasõidukitepargi markeeringute rägastik on paras peavalu. Seepärast toome siinkohal mõned näited Saksa omapärastest, kahe vedava silla vahel sageli passiivset (tagavara)rataste paari omavatest maasturitest tootjate järgi.

Suuremad meeskonnaautod olid sageli poolteisetonnise kandevõimega (kandevõimet näitas marginimes kood: 1500A). Kõige võimekam ja kaalult kergeim oli Ferdinand Porsche loodud kaheksamehesõiduk Steyr 270 1500A, mida toodeti Austrias Steyri tehases (sarnased sõidukid olid Mercedes Benz 1500A ja Phaenomen Granit 1500A). Aastatel 1941–1944 tehti neid kokku 12 450 tk.

Aastatel 1936–1943 tootis mitmeid raskeid, 3–4tonniseid maastikusuutlikke automudeleid ka Auto Union. Olgu siin nimetatud Auto Union / Horch 108, mida toodeti 10 036 tk, või kergem meeskonnaauto Horch 901, mida aastatel 1937–1943 tarniti 14 911 tk. Lisaks toodeti Auto Unioniga ühinenud Wandereri tehases 16 000 Wanderer 901-e.

1936. aastal tuli oma 1,7tonnise, nelja pööratava ja vedava rattaga meeskonnasõidukiga välja Stettinis (praegu Poola Szczecin) asuv Stoewer oma mudeliga R180 Spezial ja hiljem ka R200 Spezial. (Selle tehase sisustus veeti pärast sõda Nõukogude Liitu. Seetõttu pole ehk vaja imestadagi, et need sõidukid meenutasid väliselt väga Nõukogude Liidus 1953. aastal välja tulnud GAZ 69-t ja eriti 1956. aastal üllitatud GAZ 69A-d). Neid sõidukeid valmistati tootmisvõimsuste nappimise tõttu ka Hannoveris Hanomag Typ 20B ja Baierimaal BMW 325 nime all. Aastatel 1936–1944 toodeti erinevaid modifikatsioone kokku ca 13 000.

Hamburgis kergeveokeid teinud Vidal & Sohn Tempo-Werk GmbH hakkas tootma esi- ja tagamootoriga, veidi üle tonni kaaluvat, nelja vedava ja pööratava rattaga, nelja- või kuuekohalist meeskonnaautot Tempo G 1200. Neid toodeti aastatel 1936–1943 1243 tk, kuid sõja keskel loobuti neist kui ebatõhusatest ja mittestandardsetest. Tempo G 1200 inspireeris oma suurepäraste maastikuläbivusomadustega ka Saksamaa kolmekümnendate aastate suure liitlase Nõukogude Liidu autokonstruktoreid (vt AR-NATI).

Ka Mercedes Benz katsetas sõjale eelnenud aastatel sõjaväele mõeldud sõidukitega, Väiketiraažides toodeti 1935–1936 autot Mercedes 170VL (W139), aastatel 1937–1939 tehti 57 kahe vedava tagasillaga meeskonnaautot MB G4 (W31), millega Kolmanda riigi liidrid armastasid paraadidel eputada. Aastatel 1937–1941 tehti ka kolmas katse Wehrmachtile kerget maastikuautot pakkuda, kuid

KARRI KAAS

SÕJARAUD

Teise maailmasõja võitnud algne Jeep jõudis pärast sõda läbi teha veel paar mudeli-uuendust ning jõudis pärast Eesti taasiseseisvumist ka meie kodumaiste riigikaitsjate käsutusse

ka MB G5 (W152) osutus liiga kalliks ja keerukaks. Lõpuks läks nii, et Saksa armee autostamise suurejoonelisest plaanist hoolimata kujunes Teises maailmasõjas kõige levinumaks Saksa maasturiks hoopis kõige kergem ja lihtsam, Ferdinand Porsche loodud Volksvagen Kübelwagen Typ 82. Selle auto tühikaal oli 715 kg, seega kuni 300 kilo vähem kui Willys MB-l, ja see suutis vedada nelja täisrelvis võitlejat. Seda tagamootori ja -veoga maastikuomadustega autot toodeti aastatel 1940–1945 50 435 tk. Siia tuleks lisada ka aastatel 1942–1944 Volkswagenis toodetud 14 265 amfiibautot Schwimmwagen Typ 128 ja Typ 166. Just tänu oma äravahetamatule disainile sobisid Volkswagenid sõjajärgse ajastu sõjafilmides iseäranis hästi etendama Natsi-Saksamaale iseloomulikke militaarsõidukeid.

US ARMY

Sakslaste II maailmasõja kõige arvukamat ja tuntumat maastikumasinat valmistas Volkswagen, kes tootis Wehrmachtile tagamootoriga meeskonnaautot Kübelwagen Typ 82

Lihtne ja lollikindel lahendus Ameerikast

Kuigi Saksa insenerid tegid maastiku autole allutamiseks palju ja olulist tööd, ei ole mitte ükski neist Teise maailmasõja aja Saksa raudratsudest meie seekordse jutu peakangelase eelkäijaks. Džiibilegendi sünnimaale tuleb minna ikka üle ookeani.

Euroopas kolmekümnendate lõpus alanud välksõda kiirustas juba teist korda ilmasõtta hiljaks jääma kippuvat USA armeed korraldama konkurssi kerge veerandtonnise kandevõimega maastikuauto leidmiseks. Eesmärgiks oli varustada luurepatrullid ja relvameeskonnad tõhusa ja sõltumatu liiklusvahendiga. Auto pidi olema kerge, neljarattaveoline ja suure maastikuläbivusega, pidama vastu suurtele koormustele, olema kergesti hooldatav ning kandma kolme meest ja nende relvi. Kuigi konkursi tingimustele vastas ehk algselt kõige enam Inglise Austini juurtega väikefirmas American Bantam vabakutselise inseneri Karl Probsti loodud maastikuauto, jäi lõpuks peale armee huvi toota kiiresti ja suurtes kogustes. Konkursi tulemusel ühendati 1940. aasta lõpus kolme Ameerika autotootja – American Bantam Car Company, Willys-Overland Motorsi ja Ford Motor Company – pakutud maastikuautode parimad omadused. Ning juba 1941. aastast algas Jeep´i legend, mis mõnedes oma avaldumisvormides elab tänapäevalgi.

Kokku toodeti aastatel 1940–1945 Willys MB ja Ford GPW nime all enam kui 640 000 sellist maastikuautot. Pärast sõda, viiekümnendate aastate lõpuni lisandus neile veel 160 000 mudeliuuenduse läbinud sõidukit. Mainimata ei saa jätta ka litsentsi alusel toodetud sõidukeid: India Mahindra, Jaapani Mitsubishi ning Prantsusmaa Hotchkiss M201.

Maastikuauto lihtne ja võimekas kontseptsioon inspireeris teisigi tootjaid. Olgu siin nimetatud Land Rover Defender, mis oli brittide sõjajärgne vastus ameeriklaste iseteadvale üleolekule maastikuautode vallas, või venelaste 1941. aastal kiiruga (Ameerikast ei jää me maha!) evitatud nn Iivanvillis ehk GAZ 64 ja selle 1943. aasta järeltulija GAZ 67.

Väidetavalt olid Nõukogude autokonstruktorid Teaduslikus Auto-Traktoriinstituudis (NATI) juba 1940. aasta lõpust asunud arendama suure maastikuläbivusega kerget luureautot. Eeskujuks oli Saksa 1936. aastal loodud Tempo G 1200, mille esimest vedavat telge käitas esi- ja

OFFROADVEHICLE.RU

Väidetavalt olid Nõukogude autokonstruktorid Teaduslikus Auto-Traktoriinstituudis (NATI) juba 1940. aasta lõpust asunud arendama luureautot AR-NATI (avtomobil-razvetšik ehk luureauto NATI), kuid Stalinile meeldis siiski rohkem GAZ 64

WIKIPEDIA.ORG

Iltist toodeti ja kasutati Bundeswehris aastatel 1978–1988, kuid autot valmistati litsentsi alusel ka Kanadas ning seda kasutas veel näiteks Belgia armee

tagumist telge tagamootor. AR-NATI (*avtomobil-razvetšik* ehk luureauto NATI) sai suure hoolega teaduslikult konstrueeritud, ent kui erinevaid maastikuautode prototüüpe Stalinile esitleti, meeldis kõigi teadmiste isale rohkem GAZ 64, mis oli GAZ-i tehases kiiruga valmis meisterdatud Ameerikas 20. veebruaril 1941 Kapitooliumi treppidest üles sõitnud Willyse esitlusel Nõukogude diplomaatide tehtud fotode järgi, ning Iivanvillis oligi sündinud.

Ka Jaapani autotootja Toyota tutvus sellise uudse autotüübiga, kui uuris keiserliku Jaapani armeele 1941. aastal Filipiinide vallutamisel sõjasaagiks langenud sõidukit Bantam Mk II. Sõja ajal saadi armee jaoks valmis mõned AK 10 maastikumasinad, aga Toyota BJ (hilisema Land Cruiseri) tähelend algas alles viiekümnendate algul Korea sõja ajal ning jõudis seejärel kõikjale Kagu-Aasiasse. Jeep´i lihtne sõjaaja idee elab tänapäevalgi, olgu Wrangleri tsiviilautona või alates 2007. aastast taas mitme riigi armeedes spetsiaalselt sõjaväe vajadusteks kohandatud platvormina Jeep J8.

Unistus euromaasturist

Teise maailmasõja võitnud algne Jeep jõudis pärast sõda läbi teha veel paar mudeliuuendust (Willys M38 (MC), Willys M38A1 (MD)), kuid 1960. aastate lõpus oli Bundeswehril juba piisavalt iseteadvust, et küpseks otsus asendada pisike kõikjalsõitev Ameerika imemasin nn eurodžiibiga.

Audi Quattro sõlmedele üles ehitatud Iltis osutus isegi nii edukaks, et edestas Saksa sõjaväe testis sama tõhusat, kuid kallimat Mercedes Benzi G-Wagenit.

Esmalt pöördusid pilgud juba Teise maailmasõja ajal massiliselt kergeid tagamootoriga maastikuautosid tootnud Volkswageni poole, kes pakkus 1968. aastast alates sõjaaegse Kübelwagen Typ 82 kerekompositsiooni edasiarendusena esimootoriga maasturit Kurierwagen Typ 181. Neid kasutaski Bundeswehr kuni 1980. aastani, aga see sõiduk polnud siiski see, mida oodati. 1976. aastaks oli uue kvaliteediga maastikuautot oodanute kannatus katkenud ning eurodžiibi projekt kuulutati läbikukkunuks.

1968. aastal lõpetas omaaegsesse Auto-Unioni kuulunud DKW oma 1956. aastal alanud kerge maastikuauto Munga (*Mehrzweck Universal Geländewagen mit Allradantrieb* –mitmeotstarbeline universaalne kõigiratasteveoline maastikusõiduk) tootmise. Volkswagen soovis oma kontsernis taas käibele võtta Audi marginime. Aga enne, kui tuldi turule revolutsioonilise pideva nelikveoga sedaaniga Audi Quattro, otsustati selle sõlmi katsetada maastikuautol.

Nii sündiski justkui kõrvalproduktina Munga edasiarendusena uus maastikuauto Volkswagen Typ 183 Iltis (tuhkur). Audi Quattro sõlmedele üles ehitatud Iltis osutus isegi nii edukaks, et edestas Saksa sõjaväe testis sama tõhusat, kuid kallimat Mercedes Benzi G-Wagenit. Iltist toodeti ja kasutati Bundeswehris aastatel 1978–1988. Autot valmistati litsentsi alusel ka Kanadas ning seda kasutas ka näiteks Belgia armee. Kuid tubli ja omapärase auto mõningatest põhimõttelistest ja ravimatutest sünnivigadest ei saanud lõputult mööda vaadata ning siis jõudis Bundeswehrile ja tänaseks enam kui 60 riigi sõjavägedele siiski ikkagi kätte Mercedes Benz G-Wageni kord. 1990. aastal vahetas MB G-Wagen Saksamaal Bundeswehris Iltise lõplikult välja.

Hulk Iltiseid jõudis sõbraliku tehingu kaudu mõned aastad hiljem ka Eesti taasloodud kaitseväe ja piirivalve maasturinälga leevendama kõrvuti Prantsusmaalt toodud viiekümnendatest aastatest pärit Willys Overlandide ja USA-lt saadud Chevrolet' maastikuautodega. Kulus veel terve sajandivahetus ja Eesti pidi saama NATO-küpseks, enne kui Mercedes Benz GD Wagenid jõudsid Eesti kaitseväkke väsinud Iltiseid välja vahetama.

LuAZ 969: mõrvarmaastur Lutskist

Maastur LuAZ 969M oli kõike muud kui pehmodele mõeldud linnamaastur. Selles masinas sõites ei teadnud kunagi, millal auto teepervele jääb või tasahilju salongi immitsev vingugaas sohvri taevastele radadele läkitab.

Tekst: ANDRIS TAMMELA, vabatahtlik autor

Kuigi jutuks olev automudel LuAZ 969M jõudis tootmisse alles 1979. aastal, ulatub masina ajalugu 1960. aastatesse, kui Ukraina Zaporožje tehasest tulid Nõukogude armee tellimusel välja kerged amfiibautod LuAZ 967. Hiljem koliti tootmine üle Lutskisse ja masina tunnuseks olnud ZAZ asendati LuAZ-iga.

Pärast Korea sõda sai Nõukogude armeele selgeks, et nad vajavad hea maastikuläbivusega maasturit ja nii LuAZ-i ajalugu alguse saigi. Et masinad olid tõeliselt hea maastikuläbivusega, otsustati need võtta ka tsiviilkäibesse. Nii jõudiski tootmisse esimese LuAZ-i edasiarendus 969. Esmalt küll seeriad A ja V ning lõpuks ka 969M.

Revolutsioon autotööstuses

Kui armeele toodetud maasturid olid neljarattaveoga, siis tsiviilmasinad ehitati esiveolised. See oli Nõukogude autotööstuses tollal tõeline revolutsioon, sest tegu oli üldse esimese Nõukogude Liidus toodetud esiveoga masinaga.

Kui algul kasutati LuAZ-idel 22hobujõulist ja 16kilovatist MD-65 mootorrattamootorit, siis hiljem vahetati see ZAZ 965 ehk Zaporožetsi jõuallika V4 MeMZ 965 vastu (37 hj, 28 kW).

Erinevus sõjaväeautost seisnes selleski, et esimene oli lahtine, teine aga kabiiniga.

Peeter Kalli Tallinna automuuseumist teadis rääkida, et peamiselt kasutati LuAZ 969M-i põllumajanduses, kuid vähesel määral oli maastur ka sõjaväe kasutuses.

„Oli selline väiksem nelikveoga auto, küllaltki hea läbivusega," iseloomustas Kalli sõidukit. „Ta ei olnud küll võimas, ainult 40 hobujõudu, aga sellest piisas, et see auto sai liikuda päris rasketes teeoludes. Kasutatud oli seal Zaporožetsi õhkjahutusega mootorit. Kuna mootor oli väike, ei pidanud auto vastu väga pikka aega: umbes 100 000 kilomeetrit, siis väsis auto ära. Väikesi muutusi on olnud kere esiosas, aga mitte midagi väga olulist."

Hinnatud surmalõks

Seda, et Nõukogude maastur oli viletsa kvaliteediga, kinnitavad mitmed internetileheküljed. Samas oli tegu odava masinaga, mida paljud võisid omale lubada.

Kurblooline on aga see, et kuigi maastikul tubli, võis maastur oma juhi kogemata teise ilma saata. Nii on loetletud aastail 1984–2002 67 juhust, mil LuAZ 969M-i sohvrid on surnud vingumürgitusse. Nimelt kippusid auto heitgaasisüsteemid lekkima ja ohtlik lõhnatu gaas pääses läbi ventilatsioonisüsteemi autokabiini, kus surmas seal istuva seltskonna.

Samuti oli üldteada fakt, et LuAZ-iga avariisse sattuda polnud mõtet. Kuna turvavöö maasturi standardvarustusse ei kuulunud, lendasid reisijad kokkupõrkel lihtsalt autost välja. Ka oli LuAZ kõike muud kui vaikne auto, selle tulekut oli kuulda juba kaugelt.

Kõigele vaatamata oli tegu igati hinnatud masinaga. Näiteks juba enne seeriatootmisse jõudmist, 1978. aastal, valiti LuAZ 969M Itaalias Torinos toimunud autonäitusel Euroopa kümne parima auto sekka. Tšehhoslovakkias České Budějovices toimunud näitusel võitis masin aga kuldmedali kummalises kategoorias „Maapiirkonda mõeldud autod".

Elas NSVL-i üle

Oli siis vastupidavuse, turvalisuse ja lärmakusega, kuidas oli, nõukogude inimene sai kodumaise maaasturiga maakohas siiski kõik sõidud ja tööd tehtud.

Tehnilised andmed

klass: maastur
paigutus: 4 x 4
teljevahe: 1800 mm
pikkus: 3390 mm
laius: 1610 mm
kõrgus: 1770 mm
kliirens: 280 mm
tühimass: 1340 kg
maksimumkiirus: 85 km/h
tootmisaastad: 1979–1996

Kuigi mõnel netilehel on maasturit tema isepärase väljanägemise pärast nimetatud Nõukogude värdautoks, kogus LuAZ 969M austajaid mitmel pool maailmas. Ja muidugi oli tegu igati nõutud masinaga kõikjal sotsialismileeris.

Kuni 1990. aastani toodeti maasturit sisuliselt muutumatuna, siis tehti ainsad uuendused – vahetati Zaporožetsi mootor 53hobujõulise neljasilindrilise Tauria mootori vastu. Tänu sellele vähenes auto kütusekulu 16 protsenti ja muutus vaiksemaks. Kabiini muudeti ruumikamaks ja LuAZ sai Tauria istmed. Kuigi välimuselt masin ei muutunud, sai ta uue seerianumbri 1302.

ALLIKAD:

https://en.wikipedia.org/wiki/LuAZ
https://en.wikipedia.org/wiki/ZAZ-969
http://www.luaz-fan.de/
https://www.youtube.com/watch?v=Y4NbTH8DWGA
https://www.motor1.com/news/61854/soviet-cars-were-weird-luaz-969/

3 X ASSO PUIDET

Da Fu-Go?!? Kummist kamikazed

Öeldakse, et odavat ja head asja pole olemas. Ja selles mõttes olid jaapanlased teise maailmasõja lõpufaasis täitsa õigel teel, otsides hoopis asja, mis oleks odav ja halb. Väga halb. Ehk siis asi, mille tootmine maksaks vähe, aga tekitaks vaenlasele (loe: USA-le) palju halba.

Tekst: ANDRIS TAMMELA, vabatahtlik autor

Lahendus leiti paberist ja kummist valmistatud, umbes kümnemeetrise läbimõõduga, 532 000 liitri vesinikuga täidetud hiidõhupallide kujul, mis teoorias oleksid pidanud Põhja-Ameerika kohal plahvatama, tekitades metsades, farmides ja linnades massiivsed tulekahjud. Hävingu külvamiseks olid pontsakad surmainglid varustatud jalaväevastaste lõhkekehade, süütepommide ja seadeldistega.

Nimelt arvutasid Jaapani teadlased välja, et sügisesed õhuvoolud peaksid Fu-God – nõnda neid õhupalle nimetati – kandma kolme päevaga ligi 8000 kilomeetri kaugusele, Põhja-Ameerikasse.

Jaapanlased mõtlesid Fu-Go jaoks välja lihtsa ja lollikindla mehhaanilise baromeetriga süsteemi, et see ikka sihtmärgini jõuaks. Kui vesinikku põletav pall langes õhutemperatuuri tõttu liiga madalale, vabastas süsteem raskuseks olevaid liivakotte. Liiga kõrgele tõustes vabastas pall omakorda vesinikku.

Vaata, mis leidsin

Tegelikkuses kõik nii hästi, või siis nii halvasti, ei läinud. 1944. aasta novembrist järgmise aasta aprillini Honsu saarelt teele saadetud 9300 pallist jõudis kohale hinnanguliselt umbes 340. Mingeid massiivseid tulekahjusid ei tekkinud ja surma sai rünnakutes kuus inimest.

Nagu kirjutas tollane meedia, leidis ühe taevast alla sadanud Fu-Go Oregoni osariigis Elsie Mitchell, kes pidas oma pastorist abikaasa ja pühapäevakooli õpilastega piknikku. Sobivat piknikukohta otsides naine palli leidiski. Kui naine läks Fu-God uudistama, see plahvatas. „Vaata, kallis, mis ma leidsin," olevat olnud Elsie viimased sõnad. Lisaks Elsiele jättis plahvatuses ja sellele järgnenud tulekahjus elu ka viis pühapäevakooli õpilast.

WIKIPEDIA

Veel üks ohtlik intsident toimus, kui Fu-Go kukkus alla Washingtoni osariigis Hanfordis asuvas tuumajaamas – kus arendati ülisalajast Manhattani projekti – ja purustas tuumareaktori jahutuspumpade elektriliinid. Enne, kui reaktor jõudis üle kuumeneda ja plahvatada, hakkasid aga tagavarageneraatorid tööle ja elektrivool taastus.

Tulid, tulid Jaapanist

Ameeriklastele tulid Fu-God siiski suure üllatusena ja armee kätte jõudsid need esmalt tähelepanelike kodanike abil, kes palle siit-sealt leidsid. Seda, et need tulid Jaapanist, ei uskunud tollal aga keegi.

Pigem oletati, et selgelt Jaapani päritolu relvad pärinevad Ameerika rannikult, kus need lasid õhku USA-sse filtreerunud Jaapani sõdurid. Alles siis, kui armee geoloogiaüksus analüüsis Fu-Gode ballastiks olnud liivakotte ja tuvastas, et neis olev liiv pärineb Jaapanist, mitte Põhja-Ameerikast, tabasid võimud, kust pallid tegelikult pärinesid.

Kuigi relvad olid väga ebatõhusad, olid jänkid siiski mures. Asjaolude kokkusattumisel võisid Fu-God tõesti tulekahju süüdata, millel olnuks elanikkonnale suur psühholoogiline mõju. Aga, mis veel hullem: oli üldteada, et jaapanlased arendasid bioloogilisi relvi ja sellise laadungiga pall oleks tekitanud suurt kahju. Väidetavalt oli see Jaapani armee juhtkonnal ka plaanis, kuid keiser Hirohito keelas bioloogiliste relvade kasutamise isiklikult ära.

Ikkagi ajalukku

Paanika vältimiseks pidid Fu-Go leidjad edaspidi alla kirjutama vaikimisvande ja maailma kõige vabamas riigis tollal eksisteerinud Tsensuuriamet keelas meedial õhupalliintsidentide kajastamise. Pärast paari intsidenti otsustas aga Tsensuuriamet, et inimesi tuleb siiski hoiatada, ja edaspidi paluti kõigil kahtlastest lendpallidest eemale hoida ja leiust ametivõime teavitada.

Õhuvägi üritas balloone ka alla tulistada, kuid üsna edutult, sest Fu-God lendasid tollaste hävitajate jaoks liiga kõrgel ja olid üllatavalt kiired. Paarikümnele pallile said ameeriklased siiski pihta.

Ameeriklased said taas vabalt, ilma Fu-Godeta elada alates 1945. aasta aprillist. Selleks ajaks olid liitlased Jaapani vesinikutootmise tehased maatasa teinud ja jaapanlased said oma ürituse mõttetusest isegi aru.

Kõigele vaatamata tegi Nipponimaa ajalugu, sest Fu-Gode abil sooritati inimkonna esimene interkontinentaalne rünnak.

Teadmata suunas lennanud ja maandunud õhupomme leiti USAs aga koguni 1978. aastani.

Tänapäeval saab täissuuruses Fu-God uudistada Kanadas, Ottawas asuvas sõjamuuseumis.

ALLIKAD:
http://www.todayifoundout.com/index.php/2014/05/japans-succesful-secret-weapon-balloons/
https://en.wikipedia.org/wiki/Fu-Go_balloon_bomb

Kaitseliit siis ja praegu

Eesti Vabariigi ja Kaitseliidu sajanda sünnipäeva puhul taaslavastab Kaitse Kodu! vabatahtlik fotograaf Martin Andreller vanu fotosid, et rääkida ja talletada aja lugu.

Tekst: KAITSE KODU!

MARTIN ANDRELLER

KAITSELIIT
100
1918 - 2018

Tapa malevkond oli Kaitseliidu Järva maleva malevkond. Oktoobris 1934 alustas Tapa malevkonna juures iseseisvat tegevust raudtee üksikrühm, mille pealikuks oli Karl Kleemeier. Enne 1940. aastat kuulus Tapa malevkonda Tapa kompanii, Lehtse kompanii, Ambla kompanii, Nõmmküla kompanii, Aegviidu kompanii ja Albu kompanii.

Praegu kuulub Kaitseliidu Tapa üksikkompanii Viru maleva koosseisu.

Viru maleva lipu õnnistamine

VIRUMAA MUUSEUMID SA

AJALUGU

100 aastat Kaitseliitu Virumaal ehk Kaitseliidu Viru maleva sünnilugu

1917. aasta veebruarirevolutsioonile Venemaal järgnenud lühikesel demokraatiaperioodil loodi kohtadel korrakaitseks rahvamiilits. Nii ka Rakveres. Peagi tekkis selle kõrvale vabatahtlik omakaitse.

Tekst: ODETTE KIRSS, hobiajaloolane

11. novembril 1918, pärast bolševike ja sakslaste lahkumist Eesti pinnalt, alustas Tallinnas uuesti tööd Eesti Ajutine Valitsus. Rakveres jätkasid Viru maakonnavalitsus ja Rakvere linnavalitsus. Samal päeval pandi alus ka Eesti Kaitseliidule, mida asusid juhtima ülemana kindralmajor Ernst Põdder ning juhatuse esimehena Johan Pitka.

Viru maakonna Kaitseliidu asutamine

Rakveres asutati Viru maakonna Kaitseliit 12. novembril 1918. Täpsem nimi oli esialgu Virumaa ja Narva Linna Kaitseliit. Selle organiseerijaks ja esimeseks ülemaks sai 28aastane alampolkovnik Nikolai Reek, kes formeeris samal ajal Rakveres 5. jalaväepolku.

Juba 11. novembril saabus Rakvere Ernst Põdderi korraldus Nikolai Reegi määramise kohta: „Ajutise Valitsuse nimel käsin Teid ajaviitmata algata Eesti Kaitseliidu organiseerimist Virumaal ühes arvatud Narva linn ...“[1]

Samal ajal ilmusid Rakvere tänavaile Saksa okupatsiooni päevil salaja formeerunud omakaitse liikmed.

Õhtul toimus kaks nõupidamist. Eestimeelsed linnakodanikud pidasid haridusseltsi majas nõu, kuidas kaitsta rahva julgeolekut. Hiljem kogunesid omakaitsemehed nii linnast kui ümbruskonnast Põhja võõrastemaja 2. korrusele, kus nõupidamist juhatas Nikolai Reek. Linnatänavaile saadeti korda pidama relvastatud patrullid. Alustati kaitseliitlaste nimekirjade koostamist.[2]

Reek tegutses kiiresti. Tema 12. novembril 1918 antud päevakäsk nr 1 teadustas: „Kõik Eestlased ohvitserid ja endised Eesti divisjoni ohvitserid kes Virumaal viibivad peavad Virumaa kaitseliidu büroose registreerima ilmuma.“ Samas määras Reek terve rea ohvitsere Virumaa Kaitseliidu organiseerimistööle. Ülema adjutandiks ja büroo sekretäriks sai kapten Villem Liiv, ülema abiks ja Virumaa kaitseliidu organiseerijaks alamleitnant Georg Voldemar Agger. Kapten Hugo Jürgenson pandi Rakvere linna kaitseliidu juhiks ja linna komandandiks. Ametisse määrati ka esimesed kaitseliidu juhid ja organiseerijad kohtadel – Tapal, Väike-Maarjas, Jõhvis, Aseris, Võsul, Viru-Jaagupis.[3]

Üleskutses „Virumaa kodanikele“ kutsus Reek kõiki 18–35 aasta vanuseid kodanikke, „kellel vähegi kodumaa saatus südame peal on“, tulema end kaitseliitu registreerima Rakveres Põhja võõrastemajas (hilisem Du Nord asus Pikk tn 2). Esialgu ei reageerinud üleskutsele kuigi palju vabatahtlikke.

Rohkesti muret tegi varustuse hankimine. Reek üritas seda saada Saksa üksuste relvaladudest. Kuidas see õnnestus, pole täpsemalt teada. Igatahes 20. novembriks oli Virumaa Kaitseliidul 1300 Jaapani süsteemi püssi ja 4 kuulipildujat Colt.[4]

Kaitseliitu sai Nikolai Reek juhtida vaid alla kahe nädala, sest 21. novembril 1918 määrati ta 5. jalaväepolgu ülemaks.[5] Uueks Virumaa Kaitseliidu ülemaks määras Viru maakonnavalitsuse esimees Mihkel Juhkam senise miilitsaülema Aleksander Areni,[6] kes oli ainus tsiviilisik kõigi Eesti maakondade kaitseliiduülemate seas. Igal pool mujal juhtisid kaitseliitu ohvitserid.

Kõik Eestlased ohvitserid ja endised Eesti divisjoni ohvitserid kes Virumaal viibivad peavad Virumaa kaitseliidu büroose registreerima ilmuma.

23. novembril 1919 andis Aren oma esimese päevakäsuga teada, et on ülema ametisse asunud.[7] Ülema abiks jäi ka nüüd alamleitnant Georg Voldemar Agger, staabi sekretäriks sai lipnik Alfred Nikolai Landberg. Selle koosseisu kinnitas Ajutise Valitsuse sõjaminister.[8]

Peale nende kolme olid Viru Maakonna Kaitseliidu staabis esialgu ametis veel kaks kirjutajat ja üks käskjalg. Komandandid pandi tööle Rakvere linna (Jakob Vaska) ja raudteejaama (lipnik Aleksander Lugenberg), Kundasse (August Kasemets), Jõhvi, Kohtlasse ja Iisakusse. Rakvere linna jaoskonnaülemateks kinnitati Rudolf Inthal, Konstantin Sirotkin (hilisem Väike-Maarja jaoskonna ülem), Aleksander Rautsik (ka Raudsik, hilisem ratsasalga ülem) ning nooruke, alles kevadel gümnaasiumi lõpetanud Arnold Kook.[9]

Rakvere linna kaitseliitlasteks oli 20. novembri seisuga end kirja pannud (lisaks juba nimetatuile) 58 meest, enamasti kõik noored, alates 17. eluaastast, vaid mõni oli enam kui neljakümnene.

Kaitseliitu kuulusid päris mitmed gümnasistid (Friedrich Andrejev, Artur Leiberg jt). Nende seas oli ka 1918. aasta kevadel gümnaasiumi lõpetanud Johannes Mathiesen, Rakvere pottseppmeistri poeg, kes langes Rägavere lahingus 15. detsembril 1918. Tislermeister Kuldvere perest astus vabatahtlikult kaitseliitu kaks poega – 1918 gümnaasiumi lõpetanud Voldemar ja temast kaks aastat vanem Boris. Samal ajal läks üks Kuldvere poegadest, 1896 sündinud Herbert Hans, koostööle punavõimuga.[10]

Kõige aktiivsemad kaitseliitu astujad olidki just koolipoisid. Gümnaasiumi vilistlane 1922. aastast Arved Palgi kirjutas: „Rakvere postkontori teisel korrusel asus kaitseliidu staap, kus registreeriti vabatahtlikke ja anti neile püssid välja. Esimesel vabatahtlikkude vastuvõtmise päeval Rakvere gümnasiastid ummistasid kaitseliidu staabi ruumid. 13–14-aastastest poisikestest alates tahtsid kõik minna vabatahtlikult sõtta.“[11]

Nii noori siiski vastu ei võetud ega neile püssi antud. „Need aga, kes vastu võeti, määrati kaitseliidu roodu ja saadeti 28. novembril Narva. Narvas anti neile veel varustust ja nad paigutati Jaanilinna kindlusse. Kuid seal ei saanud nad kaua olla, varsti tuli käsk lahkumiseks, sest Narva jõe sillad kavatseti õhku lasta. Õhtul lahkusid koolipoisid Narvast.“[12]

Viru maakonna kaitseliit sõjategevuses

1918. aasta november kulus kaitseliidu liikmete registreerimise, staabi ja allüksuste töölerakendamise, relvade jm varustuse hankimise peale. Kuigipalju saadi relvi ka taanduvatelt Saksa üksustelt.[13] Sellega olid ametis maakonnavalitsuse esimees Mihkel Juhkam ning kaitseliidu ja 5. polgu ülem Nikolai Reek. Appi paluti kohalikud baltisaksa mõisnikud von Stackelberg, Maydell ja Brevern. Eriti head suhted Saksa võimu ja väega olid Vanamõisa omanikul alamleitnant Hans von Brevernil. Üheskoos käidi Saksa armee staabis ja ladudes varustust hankimas.

Mihkel Juhkami meenutustest saame muu hulgas lugeda, kuidas baltisaksa mõisnikud kaitseliitu astuda soovisid: „Kord, kui soomusrongi, suurtükkisid, kasukaid, sadulaid ja muud varustust nõudsime, millest osa kätte saime ..., küsis Stackelberg, kas meile teada on, et sakslasi Kaitse liitu vastu ei võeta ... Reek jättis küsimuse minu vastata. Vastasin, et sarnast korraldust minu teada tehtud pole. Stackelberg: seega on teil võimalik meid vastu võtta. Vastasin jaatavalt. Otsustasime pärast Reegiga sakslased eraldi ruu-

midesse ühte komandosse koondada ja nende tarvis eraldi nimekiri pidada. Pea oli Vaksali juures Piirituse hoovis Nortsu tee alguses mõnekümne meheline sakslaste salk koos. Nad töötasid ratsa-kuulipildujate komando nime all ja esiteks K. Liidu ja hiljem 5. polgu juures".[14] Nii sai Rakveres 1918. aasta novembris alguse Balti pataljoni loomine.

Kõrvuti relvade hankimisega tuli kaitseliidul tegeleda ka selliste asjadega nagu kantseleiruumide sisustamine ja kirjutustarvete soetamine – osteti sulepead, suled, tint, kirjapress, kuivatuspaber, knopkad, kirjaümbrikud jm. Parandada lasti vana kirjutusmasin, mis saadi maakonnavalitsuselt. Lasti teha pitsatid (üks kummist, teine vaskne), hiljem osteti sapirograaf.[15] Esialgu polnud vajalikke oskusi korraliku arve- ja raamatupidamise sisseseadmiseks.

Suurt muret tekitas raha puudumine. Juba 13. novembril pöördus maakonnavalitsus elanikkonna poole üleskutsega, mis sai pikk ja ilukõneline. Alla kirjutasid sellele maakonnavalitsuse esimees Mihkel Juhkam, sekretär Ado Anderkopp ja linnavolikogu esimees Tõnis Kalbus. Tulemusi see suurt ei toonud. Annetusi tegid vaid üksikud inimesed. Novembris ja detsembris laekus maakonnavalitsusse kaitseliidu heaks paarkümmend tuhat marka.[16]

Töö loodava organisatsiooni normaalseks töölerakendamiseks muutus suuresti juba mõne nädala pärast, kui Virumaast sai sõjatanner – 28. novembril 1918 algas Eesti Vabadussõda. Punaväed vallutasid Narva, kus loodi Eesti Töörahva Kommuun. Samal päeval kuulutas Ajutine Valitsus Viru maakonnas välja sõjaseaduse. Aleksander Areni päevakäsk 30. novembrist andis teada, et „maakonna kaitseliit loetakse sõjaväeliseks organisatsiooniks, mille liikmete kohta sõjaväe seadused maksavad."[17]

Rakvere linna kaitseliitlasteks oli 20. novembri seisuga end kirja pannud 58 meest, enamasti kõik noored, alates 17. eluaastast, vaid mõni oli enam kui neljakümnene.

Punavägi liikus üha edasi lääne suunas. Alles loomisel olevad ja vähese relvastusega Eesti üksused olid sunnitud taanduma. Kaugeltki mitte kõik kaitseliitlased polnud valmis minema rindele, suur osa neist oli nõus kaitsma vaid oma lähemat kodupaika. Kaitseteenistusest pages Vabadussõja algusnädalail nii sõjaväelasi kui kaitseliitlasi.[18]

Vaatamata vaenlase suurele ülekaalule pidasid Eesti üksused mitmeid kaitselahinguid, takistades nii punaväe kiiret edasitungi. Kokkupõrkes Jõhvi lähedal Kõrve kõrtsi juures 8. detsembril langes Rakverest pärit 24aastane kapten Hugo Jürgenson, 5. polgu pataljoniülem. Ta oli esimene Eesti ohvitser, kes Vabadussõjas hukkus.

Kolm kuud hiljem, kui Virumaa oli vabastatud, läksid Rakvere kaitseliitlased Jürgensoni surnukeha ära tooma, et see „sõjamehe au kohaselt maha matta." Linna garnisoni ohvitserid olid valmis raudteejaamas surnukirstu vastuvõtmiseks.[19] Otsingud lahingupaigas ja selle ümbruses ei andnud tulemusi. Kohalikud elanikud arvasid, et enamlased matsid langenud salaja kuhugi ühishauda.

Kõrvuti relvade hankimisega tuli kaitseliidul tegeleda ka selliste asjadega nagu kantseleiruumide sisustamine ja kirjutustarvete soetamine.

Vabadussõja võitlused jätkusid, veidi enam kui poole kuuga jõudsid punaväed Rakvere lähistele. 15. detsembril saavutasid nad võidu Rägavere all. Tee Rakverre oli vaba. Kaasaegsete mälestustest nähtub, et paljud kohalikud elanikud ei mõistnud olukorra täit tõsidust. Samal ajal, kui üks osa linnarahvast sõja eest piki Kadrina maanteed lääne suunas pages, pidas teine osa kesklinnas laata. Sellest on oma mälestustes kirjutanud Kaitseliidu asutaja Johan Pitka, kes jõudis soomusrongiga Rakverre 16. detsembri hommikupoolikul, niisiis vahetult enne Rakvere langemist.[20]

Pärast kaotust Rägavere all lahkusid kaitseliitlased linnast ja taandusid koos sõjaväega kuni Kehrani. Teel peeti väiksemaid lahinguid, püüdes igal võimalusel vaenlase edasiliikumist pidurdada. Kohati katkes üksuste vahel side ja valitses teadmatus. Kihlevere mõisa lähedal langesid vaenlase kätte vangi 18. detsembril luurele läinud Georg Voldemar Agger, lipnik Toomas Uustalu ning nende küüdimees, Tartust pärit Leo Mikk. Rängalt piinates kuulati mehed üle ja lasti järgmisel hommikul maha.[21]

Rakverre jõudis punavägi 16. detsembril. Järgmisel päeval ilmus Tallinnas sisekaitse ülema kindral Põdderi päevakäsk nr. 4: „Mina käsin kõiki avalikke asutusi ja ametikohti oma ametnikkudele ette kirjutada, et need sunduslikult Kaitse-Liidust osa võtaksid. Ametkondade ja asutuste juhid on kohustatud selle järele valvama, et see käsk täitmist leiaks. Käsu täitmata jätmise eest karistan ametist vallandamisega." Sellest oli aga vähe. Veel samal päeval, 17. detsembril ilmus kindral Põdderi päevakäsk nr. 5: „Kõik kodanikud on kohustatud kohaliku kaitseliidu ülema kutsel kaitseliidu liikmeks astuma ja liidu käskusi ja korraldusi täitma. Kes selle määruse vastu eksivad, karistan rahatrahviga kuni 10000 margani ehk vangistusega kuni 3 kuuni, ehk mõlema karistusega korraga." Kaitseliitu kuulumine tehti kohustuslikuks kõigile 18–60aastastele meeskodanikele, kes polnud mobilisatsiooniga rindele kutsutud.[22] Loomulikult

saadi uut korda rakendada esialgu vaid aladel, mis polnud punaste poolt hõivatud.

Virumaa ja Narva linna kaitseliit täitis sõjapäevil väga mitmesuguseid ülesandeid. On säilinud Areni kiri 1. diviisi ülemale 8. jaanuarist 1919. Sellest näeme, et Viru kaitseliitlased olid rakendatud tööle vahipostidena raudteel Lagedi-Aegviidu vahel ning Kehra ja Raasiku jaama komandantide juures (345 meest), 4. ja 5. polgu staabi juures (122 meest), Viru rinde staabi kaitsel (53 meest). Ratsaluurajaina teenis 24 ning regede komandos 26 meest. Veel on kirjas „liikuv park“ kümne ning väejooksikute püüdjad Raasiku mõisas 15 mehega. Kõik kokku 595 kaitseliitlast.[23]

Kohe pärast Rakvere vabastamist sai Aren Viru väerinde ülemalt kindral Aleksander Tõnissonilt käsu sõita koos 70–80 mehega tagasi Rakverre ja asuda seal korrakaitsele.[24] Kaitseliidu staap jätkas tööd. Tegemist oli nüüd palju, kaitseliitlaste arv kasvas mobilisatsiooni tõttu kiiresti.

Kohalikud arstid olid ametis uute kaitseliitlaste tervise kontrollimisega. Aprilli alguseks oli vastav komisjon tunnistanud 55 meest „Kaitse Liidu teenistuse jaoks täitsa kõlbmatuks“, 9 meest vabastati teenistusest ajutiselt, kas haiguse tõttu või perekondlikel põhjustel. Läbi vaadati mitmete asutuste-ettevõtete juhatajate taotlused oma töötajate vabastamiseks, kõiki neid ei rahuldatud. Ameti tõttu said vabastuse maakonna- ja linnavalitsuse töötajad, maksu-, aktsiisi- ja renteiametnikud, posti- ja telegraafitöötajad, haigla personal, naha- ja tärklisevabriku töölised, paar pagarit, linna korstnapühkija.[25] Et Rakveres oli tollal vaid üks trükikoda (asus Laial tänaval ja kuulus Margarethe Levmannile) ning seal trükiti kõigi siinsete asutuste, sealhulgas sõja- ja kaitseväe vajalikud dokumendid, teadaanded jm, siis tuli ka trükitöölised kaitseväeteenistusest vabastada.[26]

Kaitseliidu määruse kohaselt jagunesid kaitseliitlased kahte järku: 1. järku kuulusid kuni 45aastased mehed, 2. järku kuni 55aastased mehed, kes 1. järgust vanuse tõttu üle viidud, või ka nooremad, kes tervislikel põhjustel 1. järku ei kõlvanud.

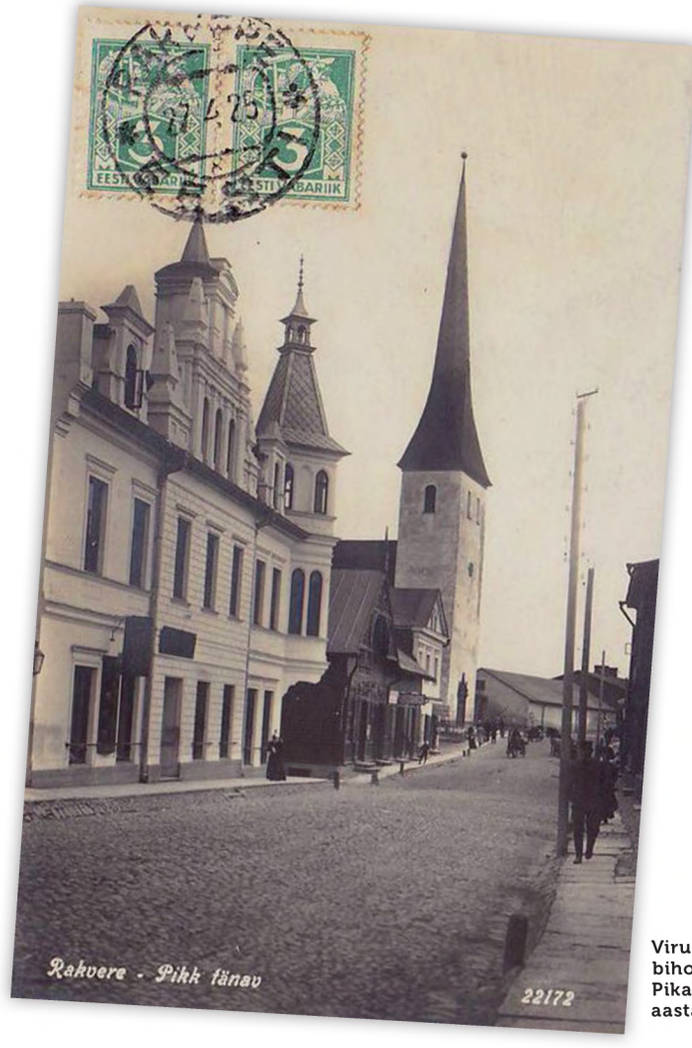

ERAKOGU

Viru maleva staabihoone Rakveres Pikal tänaval 1920. aastatel

Kaasaegsete mälestustest nähtub, et paljud kohalikud elanikud ei mõistnud olukorra täit tõsidust. Samal ajal, kui üks osa linnarahvast sõja eest piki Kadrina maanteed lääne suunas pages, pidas teine osa kesklinnas laata.

Endiselt oli Rakvere jagatud neljaks linnajaoskonnaks, nüüd pandi aga nende etteotsa uued ülemad: 1. jaoskonna (Kukeküla ja Roodevälja alev) ülemaks sai Paul Fageström, 2. jaoskonnas (Laiast ja praegusest Vabaduse tänavast ida pool) – Tiido Alaküla, 3. jaoskonnas (Vanalinn) – August Võsa, 4. jaoskonnas (Kondivalu) – Gustav Sallo.[27]

Pärast Punaväe taandumist Venemaale ja kogu Virumaa vabastamist 19. jaanuaril muudeti Narva ja Narva-Jõesuu kaitseliit iseseisvaks üksuseks ning seda hakkas juhtima kapten Eduard Freudenstein. Virumaa Kaitseliidu ülema Areni alluvusse jäid neli jaoskonda – 1. keskus oli Rakveres, ülemaks lipnik Aleksander Simson, 2. keskus Kundas, ülemaks lipnik Alfred Landberg, 3. keskus Aseris, ülemaks lipnik Ferdinand Stein ja 4. jaoskonna keskus asus Jõhvis, ülemaks lipnik Aleksander Toomel.[28]

1919. aasta märtsi alguses Tallinnas peetud kaitseliidu ülemate koosolekul tunnistati Virumaal

tegutsevate üksuste olemasolu tarvilikuks ning määrati nende alaliste koosseisude suurus – Rakveres 95 meest, Kundas 35, Jõhvis 35, Aseris 25.[29] Tegelikult need arvud muutusid, sest kaitseliidu ees seisvad ülesanded esialgu kasvasid. 5. mail 1919 teatas Aren 1. diviisi intendandile (varustusülemale), et tema juures on toidul 116 kaitseliitlast ja 21 hobust.[30]

1919. aasta märtsi alguses Tallinnas peetud kaitseliidu ülemate koosolekul tunnistati Virumaal tegutsevate üksuste olemasolu tarvilikuks ning määrati nende alaliste koosseisude suurus.

Viru maakonna kaitseliit tegevuses

Millega kaitseliitlased uues olukorras, mil Virumaa piires otsest sõjategevust ei olnud, igapäevaselt tegelesid? Endiselt jätkus korravalve linnas ja maal. Patrullid olid ööpäevaringselt väljas tänavatel ja teedel. Kunda kaitseliitlased patrullisid tsemendivabrikus ja valvasid sõjavange Aru turbarabas.[31] Aseri kaitseliitlased pidasid korda sealses tsemendivabrikus. Rakvere linna kaitseliidu ratsasalk püüdis maateedel sõjaväejooksikuid ja salaviinavedajaid. Valvepostid seisid mõnede endiste mõisate viinavabrikute juures. Esialgu tuli kaitseliitlastel pidada korda ka Rakvere turul (turgu peeti kolmapäeviti ja laupäeviti) ning laatadel.[32]

Kindla korra järgi käis raudteejaamade, -sildade ja veetornide valve. Oma kirjas Vabariigi Sisekaitse Ülemale 7. märtsist 1919 teatas Rakvere jaama komandant lipnik Lugenberg, et valvepostid asuvad Kadrina raudteejaamas (5 Kadrina kaitseliitlast), Rakvere raudteesillal (9 Rakvere kaitseliitlast), Rakvere jaamas (13 Rakvere kaitseliitlast), Näpi ja Sõmeru sillal (kummaski 9 Kaarli valla kaitseliitlast), Kabala sillal (9 Pada valla kaitseliitlast), Kabala jaamas (4 Pada valla kaitseliitlast), Sonda jaamas (4 Aseri kaitseliitlast), Sonda ja Püssi sillal (kummaski 9 Lüganuse valla kaitseliitlast).[33] Mõne aja pärast raudteevalvet vähendati.[34]

Rakveres asus Vabadussõja päevil mitmeid suuri sõjaväe moonaladusid. Needki vajasid kaitset ja valvet. Ühed suuremad laod olid ärimees Jaan Rosnikovi krundil Peterburi tänaval (nüüd Tallinna 47) ning Tiivase krundil raudteejaama lähedal. Kaitseliidu valve all olid sõjaväe leivaahjud ja linna tapamaja Pagusoo serval.[35]

Kaitseliitlased konvoeerisid vange teistesse Eesti linnadesse ja alevitesse, saatsid neid kohtusse ja sauna, valvasid nii väljas töötegemise juures kui vangimajas. 1919. aasta augustis oli vangimajas rakendatud 11 meest, osa valvas koridorides, osa õuel, osa tänaval.[36]

Esialgu kulus palju jõudu mereranna valvamisele. 1919. aasta suveks oli Virumaa Kaitseliidu valvata 25 posti Soome lahe kaldal alates Turbonõmmest (Turboneemest) kuni Utriani ja peale selle Peipsi põhjarannik Vasknarvast kuni Liivimaa piirini. Praeguse Lääne-Viru rannas olid valvepostid Võsul, Altjal, Remmispeal, Eismal, Rutjal, Toolsel, Letipeal, Männikul, Mahus ja Lahekülas. Kokku oli rannavalves 205 meest.[37]

Kaitseliitlased konvoeerisid vange teistesse Eesti linnadesse ja alevitesse, saatsid neid kohtusse ja sauna, valvasid nii väljas töötegemise juures kui vangimajas.

Eriti tugevasti kaitsti paiku, kuhu võis oodata vaenlase dessanti. Sinna kaevati hoolega kaevikuid. Ida-Virus olid need paigad Sillamäel, Pühajõe suudmes ja Saka mõisa lähistel. Lääne-Virus oldi valmis dessanti vastu võtma Kundas. Säilinud on Kunda jaoskonna ülema lipnik Landbergi koostatud plaan dessandi puhuks. Selle järgi kaevati kaevikud Letipeale, Kundasse ja Toolsele. Nähti ette, et dessandi ilmudes kiirustavad poole tunni jooksul kohale Kunda-Malla valla kaitseliitlased – 50 meest Letipeale ja 150 Kundasse. Varangu valla meestest kogunevad esimesel nõudmisel 50 meest Toolsesse ja 150 Kundasse. Kohapeal pidid tegevust juhtima postide ülemad ja kaks veltveeblit, üldjuhtimine jäi Landbergi peale.[38]

Maakohtades õitses salaviinaajamine, eriti kurdeti selle üle Virumaa lõunapoolses osas. Vahelejääjaid ootas karm karistus, mille määrajaks võis sisekaitseülema ja kohalike sõjaväeülemate kõrval olla ka kaitseliidu maakonnaülem. Hiljem sai kaitseliidu ülema asemel selle õiguse maakonnavalitsuse esimees.[39] Salaviinaajamisest ei saadud jagu ei 1919. aastal ega ka edaspidi. Väike-Maarja kaitseliidu ülem kirjutas veel 1920. aasta alguses, et mitmed viinavabrikud tegutsevad endiselt Avanduse ja Padu külas.[40]

Mõnel pool tuli püüda teraviljaga spekuleerijaid. Salakaubaveo takistamiseks tegutses 1919. aasta kevadel Avanduse ja Paasvere vallas Kaitseliidu eriüksus – piilurite salk.[41]

Kaitseliidu ratsasalk eesotsas ülem Aleksander Rautsikuga (ka Raudsik) käis paljudes Virumaa valdades kohalikel kaitseliitlastel abiks vilja rekvireerimas. Üsna paljud jõukamad talupidajad ja kaupmehed püüdsid viljatagavarasid varjata, raskes sõjaolukorras nõuti aga nende loovutamist.[42]

Üheks kaitseliidu oluliseks ülesandeks sai pahempoolse meelsusega

inimeste väljaselgitamine, vajadusel ka arreteerimine. Kõige aktiivsemad punased olid muidugi koos sõjaväega Venemaale taandunud, mistõttu Virumaal aastatel 1919–1920 suuremat Eesti Vabariigi vastast liikumist ei kujunenud. Kaitseliidu kohalike ülemate teatel oli rahva meeleolu üldiselt hea või siis ka rahuldav. Samas valitses maal sõdade ja revolutsioonide järel vaesus ja korralagedus. Pahempoolne meelsus oli esialgu varjusurmas. Ööl vastu 1. augustit 1919 küll saadeti Tallinnast rongiga Rakverre kommunistliku sisuga lendlehti, kus kutsuti üles üldstreigile ja valitsuse kukutamisele. Enamus neist lehtedest saadi kätte ja mingeid tagajärgi sel ettevõtmisel polnud.[43]

Palju jõudu kulus Vene Loodearmee võitlejate ja eraisikutest sõjapõgenike ülekuulamise ning majutamise peale, seda peamiselt Ida-Virus, kaitseliidu 3. ja 4. jaoskonnas. Sõjavägede ülemjuhataja Laidoner nõudis oma kirjaga 23. novembrist 1919, et kõikjal, kus kohapeal Eesti sõjaväge ei leidu, peavad Loodearmee üksustega toimetama kaitseliitlased, rekvireeritud relvad kästi saata Tallinnasse sõjaväe varustusvalitsusse.[44] 24. novembril sõitis Virumaa Kaitseliidu ülem Aren Jõhvi ja jäi sinna mitmeks päevaks loodearmeelaste majutamist ning desarmeerimist korraldama. Kaitseliitlastele tuli 21. novembri ööl appi ka Kuperjanovi partisanide üksus.[45] Sõjapõgenikke saabus Virumaale kahe ja poole tuhande ümber. Kõik nad põgenesid punavõimu eest ning vajasid peavarju ja toitu. Seda neile ka võimaldati, peamiselt Ida-Virus, aga ka Viru-Nigula kihelkonnas

(Sammas, Vastal, Mahus, Koilas jm).[46]

Kuigipalju tuli kaitseliidul tegeleda Nõukogudemaalt Eestisse saadetud põrandaaluste enamlaste püüdmisega. Tallinnas oli sellega ametis kindralstaabi valitsuse sõjaväe teadete kogumise osakond, kohtadel loodi teadete punktid. 3. juunil 1919 saadeti Tallinnast Rakvere teadete punktile salajane kiri, milles anti teada, et enamlaste rinde staabist Staraja Russast on Eestisse põrandaalusele tööle saadetud keegi naisterahvas, kelle tundemärgid järgmised: „/.../ lühikese kasvuga, umbes 19–20 a. vana, priske näoga, pruuni juustega ja laia kübaraga“, kaasas suurem rahasumma. Ja veel teati, et teinegi enamlaste poolt saadetud naisterahvas oli üle piiri tulemas. Tema kohta oli teada isegi nimi ja rahvus – Ženja Volžock, eestlane.[47]

Kaitseliidu igapäevaste kohustuste hulka kuulusid jalgrataste registreerimine, relvalubade ja telefonide sissepanemistaotluste läbivaatamine. Aeg-ajalt tuli püüda põgenenud sõjavange ja hobusevargaid.[48] Kaitseliidu staapi teatati kõikide pidude ja koosolekute aeg ning koht, saadeti programmid. Pidusid oli aga vaatamata sõjaolukorrale üsnagi palju. Üks osa neist korraldati kaitseliidu või sõjaväe toetuseks. Vabariigi Kaitseliidu ülema ringkiri 31. augustist 1919 keelas pidudel igasuguse alkoholi tarvitamise ja peod võisid kesta vaid kuni kella 23-ni.[49]

Kogu muu tegevuse kõrval ei võinud kaitseliit unustada oma liikmete sõjalist väljaõpet. Olid ju kaitseliitlased valdavalt eraisikud, kes sõjaasjanduses väheste oskustega. Kavakindlalt tegeles õppuste läbiviimisega Kunda jaoskonna ülem Landberg, kelle juhtimisel anti õpetust nii Kundas kui Palmse ja Sagadi vallas.[50]

23. aprillil 1919 teatas Virumaa Kaitseliidu ülem Aren vabariigi sisekaitse ülemale, et Virumaal on alates 11. aprillist läbi viidud seitse kümnepäevast õppust, mille sisuks: „/.../ seisak, pöörded, viiruõppus, rühmaõppus, püssivõtted, laske eelharjutused ühes püssiosade lahtivõtmisega. Iseäralist rõhku sai pandud ahelrea õppuse ja laskeharjutuse peale, kus juures 30% trehvamist oli. Üleültse on õpetatud mehi maakonnas 1900.“[51] Ja kaks kuud hiljem sai Areni raportist lugeda, et maakohtades toimuvad kaitseliitlaste õppused kord kuus ning linnas on kord nädalas kordusõppused.[52]

Kaitseliidu igapäevaste kohustuste hulka kuulusid jalgrataste registreerimine, relvalubade ja telefonide sissepanemistaotluste läbivaatamine. Aeg-ajalt tuli püüda põgenenud sõjavange ja hobusevargaid.

Äärmiselt ranget korda ja sõjaväelaste korrektset käitumist nõudev 1. diviisi ülem kindralmajor Aleksander Tõnisson ei olnud rahul osa kaitseliitlaste sõjalise väljaõppe ja käitumisega. Kontrollides 1919. aasta mai alguses Virumaa Kaitseliidu tegutsemist rannavalves ja -kaitses, leidis ta suuri puudusi Aseri kaitseliitlaste juures – väljanägemine lohakas, ruumid kasimata ja tolmused. „Rühma ülemal olid nii pikad juuksed, et nende otsad mööda mütsi äärt kõrgele mütsi laele ulatasid. Reamehed ei jäänud ülemast palju taha.“

Veel pahandas kindralit see, et ei osatud sõjaväeliselt tervitada. Tema salajasest kirjast, mis saadetud Vabariigi Sisekaitse Ülemale, Virumaa Kaitseliidu ülemale ja jaoskondade ülematele 6. mail 1919, on read: „Tervitamisest sõjamehe moodi pole Asserini Kaitse Liidu meeskonnas kellegil vähematki aimu. Rühma vanem ise, minu juure ilmudes, tõstis küll käe mütsi äärde, aga enne, kui käsi mütsi serva ligidale jõudis, laskis ta käe välgu kiirusega maha. See oli niisugune käe liigutus, missugusega kärbest kõrva küllest ära aetakse, kui käsi millegiga kibedasti ametis.“[53]

ALLIKAD:

1 ERA, f. 2124. n. 3, s. 1651, l. 4
2 K. Pajos. Mälestusi kaitseliidu loomispäevist Rakveres ja Virumaal. Virumaa Teataja 11.11.1933
3 ERA, f. 2124, n. 2, s. 358, l. 549–551
4 ERA, f. 2124, n. 3, s. 1651, l. 5 ja 6
5 ERA, f. 509, n. 1, s. 61, l. 27 ja 215
6 ERA, f. 509, n. 1, s. 57 ja 111
7 ERA, f. 804, n.1, s. 13, l. 19
8 ERA, f. 509, n. 1, s. 30, l. 57, 59
9 ERA, f. 509, n. 1, s. 61, l. 121–123
10 ERA, f. 509, n. 1, s. 61, l. 125–126; f. 804, n. 1, s. 39, l. 36, 50, 56
11 Rakvere Gümnaasium ja Keskkool 1912–1937, Tartu 1937, lk 128–129
12 samas
13 ERA, f. 809, n. 1, s. 14, l. 59
14 ERA, f. 804, n. 1, s. 13, l. 134
15 ERA, f. 509, n. 1, s. 61, l. 128; f. 804, n. 1, s. 13, l. 126
16 ERA, f. 804, n. 1, s. 14, l. 58
17 ERA, f. 804, n. 1, s. 13, l. 26
18 M. Kröönström. Eesti sõjaväe juhtivkoosseis Vabadussõjas 1918–1920. Doktoritöö, 2009, lk 47–48
19 ERA, f. 804, n. 1, s. 54, l. 47 ja 57
20 J. Pitka. Rajusõlmed. Mälestusi aastatest 1914–1919. Stockholm 1972, lk 60–61
21 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 67 ja 384; f. 2124, n. 3, s. 1813, l. 7
22 ERA, f. 509, n. 1, s. 33, l. 105
23 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 4
24 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 67
25 ERA, f. 804, n. 1, s. 61, l. 58; s. 16, l. 120; s. 76, l. 24, 72
26 ERA, f. 804, n. 1, s. 73, l. 116
27 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 168
28 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 9 ja l. 24
29 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 67
30 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 92
31 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 285
32 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 269, 283–285
33 ERA, f. 509, n. 1, s. 153, l. 73
34 ERA, f. 804, n. 1, s. 73, l. 204; s. 16, l. 187
35 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 126
36 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 285
37 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l. 248–251
38 ERA, f. 804, n. 1, s. 73, l. 205
39 ERA, f. 806, n. 1, s. 228, l. 47 ja 52
40 ERA, f. 804, n. 1, s. 120, l. 25
41 ERA, f. 804, n. 1, s. 16, l.1 21–123
42 ERA, f. 509, n. 1, s. 149, l. 5 ja 17; f. 804, n. 1, s. 54, l. 73, 98 ja 162
43 ERA, f. 804, n. 1, s. 73, l. 223
44 ERA, f. 509, n. 1, s. 131, l. 52
45 ERA, f. 804, n. 1, s. 11, l. 431
46 ERA, f. 2, n. 1, s. 218, l. 6–58, 85 jj
47 ERA, f. 804, n. 1, s. 73, l. 173
48 ERA, f. 804, n. 1, s. 54 ja 56
49 ERA, f. 804, n. 1, s. 56, l. 87, s. 54, l. 313
50 ERA, f. 804, n. 1, s. 54, l. 105, 117, 124
51 ERA, f. 509, n. 1, s. 149, l. 11
52 samas, l. 24
53 ERA, f. 509, n. 1, s. 8, l. 7

Pikemat artiklit Viru maleva ajaloost saad lugeda Kaitse Kodu! Facebooki-lehelt: **www.facebook.com/kaitsekodu**

Ernst Saare loodud organisatsiooni struktuur

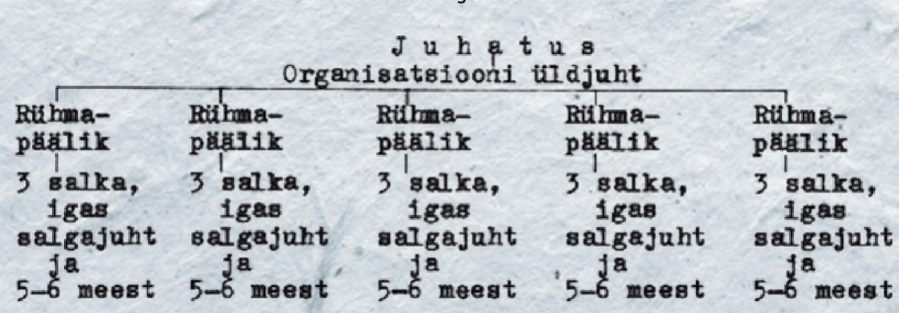

Põrandaalusest ühendusest Vabadusristi Vendade Malevkonnaks

Alljärgnevat materjali võib pidada jätkuks Kalev Konso sulest ilmunud Tartu vanima Kaitseliidu üksuse ajalooülevaatele (KK! 2/2015). Seekord oli ajaloolise tagasivaate andmiseks võimalik kasutada Vabadusristi Vendade (edaspidi V.V.) malevkonna seni avaldamata käsikirja.

Tekst: leitnant KRISTJAN BACHMAN, Kaitseliidu Tartu maleva esimese malevkonna pealik

Tegemist on unikaalse, kirjutusmasinal trükitud 234-leheküljelise ja enam kui saja originaalfotoga täiendatud käsikirjaga, milles antakse ülevaade V.V. malevkonna ja selle juurde kuulunud Naiskodukaitse tegevusest 10 tegevusaasta jooksul.

Käsikirja koostamist alustas toonase malevkonna propagandapealik Johannes Voist 1934. aastal, malevkonna pealiku major August Kuhlbergi soovil ja lõppsõna allkirjastas ta alles 1944. aasta varakevadel. Käsikiri on märgilise tähendusega, Kaitseliidu 100. juubeliaasta suurendab selle kaalu aga veelgi. Siinkohal tahaks loota, et täismahus käsikiri jõuab raamatuna lugejani juba sel aastal.

Alljärgnevalt on lugejal võimalik tutvuda käsikirja „Tartu Maleva Vabadusristi Vendade Malevkond 1924–1934" väljavõttega toonase esimalevkonna loomisest.

Nagu meie noor Vabariik, nii ka V.V. malevkond pidi omad esimesed elupäevad mööda saatma salaja – põranda all. Paistab imelikuna, miks riikliku iseseisvuse ja demokraatliku korra kaitseks asutatud organisatsioon peab pugema põranda alla sama valitsuse juures, millise kaitseks ta oli asutatud. Ja ometi oli see nii, seda just seltskonnas ja poliitilistes ringkondades valitsevate meeleolude tõttu. Kuid suureks ja tugevaks kasvas see pisikesest rakukesest alguse saanud organisatsioon.

Õigusega nimetatakse Tartu Kaitseliidu asutajaiks V. V. malevkonna asutamise mõtte algatajaid. Selles veendume, kui pilku heidame malevkonna tekkimise loosse.

Möödas oli Vabadussõda. Suurte raskustega saavutatud võit polnud väike; riik ja rahvas hakkas elama ning ehitama üles uut elu uues olukorras, olles ise eneste peremeesteks.

Kui juba Vabadussõja raskeil heitluse päevil olid meeleolud ja soovid erinevad, siis rahu saavutamisega süvenesid, lahkarvamised ja vahed veelgi, ning alaline parteide vaheline võitlus ei andnud mahti jälgida sündmusi, mis arenesid kiiresti.

Kolonel Peeter Kann, riigikohtunik, V.V. Malevkonna asutaja ja juhatuse liige

Kolonel Siegfried Pinding, endine 2. jalgväe rügemendi ülem Tartus. Oli malevkonna asutamispäevil tegevuse organiseerijaks ja relvadega varustajaks

Sama punane hädaoht, mille vastu Vabadussõjas võideldes olime kaotanud tuhandeid paremaid kodumaa poegi ja hulk muid materiaalseid väärtusi, need samad vaenulikud voolud õõnestasid edasi meie riigi aluspinda, et võimaluse korral uue pealetungiga hävitada meie omariiklust ja iseseisvust.

Et rahu oli sõlmitud ja vastavad kokkulepped saavutatud, siis püsis piiril kõik vaikne, kuid seda energilisemaks muutus põrandaalune tegevus. Juba avastati võimude poolt suuri organisatsioone, kellede ülesandeks oli olnud maksva demokraatliku korra kukutamine ja kommunistliku korra jalule upitamine. Olid selgunud ka vastasrinna tegevusplaanid. Moodustati kommunistlikke rakukesi n. n. kolmikuid, kellede ülesandeks oli märguande peale põranda alt välja tulles, nende kavade kohaselt meie riigi-, majanduselu- ja muudel aladel tegutsevaid juhtivaid tegelasi kõrvaldada ja hävitada.

Kuigi need plaanid said meie võimudele teatavaks, ei saadud tol korral mingisuguste ulatuslikkude sisekorra kindlustamise kavadega Riigikogu ees esineda seal valitsevate meele-olude ja parteide omavaheliste võitluste pärast.

1924. aastal, mil suuremad kommunistlikud organisatsioonid paljastati, rohkel arvul nende tegelasi arreteeriti ja eeluurimine käimas oli, hakkasid veel tabamata põrandaalused, samuti aeg-ajalt üle piiri tulnud punaste juhid, ettevalmistuma suuremale vastulöögile.

Üksikud andmed sattusid meie võimude kätte: oli selge, et rahutused ja korrarikkumised on tulemas, millele kiirelt tarvis vastu astuda. Kuna aga valitsusvõimud vastuaktsiooni algatamiseks võimetud olid, tuli seda organiseerida eraviisil.

Juba avastati võimude poolt suuri organisatsioone, kellede ülesandeks oli olnud maksva demokraatliku korra kukutamine ja kommunistliku korra jalule upitamine.

1924. a. oktoobrikuu algpäevil oli pikem nõupidamine Riigikohtu prokuröri R. Rägo kabinetis, millest osa võtsid: Riigikohtu liige kol. P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo, Tartu Politseiülem Nikolai Reimann ja Rahukogu prokurör Joh. Müller.

Kõikidel nõupidamisest osavõtjatel olid tihedad ametalalised sidemed meie kriminaal- ja poliitilise politseiga, milletõttu nad põrandaaluste tegevusest ja valitsevast olukorrast olid hästi informeeritud. Jõuti üksmeelsele otsusele, et meie sisemise korra ja rahu säilitamiseks on möödapääsematu uue relvastatud organisatsiooni ellukutsumine, kes vajaduse korral kodanikkude kaitseks välja võiks astuda. Vabadussõjaaegne kaitseliit oli küll veel nime järele tegutsemas ja relvadki osal meestest käes, kuid kogu organisatsioon oli täiesti korraldamata ning oma ülesannete täitmiseks võimetu.

Tegelik organiseerimistöö jäeti kolonel Kann'i hooleks. Olles Vabadusristi Vendade Ühenduse Tartu Osakonnas tegev, oli kol. Kann sääl tundma õppinud lipnik Ernst Saar't kui aktiivset, ustavat ja teguvõimast isikut, kelle poole ta kavatses

Lipnik Ernst Saar, malevkonna asutaja ja selle päälik asutamisest kuni 1. märtsini 1926. Kauaaegne juhatuse liige ja hiljem toetajaliige

Kindral Ernst Põdder, 2. diviisi ülem Tartus, V. V. Malevkonna auliige

5 X „TARTU MALEVA VABADUSRISTI VENDADE MALEVKOND 1924–1934"

pöörduda ettepanekuga omakaitse organisatsiooni formeerimise asjus.

Ühel varasel hommikutunnil 1924. a. oktoobrikuu algpäevil ilmuski kol. P. Kann Tartu Maavalitsusse lipn. E. Saar'e juurde, et temaga läbi rääkida ühe eriti tähtsa küsimuse üle. Kuid juba jutu algul palub kohe unustada isikut, kes temale neid mõtteid ja informatsiooni on esitanud, ning küsimuse tähtsuse pärast soovitas täielikku vaikimist, vähemalt alul. Kol. P. Kann selgitas lipn. E. Saar'ele üldist olukorda ja põrandaaluste kommunistide kavatsusi, millised meie kaitsejõududele teada olid, samuti vajadusest omakaitse organisatsiooni järele, ning lipn. E. Saar haaras elavalt kinni mõttest, sarnast organisatsiooni ellu kutsuda. Vastuaktsioon kainelt mõtleva rahva hulgast oli hädatarvilik, mis oleks väljaspool parteipoliitilist võitlust ja milline oleks suuteline paraliseerima tarbekorral kommunistide kavatsetava väljaastumise. Kõik pidi sündima kiirelt, veel enne kui see juba hilja võis olla. Saades soovitud vastuse, tegi kol. Kann lipn. Saar'ele ettepaneku, võtta omakaitse organisatsiooni loomine ja for-

„Olen kindel, et Vabadussõja kangelaste ühine pere, koondudes ühe lipu alla, saab edasi kandma tulevastele põlvedele seda vaimustust ja püha isamaa armastustuld, mis meid verises heitluses võidule ja vabadusele viis. Elagu Vabadusristi Vendade malevkond." Johannes Roska, kindral, Kaitse Liidu Ülem

A. LOMP

Malevkonna orkester 1926. aastal. Esiplaanil kenasti näha ka malevkonna logo

meerimine täiesti enda peale. Lipn. Saar pidi koostama organiseerimise kava ja jääma edaspidi tegevuse üldjuhiks. Viimane andiski selleks oma nõusoleku, kuid tingimisega, et kol. Kann edaspidigi tegevuse juhtimisest osa võtab, seega jääks loodav organisatsioon ühisvastutusele. Kol. Kann'il, kui kõrgemal riigiametnikul ei olnud võimalik otseselt tegevusest osa võtta, kuid juhatusse nõustus jääma.

Sellega oli nüüd üldjuht olemas ja suur samm küsimuses edasi jõutud, ning organiseerimine võis alata, kuid täieliku saladuse katte all, olles teadlikud, et ebaõnnestumise korral asja avalikuks tulekul raske karistus asjaosalisi oleks oodanud.

Lipn. Saar koostas organisatsiooni loomise kava ja esitas selle juba järgmisel päeval kol. Kann'ile. Organisatsioon pidi loodud saama usaldusväärsetest ja valitud isikutest, kelledest kindlasti teada oli, et nad on iseseisva demokraatliku riigikorra pooldajad ja valmis välja astuma enese ja kaaskodanikkude elu ja hääolu kaitseks. Juhtivateks tegelasteks, kava kohaselt, loodeti leida sõjaväelise eriharidusega isikuid, nagu reserv ohvitsere jt., kuna meeskonna valikul sellest nõudest ei kavatsetud kinni pidada.

Loodav organisatsioon E. Saar'e kava kohaselt pidi olema järgmine (vt lk 63 – toim).

Vastavalt E. Saar'e kavale nimetati n. n. rühmajuhid-päälikud 7–8 isikut, kes pidid leidma oma tutvusringkonnast, üldjuhi nõusolekul vähemalt kolm salgajuhti-päälikut, kelledele alluksid 5–6 ja rohkemamehelised salgad.

Jõuti üksmeelsele otsusele, et meie sisemise korra ja rahu säilitamiseks on möödapääsematu uue relvastatud organisatsiooni ellukutsumine, kes vajaduse korral kodanikkude kaitseks välja võiks astuda.

Rühmajuhid pidid juhtnööre saama üldjuhilt, kes aga tema taga seisva juhatuse moodustavad, seda need isikud esialgu ei tohtinud teada. Salgajuhid omakorda tundsid küll oma rühmajuhti, ei teadnud aga kaugemaid tegelasi. Esimeste rühmajuhtidena määrati kohtadele ins. Hans Orav, res.kapt. August Kuhlberg, pangategelased Vold. Annok ja res.kapt. Viktor Arak, Aleksander Pääsuke, Artur Mahnke ja Peeter Kurvits.

Lühikese aja jooksul olid moodustatud salgad, kuigi veel igal salgal oma täit koosseisu ei olnud, kuid salga juhid olid siiski kindlad, kes oma tööd jätkasid. Nii salga kui rühmajuhid, samuti ka teised liikmed olid kõik tuntud tegelased mitmesugustelt aladelt; kahjuks puuduvad aga täpsed nimestikud tollest ajast, kuna asja saladuse pärast neid üldse ei peetud. Üksuste formeerimisel oli saladus vajaline selleks, et andmed organisatsiooni iseloomust ega suurusest ei sattuks väljapoole. Teades organisatsiooni koosseisu, oleks vastasrinnal kerge olnud juhtide kõrvaldamisega kogu organisatsioon võitlusvõimetuks teha.

Et organisatsioonil oleks vajaline tugevus ka sõjalises mõttes, oli tarvis muretseda kõikidele relvad. Vähestel olid käes püssid endisest

Kaitseliidust, leidus ka neid kellede kätte sõja segaduspäevil oli relvi sattunud või kes omasid isiklikke laskeriistu, suurem enamik oli aga ilma. Otsustati pühendada asjasse tolleaegse 2. jalgväe rügemendi ülem kol. Siegfried Pinding, kes oli Vabadusristi Vendade Ühenduse Tartu osakonna esimeheks.

Kol. Pinding, kui tuline isamaalane, sai aru seisukorra tõsidusest ja organisatsiooni vajadusest, oli nõus juhatusse astuma ja varustama organiseeritud mehi tema käsutuses olevate relvadega, hoolimata suurest vastutusest, mis ta sellega enda pääle võttis.

9. oktoobril 1924. a. oli organiseeritud üksuse juhatuse ja rühmapäälikute esimene ühine koosolek Vabadusristi Vendade Ühenduse Tartu Osakonna ruumes, Tartus, Lai tn. 30. Siin nägid juhid üksteist esimest korda ja said teada omi organisatsiooni kaaslasi. Saladuse kindlustamiseks ei saanud nad aga teada üksteise alluvaid.

Samal koosolekul otsustati välja anda meestele relvad. Organiseeritud oli siis juba ligi 200 meest, kuigi kõik salgad veel täit koosseisu ei omanud, olid kindlad salgajuhid juba olemas, kes järjekindlalt organiseerimise tööd edasi jätkasid.

Samal koosolekul anti ka päälikutele ülesandeid. Linn jaotati rajoonidesse, määrati kindlaks kohad, missuguseid pidid rühmad ja salgad väljaastumise korral enda kaitse alla võtma. Juhul, kui vastased oleksid ette jõudnud, pidid meeskonnad jõuga sissetungima ja määratud kohad vallutama.

Juhul, kui vastased oleksid ette jõudnud, pidid meeskonnad jõuga sissetungima ja määratud kohad vallutama.

Kava sarnanes tolleaegsele sõjaväe häire kavale. Valve alla pidid saama võetud tähtsamad valitsusasutused, rahaasutused, elektri- ja gaasivabrikud, post, raudteejaam, sillad jne. Samuti oli ülesandeks salkadel vajaduse korral ka sõjaväe asutused, nagu staabid ja laod, enda kaitse alla võtta, juhul kui sõjavägi ei peaks oma juhtide käskudele ja korraldustele alluma.

Järgnevatel päevadel laskis kol. Pinding välja anda 2 jalgv. rügemendi laost meestele püssid ja vajalise osa laskemoona. Nüüd võis juba julgemalt tulevikku vaadata, kuna omakaitse organisatsioon, kuigi veel väike, oli siiski juba olemas.

J. MARTIN

Õppustel 1925. aasta talvel. Ahelik kraavis „vaenlast" jälgimas

Senistest korraldustest ja organiseerimise tulemustest oli vahepeal tolleaegist Riigivanemat Dr. Fr. Akel'i ja Siseminister Th. Rõuk'u informeeritud, kes seisukorra tõsidust silmaspidades tehtud algatused hääks kiitsid. Seega ei olnud uuesti formeeritud omakaitse organisatsioon enam kitsa ringkonna ettevõtte, vaid sellele oli tunnustus antud ka kõrgemalt poolt, kuigi mitteametlikult.

Et organiseerimise käiku suudeti salaja hoida, seda tõendab iseloomustav juhus, et isegi kohapääl asuv 2-se diviisi ülem kindral E. Põdder sellest midagi ei teadnud.

Alles oktoobrikuu teisel poolel Tallinnas käies oli temalt Siseminister T. Rõuk küsinud, kuidas lood on Tartus uuesti asutatud omakaitse organisatsiooniga. Sellele küsimusele pole kindral Põdder midagi teadnud vastata, vaid hakanud imestanult omakorda küsimusi esitama.

Et organisatsioon ministri teada oli kohapäälse iseloomuga ja kindlates kätes, siis ka tema pole kindral Põdder'ile asjast seletanud rohkem, käskinud vaid küsida täiendavaid andmeid Tartus kolonel Kann'ilt. Tartu jõudes kutsus kindral Põdder kolonel Kann'i otsekohe oma juurde, kellelt hakkas pärima andmeid organisatsiooni kohta. Nähes, et diviisiülemal juba niidiotsad on käes, ei tahtnud kol. Kann enam tehtud tööst täielikult vaikida, vaid andis üldjoontes seletust loodud organisatsiooni olemasolust ja iseloomust.

Vaikimine oleks võinud asjakäigule vaid aina kahju tuua, sest kui kindral Põdder asjakäigu selgitamise oma alluvate kätte oleks andnud, siis võib-olla poleks enam saladus garanteeritud olnud ka kommunistide salaluure eest.

Nüüd tuli ka avaldada, et 2-se rügemendi ladudest oli organisatsiooni liikmetele relvad ja laskemoon välja antud ja seda ilma diviisiülema loata. Kindral Põdder oli sellepärast väga pahane, kuid kol. Kann katsus omalt poolt olukorda selgitada ja lõpuks pidi kindral Põdder'gi tunnistama, et seni tehtud korraldused on otstarbekohased ja väärivad täit tunnustust, ning andes suulise loa

edaspidise tegevuse jätkamiseks, lubas ise kuuldust täielikult vaikida.

Kindral Põdder'i korraldusel Tartu Rahvaväe ja Kaitseliidu ülem major Kuuse kutsus 23. okt. 1924 kokku Raekotta Tartu organisatsioonide esindajate koosoleku, kus otsustati uuesti ametlikult ellukutsuda „Kaitseliit“.

Kodukorra väljatöötamiseks valiti komisjon, kuhu kuulusid kol. P. Kann, E. Saar jt. Väljatöötatud kodukord kinnitati Sõjaministri poolt 29. novembril ja „Kaitseliit“ algas Tartus oma tegevust alles 5. detsembril 1924. a. uue kodukorra alusel.

Vabadusristi Vendade Ühenduse tegelaste poolt algatatud organisatsioon kasvas põranda all aga järjest suuremaks. Esimesed mehed, saades kätte relvad, tegid kohe algust õppustega, õppusi korraldati salkade viisi erakorterites. Hädavajalik oli kõikidele meestele õpetada relva käsitamise üksikasju, sest oli ju organiseeritute hulgas palju neid, kes relvaga varem poldud tegelenud.

Koos käidi hoolega ja nii mõnigi mees, kes senini, kas vabal tahtel või olude sunnil, polnud varem tegemist teinud relvaga, õppis seda tuliriista, sõjaväe püssi, hoolega tundma.

Koosseisu hulka kuulusid enamuses äri-, tööstuse- ja pangategelased ja omanikud, samuti ka palju ametnikke ja käsitöölisi. Juurdetulevatele meestele saadi veel relvi kol. Pinding'i korraldusel 2. rügemendi laost ja Tartu Maakonna Sõjaväe ja Kaitseliidu Ülema major Kuuse kaudu.

Õppusi ja harjutusi aga jätkati usinalt. Koos käidi hoolega ja nii mõnigi mees, kes senini, kas vabal tahtel või olude sunnil, polnud varem tegemist teinud relvaga, õppis seda tuliriista, sõjaväe püssi, hoolega tundma. Igal salgal ja rühmal omavaheliseks läbikäimiseks ja häire korraks olid määratud omad märgusõnad – paroolid. Kuid mitmedki salgajuhid olid valinud mittekohaseid märgusõnu, nagu näiteks organisatsiooni kuuluvust ja sellega seosesolevast kogumi-

O. LEPP

Püstol-kuulipildurite jagu „Tähtvere suvilaagris“ 1933. a

sest rääkides, algas kõnega – „ma tulen täna õhtul sinu juurde külla.“ – Rühmade ja üldjuhi vahelised läbikäimised toimusid aga juba korrapäraselt valitud märgusõnade abil, millisteks määrati relva või selle osa nimetus, nagu: püss, tääk, lukk jne., missuguseid aga sageli muudeti ja vahetati.

Üldise häire ehk väljaastumise korral pidi tarvitusele võetama niihästi telefon, kui ka isiklikud käskjalad. Teate kättetoimetamine pidi sündima samuti alluvuse korras: üldjuhilt rühmajuhtidele, need omakorda salgapäälikuile, kes siis igaüks oma salgaga kavakohaselt tegevusse pidi astuma. Kuna organiseeritute hulgas oli ka rohkesti tuletõrje liikmeid, siis loodeti häire korral ka tuletõrje häire signalisatsiooni saavat kasutada. Tuletõrje signalisatsiooni korraldajaks oli määratud Armin Lomp, kes Tuletõrjeseltsis selleks küllaldaselt suhteid omas. Tööd jätkati hoolega, et vajaliselt ettevalmistatuna väljaastuda vajaduse korral.

Kui 30. novembri õhtul päälikud ühiselt koosolekult lahkusid, ei teadnud nad veel, et juba samal öösel tuleb tegevusse astuda. Oldi küll teadlikud kommunistide peatse väljaastumise kavatsusest, teadmata oli aga päev. Sel ajal oli kokku kogutud salkadesse juba ligi 400 meest.

Saatusliku 1. detsembri varahommikul kella 5–6 paiku teatas prokurör J. Müller kol. P. Kann'ile Tallinnas asetleidnud kommunistide võimuhaaramise katsest. Samuti teati rääkida juba Tartu lähedal asuva raudteesilla purustamisest.

Selge oli siis, et kavatsetud väljaastumine on teoks saamas, kui suures ulatuses, seda ei olnud veel teada. Kol. Kann ruttas kohe 2-se diviisi staapi, et saada ülevaadet olukorrast ja teha vajalikke korraldusi. Diviisi staabis ei saanud ta midagi täiendavalt teada, kuid andis siiski käsu üldjuhile lipn. E. Saar'ele koheseks meeskonna alarmeerimiseks.

Peagi kogunesid salgad, kes ettenähtud kavade kohaselt tegevusse asusid, võttes oma kaitse alla juba kella 8-ks suurema osa avalikke asutusi. Hiljem, kui selgus, et Tallinnas väljaastumine likvideeritud, ei saadetud Tartuski enam uusi salku välja, küll aga jäeti tähtsamad kohad siiski valve alla.

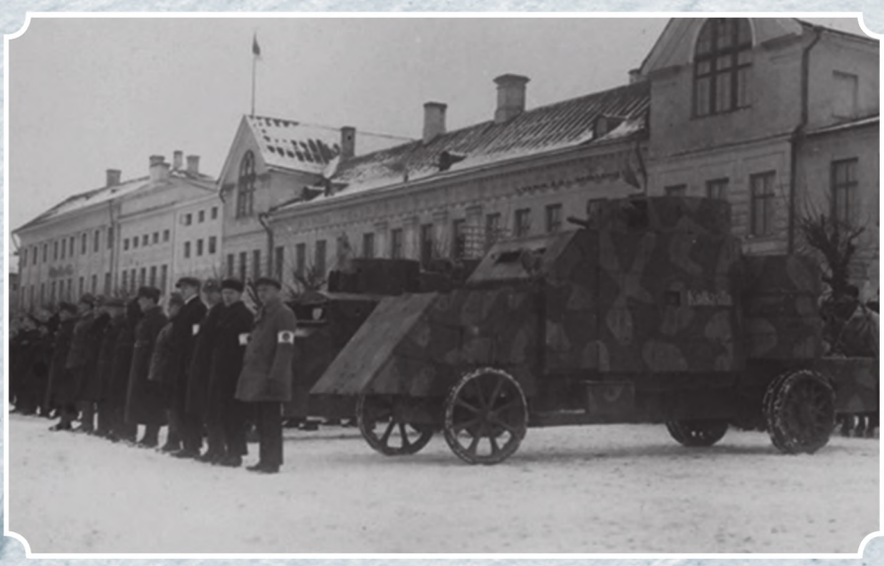

A. LOMP

V. V. Malevkonna soomusautode rühm 24. veebruaril 1926

Kuna vajadus oli nõudnud avalikkuse ette astumist, ei hoitud organisatsiooni enam salajasena. Tegevust jätkati Vabadusristi Vendade Ühenduse Kütisalkade nime all. Nüüdsest peale pandi 10–15 mehest koosnev valve öösiti välja Tartu Maavalitsuse, Vabrikantide Ühisuse ja linna Gaasivabriku ruumesse. Uusi liikmeid võeti juurde veel õige vähesel arvul.

Õppusi hakati aga järjekindlamalt korraldama, nüüd juba riviharjutusi ja rühmade viisi, niipalju kui seda lubasid ruumid. Õppusteks saadi tasuta tarvitada Tartu Ametnikkude Ühingu saali, Tähe tn. 13, Bürgermusse ja Tuletõrjeseltside saale, Treffneri gümnaasiumi ruume ja loenguteks Tartu garnisoni ohvitseride kasiino ruume.

Saatusliku 1. detsembri varahommikul kella 5–6 paiku teatas prokurör J. Müller kol. P. Kann'ile Tallinnas asetleidnud kommunistide võimuhaaramise katsest.

Õppusi peeti kuni 3 korda nädalas, 2–5 tundi õhtu jooksul. Tegelikkudeks juhtideks olid omad päälikud, kes suuremalt osalt olid reservohvitserid, vähemal määral aitasid kaasa ka 2. rüg. ohvitserid, kol. Pinding'i korraldusel.

Detsembrikuul, kui üldkodukorra alusel oli tegutsemas juba K. L. Tartu Malev, hakkasid mõtted liikuma Vabadusristi Vendade Ühenduse Kütisalkade ühendamisest Tartu Malevaga. Esialgu kalduti arvamisele, et „kütisalgad“ jätta tegutsema Vabadusristi Vendade Ühenduse juurde, hiljem muudeti aga seisukoht ja detsembri lõpul ühineti Tartu Malevaga ja tegevust jätkati „Vabadusristi Vendade kaitsemalevkonna“ nime all, kuigi veel käsukirjad kuni 12. jaanuarini 1925 „Vabadusristi Vendade kaitsemalevkonna küttidele“ (ksk. nr. 1–5, 1925) avaldati.

Malevkonna päälikuks jäi endine organiseerija päälik Ernst Saar. Väliseks tunnuseks võeti käeside embleemiga = käsi mõõgaga mustal alusel = milline praegugi tarvitusel.

Embleemi valikut toetasid ka Vabadusristi Vendade Ühenduse liikmed, seega jäi välise tunnusena püsima see ühendav märk asutaja ja uue loodud organisatsiooni vahel. Vabadusristi Vendade Ühenduse lipu all sammus vastloodud malevkond omad esimesed eluaastad, selle lipu all andsid malevlased oma esimese vandetõotuse, samuti käidi väljas paraadidel Vabadusristi Vendade Ühenduse lipuga.

Ligi 5000 inimest on valmis

Naiskodukaitse andis kevadel välja mobiilirakenduse „Ole valmis!“, mis sisaldab riiklikke käitumisjuhiseid eri kriisiolukordadeks, esmaabiõpetusi, võimalust oma kodust valmisolekut interaktiivselt testida ning rakenduse kaudu mitmetele vajalikele numbritele helistada.

Tekst: ELISA JAKSON, Naiskodukaitse arendusspetsialist

Rakenduse on praeguseks oma telefoni laadinud ligi 5000 inimest. Uurisin mõnelt kasutajalt, kuidas neil elu äpiga läheb.

Ida-Tallinna Keskhaigla kriisinõunik **Liina Henn** leiab, et äpp „Ole valmis!“ on tänuväärne võimalus suurendada inimeste teadlikkust iseendast ja ümbritsevast. „Teadmatus väljendub alati mingit laadi probleemina – õnnetused, sõltuvus teenustest või teenuse vale kasutamine. Näiteks inimesed pöörduvad abi saama erakorralise meditsiini osakonda, aga tegelikult ei ole nende tervislik seisund eluohtlik ega vaja vältimatut abi.“ Äpi abil on võimalik teha kindlaks, kas kaebustega pöörduda perearstile või tuleb kiiremas korras helistada 112.

Liina hindab ka kasulike numbrite koondit, mille alt leiab perearsti nõuandeliini, kuhu helistades on võimalik veel täpsustada, kas tervislik seisund on perearstile pöördumise või siiski kiirabi kutsumise vajaduse tundemärkidega.

“Mulle kui täiskohaga koduperenaisele vaadatakse kodustes n.-ö kriisiolukordades tihti küsivate silmadega otsa,” jagab **Britta Post**. Näiteks kasutas ta äppi, kui suvel pereliikmelt puugi avastas, samuti on ta erinevate haavade korral põhitõed kiiresti üle vaadanud. Naine arvab, et „Ole valmis!“ mobiilirakendus on viimase aja üks parimaid leide: „Mul on hea meel, et selline asjalik „taskuteatmik“ on kokku pandud.“

Annika Blumkvist leiab samuti, et tegemist on väga õpetliku materjaliga: „Leidsin uut ja kasulikku infot ning sain ka vanu teadmisi üle kontrollida ja kinnistada.“ Ta tõmbas äpi ka mõlema kooliealise lapse telefoni ja rääkis juurde, et seal on palju kasulikku infot ning millal iganes neil igav on, võiksid nad seda sirvida,

ehk jääb midagi kahe kõrva vahele. „Vaadates laste telefonikasutuse statistikat, näen, et nad kasutavad seda äppi peaaegu iga päev vähemalt 15 minuti jooksul," on naine rahul ning usub, et sealt jääb palju kasulikku külge.

Kui Annika lastelt endalt uurida, mida nad äpis tavaliselt vaatavad või mida uut on teada saanud, selgub, et nad on hoolsad lugejad. 8aastane noormees teab, et kordamine on tarkuse ema, ja lappab järjest erinevaid teemasid läbi, alustades esmaabist ning vaadates mõnda asja mitu korda. Mis on poisile kõige põnevam uus teadmine? „See, et on olemas see asi, mida kasutatakse siis, kui mitte midagi muud ei jää üle! No lihtsalt kui ei ole muid võimalusi! Või siis on liha liiga palju! Mis selle nimi nüüd oligi? Ahjaa – leeauk. See on selline asi, kui kaevad augu ja paned sinna kivid ja siis teed lõkke, et seal saaks liha küpsetada," vuristab koolipoiss õhinal. Ka tema 12aastast õde köidab kõige enam üleelamise teema. „See on lihtsalt nii põnev, kui palju on selliseid taimi, mida annab toiduks kokku keerata." Samas hindab neiu ka koduste ja evakuatsioonivarude osa ning loeb sealset infot huviga.

Inglismaal elavat **Kristi Raed** köidavad enim julgeoleku- ja kriisipeatükid, sealt leiab tema meelest ka igapäevaeluks häid asju. Näiteks kuidas käituda suurüritusel – ka ilma ründavate terroristideta; või et (eriti praeguses poliitilises kliimas) pole ehk arukas ka väljaspool sõjakoldeid tänaval militaarmoodi kanda – võid saata valedele inimestele valesid signaale. Ilmaoludega on meil ka nagu on, ei saa välistada, et ei juhtu midagi ekstreemset. „Vahel ikka muigan autoga liikuma harjunud inimeste üle – ei ühtegi sooja riideeset, akulaadijat ega veepudelit ... Kui Padaorgu ööpäevaks kinni jääd, siis on ju lühikestest pükstest ja dressidest vähe abi," selgitab naine.

Kristi lemmikteemaks ongi see, kuidas ise hakkama saada. „Eestlaste jaoks tundub (ilmselt kombinatsioonina metsavendlusest ja nõukogude ajast, kui midagi polnud saada ja pidi leidlik olema) olevat normaalne, et midagi peab sukasääres olema ja soola-tikke peaks varuma." Seega mingil tasemel on ilmselt paljud nendel teemadel mõelnud ja igaks juhuks valmistunud. Vanades Lääne ühiskondades ei oska aga põlvkonnad, kes ise otseselt sõda ei mäleta, üldse selles võtmes mõelda – ollakse harjunud, et küll keegi tuleb ja korraldab. Ei arvestata ei elektrikatkestuse ega üleujutuse võimalusega, sest „ega me kuskil Aafrikas ela".

Maria Pleesile meeldib palju ringi liikuda ja tegutseda. Tavaline on see, et lisaks kontorielule jõuab ta trenni, tennist mängima, rabaradadele, randa, reisima ja muudest seiklustest osa saama. Seda kõike koos sõpradega.

„Ükskõik kui tähelepanelik ja tubli olla, üllatusi tuleb ikka ette. Kui mitte endal, siis kellelgi sõpradest. Isegi siis, kui tegelikult peaksid kõike teadma olukorra parimaks lahendamiseks, on paanikahetkel on pea tühi ega meenu, mida päris esimese asjana peaksid tegema või millele mõtlema. Ka väiksema mure korral ei saa kunagi kindel olla, millist allikat usaldada kindlustunde tagasisaamiseks. Seepärast on mul hea meel, et nüüd on telefonis alati üks lisaabiline. Mina olen valmis!"

Mobiilirakendus „Ole valmis!" ise ei ole aga valmis, vaid hoopis pidevas arenduses. Kui Sul on arendusmõtteid või ettepanekuid, siis saada need olevalmis@naiskodukaitse.ee.

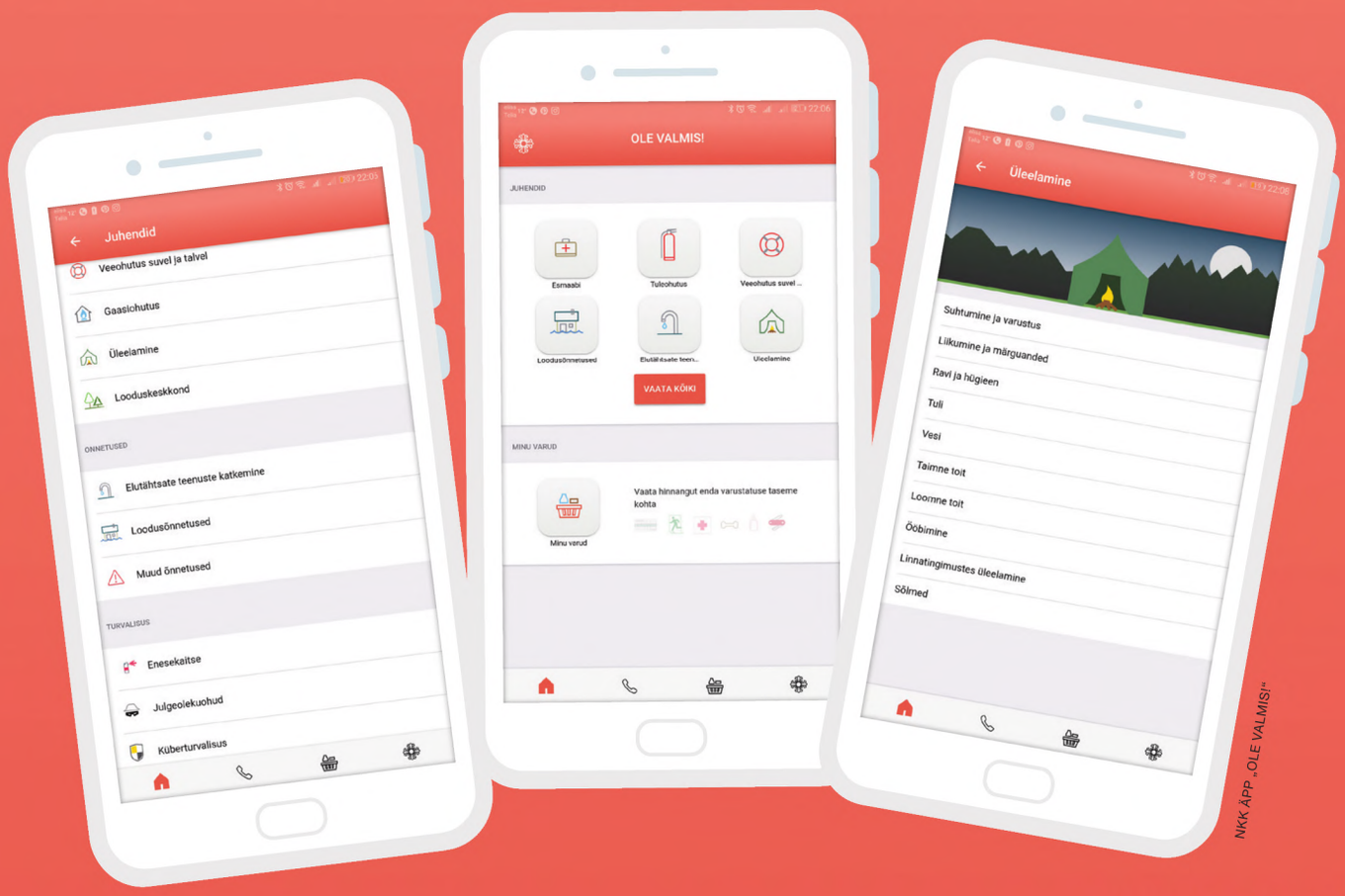

NKK ÄPP „OLE VALMIS!"

8 vastust nõudvat küsimust evakuatsiooni õnnestumiseks

USA Marylandi rahvuskaartlased ja Ühendkuningriigi kriisireguleerijad viisid Naiskodukaitse eestvedamisel läbi evakuatsiooniseminari. Seal jäi kõlama mitu olulist küsimust, millele evakuatsiooni korraldajad peavad enne tegutsema hakkamist vastused leidma.

Tekst: KARMEN VESSELOV, NKK Pärnumaa ringkonna esinaine

1. Kuidas on ressursid juhitud?

Ressursid on alati piiratud ja kuigi meil võivad olla pikad nimekirjad olemasolevast varustusest, tuleb nendega jätkuvalt tegelda, et kindlustada vajaliike asjade korrasolek hetkel, kui neid vajatakse.

2. Millisteks õnnetusteks tuleb valmis olla?

Keerulisteks olukordadeks, näiteks evakuatsiooniks valmistumisel tuleb esmalt selgeks teha, mis laadi õnnetus üldse juhtuda võib. Hinnata tuleb selle tõenäosust, mõju ning otsest ohtu inimestele. Plaane tehes tuleks kindlasti vaadata ka raamist välja. Üks õnnetus võib esile kutsuda järgmise ja valearvestus kipub tekitama lumepallina jõudu koguva hädade kaskaadi.

3. Milline on meeskond ja väljaõpe?

Pärast riskide hindamist tuleb selgitada, milliseid ressursse on hädaolukorras tarvis. Esmalt tuleb hinnata, kui palju vajatakse inimesi, kes asuvad tegutsema. Õiges suunas ja õigesti saab liikuma minna siis, kui on teada oma meeskonna väljaõpe ja kogemused.

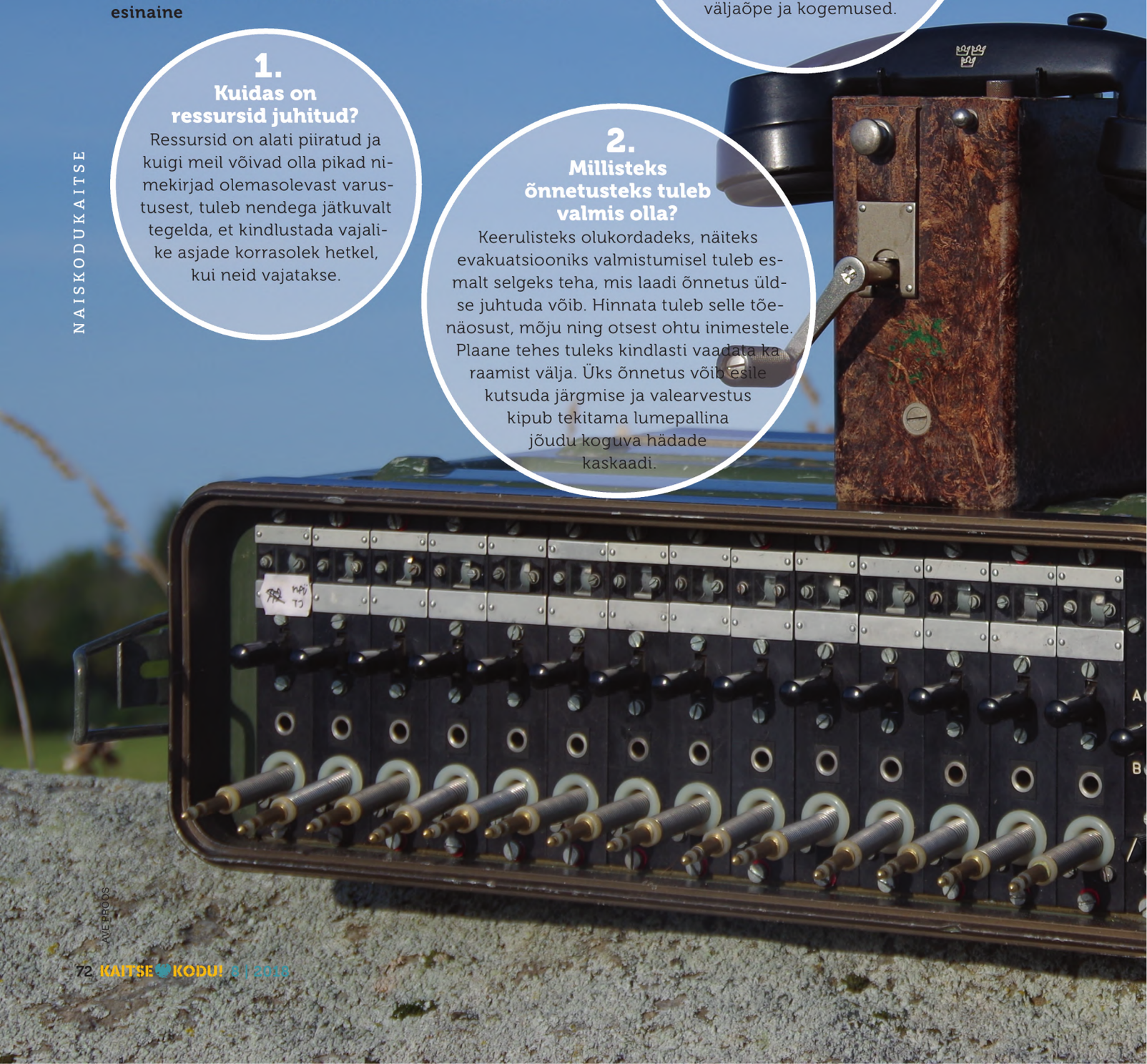

AVE PROOS

4.
Kes toetavad?

Kriisireguleerijad soovitasid võimalike partnerorganisatsioonide ja nende võimalustega varakult tutvuda, et hädas saaks appi kutsuda õige ettevalmistusega meeskonnad. Spontaansete vabatahtlike kaasamine pole kõige kindlam lahendus, sest lisaks väljaõppe ja koostegutsemise kogemuse puudumisele võib tundmatu taustaga inimeste kohalolek kaasa tuua mitmesuguseid muresid ja ka turvaprobleeme. Soovimatute isikute ligipääsu takistamiseks tuleb ala ettevalmistuse alguses tagada seal kohe ka valve.

Vettpidavad plaanid sisaldavad meeskonda ja abitiime, ehitisi, sõidukeid ja tehnikat ning varusid. Kui organisatsioonil endal kõike seda ei piisa, saab plaanidesse ressursiallikatena kirjutada avaliku ja erasektori, abiorganisatsioonid, vabatahtlikud ja annetajad.

5.
Milline on reaalne võimekus?

Esmalt tuleb aga kontrollida tegelikku võimalust vajalikku ressurssi kasutada. Varem sõlmitud kokkuleppest ei ole kasu, kui ressurss osutub sobimatuks, pole töökorras, on vajalikul hetkel kusagil mujal või on kriisihetkel puudu lihtsalt kontakttelefon, kellele oma soov teatada.

6.
Milline on reaalne vajadus?

Kuigi kingitud hobuse suhu ei ole kena piiluda, tuleb abi paludes siiski esitada omad soovid. Näiteks joogivee puhul on oluline, kas see jõuab kohale suure tsisternautoga või saab seda olude sunnil vastu võtta ainult pooleliitristes plastpudelites. Kui jahutusseadmed ja ladustamisvõimalus puuduvad, tuleb suuremast kogusest külmikus säilitamiseks mõeldud toidust ära öelda. Kokku tuleb leppida asukohad, planeerida saabumisajad ja edasine jaotamine.

7.
Kes on võtmeisikud?

Kogenud nõuandjate soovituste hulka kuulusid „külmutatud lepingud", mis käivituvad kriisi korral. Neisse lepinguisse on mõistlik kirja panna ressursside tellimise tingimused koos sättega, et tehingu korral kasutatakse hinda, mis kehtis päev enne kriisi. Paigas peab olema käsuahel, kes võib anda korralduse ressursside tellimiseks, kellel ja mis ulatuses on õigus seda teha ning kuidas tagada, et volituste olemasolu oleks asjapooltele teada.

8.
Kuhu inimesed majutada?

Ühendkuningriigi kriisireguleerijad rõhutasid võimaluste rohkust varjupaikade asukohtade näitel. Tavapäraselt tulevad riigi või kohaliku omavalitsuse hoonesse evakuatsioonipunkti rajamise võimaluse kõrval esmalt meelde erasektori majutusasutused. Hädas tuleb siiski silmi enam lahti hoida ning kaaluda vajadusel ka näiteks piiriüleste strateegiliste liitlaste pakutavat. Ära ei tohiks unustada aga viimaste aegade uusimaid lahendusi, mis tulenevad arenevast koostöömajandusest, näiteks AirBnB-st.

Vikerlane – mootorpaat ja mudel

2016. aasta sügisel jõudsid Raudlaeva Maja MTÜ usinad poisid ja tüdrukud uusi tööplaane kaaludes mõttele, et on üks vahva mootorpaat, mis tasuks mudeli kujul taas üles ehitada.

Tekst: ILMAR TAMM, Raudlaeva Maja MTÜ

Selleks aluseks on enne Teist maailmasõda Eesti merd kündnud ja Kaitseliitu teeninud mootorpaat Vikerlane, mida tänaseni võib pidada Eesti laeva- ja paadiehituse ilusaks näiteks meie riigi varasemast ajaloost.

Mootorpaadi lugu

Aastal 1935 otsustas Veeteede Amet, et igapäevaste tööde paremaks korraldamiseks vajab ta uut mootorpaati. Vastavalt tänini Riigiarhiivis säilinud kirjavahetusele kutsuti ettevõtmises kaasa lööma ka Kaitseliitu, kes omakorda vajas oma tollasele koosseisule sobivat mereõppe alust.

Aluse tellimiseks koostati 25. mail 1935 leping nr 1550, kus pandi põhjalikult kirja kõik tellija soovid. Paadi pikkuseks oli ette nähtud 11,5 meetrit, laiuseks 3,2 meetrit, kõrguseks kiilust vööris 2 meetrit ja ahtris 1,5 meetrit ning ehitusmaterjaliks männi- ja tammepuit.

Lisaks sellele pandi neljal lehekküljel kirja põhilised parameetrid, mis puudutasid paadi keret, ruumijaotust ja sisustust, masinaruumi, terastorni, mahapööratavat teleskoopmasti, 50 hj petroolimootorit, käsivintsi miinitraalimiseks, samuti ehitusmaterjali ja -kvaliteeti. On päris asjakohane, et selle kõige juures rõhutati: „... töövõtja ehitab paadi ... hoolikalt ja vastupidavalt ...“.

Pärast tellimuse esitamist koostas Riigi Sadamatehaste konstruktor mitu varianti jooniseid mõõtkavas 1:20, millest valiti välja lõplik versioon. Joonised annavad paadi kuju ja funktsionaalseid ülesandeid kenasti edasi tänaselgi päeval. Nendest lähtusime ka meie oma taastamistöös.

Seejärel algas ehitustöö, mis oli esialgu plaanitud lõppema 1936. aasta jaanuarikuu alguseks. Leping lubas Riigi Sadamatehastel ehitada paati „... sel hooajal, kui tööpinge on kõige nõrgem...“ ehk suuremate tellimuste vaheaegadel, mistõttu paadi lõplik valmimine nihkus aegamööda kevadesse välja.

Nii võiski Riigi Sadamatehaste esindaja K. Maim kevade alguspäevil, 28. märtsil 1936 teatada Veeteede Ametile, et ehitustööd on lõppenud ja tehas on valmis paati üle andma. Siiski kulus veel terve suvi proovisõidukatsetele ja täiendustele, enne kui ajaleht Waba Maa sai esmaspäeval, 21. septembril kirjutada: „... laupäeval võttis Veeteede Amet vastu uue mootorpaadi ning proovisõiduga jäädi täiesti rahu-

FILMIARHIIV

le.“ Valminud aluse andis Veeteede Amet lepinguga üle Kaitseliidule ja õppetöö võis alata.

Hilisemad teated Vikerlase eluteest jäävad juba lünklikumaks ja praeguse info põhjal võime väita, et peagi kätte jõudnud riigikorra vahetumise, Nõukogude okupatsiooni ja maailmasõja elas alus üle õnnelikult, viimase etapi tõenäoliselt Saksa armee patrullpaadina. Usutavasti 1944. aastal, sakslaste taganemise käigus Loksale põletati varem sinna remonti toodud alus koos sadama- ja laevaremondihoonetega, kuid tõendid selle kohta puuduvad. Juhul, kui kellelgi lugejatest on selle perioodi kohta täpsemat infot, pilte või mälestusi või oskab ta viidata asjakohaseid allikaid, oleksime väga tänulikud selle eest.

Jätkame mudeliga

2016. aasta alguses sai asi üksipulgi läbi mõeldud, seejärel tehti arhiivijooniste ja -piltide abil endale põhjalik taustamaterjalide kataloog ning asutigi ülesannet lahendama. Kõige suurema töömahuga etapp oli uute jooniste koostamine – seda oli vaja põhjusel, et arhiividokumentides oli mitu eri versiooni, mis olid olnud esialgu kaalumisel.

Plaan oli võimalikult hästi kokku viia valminud paat ja algsete jooniste eri variandid. Võtsime oma materjalid kaenlasse, läksime külla MECi inseneridele Mustamäel ja hakkasime samm-sammult oma toormaterjali jooniseks vormima. Suurt abi osutasid oma korralike digifotodega Riigiarhiivi fotoarhiiv ja Eesti Filmiarhiiv. Nii ta meil selleks talveks valmis saigi ja uskuda võib, et samasuguse kujuga oli ka tegelik paat selle valmimise järel 1936. aastal.

Eeltööde etapp edukalt selja taga, olemegi lõpuks valmis nende jooniste alusel Vikerlase 3D-mudeli väljatrükkimiseks. Eesmärgiks on levitada seda kui kena ja stiilset kingitust ning muidugi Eesti laeva- ja paadiehituse ilusat näidet Teise maailmasõja eelsest perioodist.

Mõeldes edasijõudnud mudelihuvilistele, oleme valmis pakkuma mudeleid ka raadio teel juhitavate võistlusmudelite väljaehitamiseks, sest tänapäevased materjalid lubavad uue põlvkonna tehnoloogiaga valmistatud mudeleid dünaamiliselt koormata pikka aega.

Oleme ka välja pakkunud, et paljude Eesti 100. sünnipäeva ideede hulgas, mida vägevaks juubeliks võiks valmis teha ja üksteisele kinkida, on ka Vikerlase verivärske (trüki) mudel. Põhjalikumalt saad lugeda sellest ideest aadressil www.ev100.ee/et/kaitseliit-eesti-maa-ja-mere-kindel-kaitsja.

Nii et head lugejad, kel on iha omada üht tõelist Eesti (sõja)mereloo alust, andke aga teada ja teiegi koduriiulile jõuab meie kena töö.

RAHVUSARHIIV

LATVIJAS KARA MUZEJS

Läti Vabariik 100, aga Läti sõjamuuseum 102

Kas niimoodi saab? Jah, see on võimalik ja sellepärast asub Baltimaade vanim sõjamuuseum Riias.

Tekst ja fotod: kolonelleitnant ANDRES REKKER

Miks ikkagi asutati sõjamuuseum 15. oktoobril 1916. aastal? Põhjus on lihtne – algselt oli see mõeldud Läti küttide üksuste muuseumiks, kes teenisid Vene impeeriumi I maailmasõjas. Need olid Baltimaade esimesed rahvuslikud üksused, millest enamik muutus hiljem kahjuks punabolševike terrori tööriistaks.

See on ka ainuke Balti riikide sõjamuuseum, mis asub pealinnas. Muuseum paikneb Riia vanalinna piiril, vanas Püssirohutornis ja põhiosas kahe ilmasõja vahel ehitatud hoones, mille arhitektiks oli Läti sõjaväelane ja arhitekt kolonel Artūrs Galindoms.

Põhihoone ehitamist alustati Läti valitsuse otsusel 1938. aastal ja see valmis enne Nõukogude okupatsiooni 1940. aastal. Muuseum sai tema jaoks rajatud kompleksi kasutada vaid loetud kuud, siis läks see Punaarmee kasutusse.

Sellist kompleksi ei saanud Nõukogude sõjavägi kasutamata jätta edaspidigi. Nii võeti muuseumikompleks pärast taasokupeerimist 1945. aastal kasutusele Nahhimovi koolina, kus kasvatati tulevasi Nõukogude mereväe ohvitsere. Nahhimovi kool tegutses aastani 1953, siis see likvideeriti.

Arvestades Läti punaste küttide panust Suurde Oktoobrirevolutsiooni, loodi sõjamuuseumi endistes ruumides juba 1957. aastal Läti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Revolutsioonimuuseum. Arvestades, et tänapäevalgi on Läti kütid, sealhulgas Läti punased kütid, Läti sõjaajaloos väljapaistval kohal, said lätlased 1990. aastal revolutsioonimuuseumi lihtsalt ja kiiresti ümber kujundada Sõjamuuseumiks, sest vundament oli juba olemas.

Läti kütid

Aja kulgu muinasajast kuni Läti kütipolkude moodustamiseni on sõjamuuseumis mõõdetud linnutiivul, paar väiksemat ruumi annavad edasi kümme sajandit. Kuid Läti kütipolkude formeerimisest alates asi muutub – saalide arv ületab kütipolkude tegutsemisaastaid.

Läti kütipolkude ajaloo talletamine oli eesmärgiks ka muuseumi loomisel 1916. aastal. Seda tõestab muuseumi väljapanek, kus antakse ülevaade Läti küttidest, kellest suurem osa muutus 1917. aastal Läti punasteks küttideks. Kokku teenis kütipolkudes 1916. aastal pärast mobilisatsiooni ligikaudu 40 000 sõdurit ja ohvitseri, nende hulgas peaaegu pool tuhat eestlast. Läti kütipolgud tegutsesid enamasti I maailmasõja lahingutes Lätimaal ning muuseum annab hea ülevaate rahvusväeosade loomisest, sõjateest ja peamistest lahingutest.

Revolutsioonid Venemaal mõjutasid ka läti kütte. Arvestades, et enamik sõdureid ei olnud enam vabatahtlikud, vaid mobiliseeritud, ja enamasti Riia suurtehastest, mille töölistel oli tunduvalt vasakpoolsem meelestus kui läti talupoegadel, hakkas kütipolkude sümpaatia kalduma bolševike poole ning umbes kahest kolmandikust neist sai ustav bolševike kaardivägi, mida kasutati riigisiseste karistusaktsioonide läbiviimiseks revolutsioonilisel Venemaal. See muuseumiosa on osaliselt üle võetud nõukogudeaegsest revolutsioonimuuseumist ning selle aja aurat on tunda. Seda iseloomustab hästi üks ekspositsiooni kurioosum, Napoleoni kujudega hõbedast kirjutuslauagarnituur, mis oli eriüksuse sõdurite kingitus 1918. aastal Saksamaa ja Venemaa Sotsialistliku Föderatiivse Nõukogude Vabariigi vahelise Idarinde ülemale, läti kütile Jukums Vacietisele.

Põhihoone ehitamist alustati Läti valitsuse otsusel 1938. aastal ja see valmis enne Nõukogude okupatsiooni 1940. aastal.

Võimalik on vaadata ka Vene filmidest tuttavat I maailmasõja aegset kuulsat vene/ukraina leiutist tatšankat, mis on kaarikule asetatud raskekuulipilduja Maksim. See algeline vahend tagas üllatusmomendi, sest oli kiiresti ümberpaigutatav ja suure tulejõuga.

Lätis ei ole punaste küttide teema veel settinud, ühed peavad neid kommunistide teenriteks, kel ei tohi olla väärikat kohta Läti ajaloos, teised aga meesteks, kes teenisid Läti huvisid. Eks aeg annab arutust.

Muuseumis ei ole unustatud ka nende 10 000 läti küti saatust, kes ühinesid valgekaartlastega ja sõdisid bolševike vastu. Ka nende keerukas sõjatee on kaardistatud ja ekspositsioonis esitatud. Eriti huvitav on nende baasil moodustatud Liivimaa muinaskangelase Imanta (tappis lahingus Riia all (1198) Liivimaa piiskopi Bertholdi, torgates ta odaga läbi) järgi nime saanud Imanta polgu ja formeerimiskoha järgi nime saanud Troitski pataljoni tee

kodumaale, mille käigus, vastavalt kokkuleppele Antanti riikidega, pidid nad Läti sakslastest vabastama. Kuid need rohkem kui 1000 sõdurit jõudsid läbi Vladivostoki laevadega Liepajasse ja Riiga alles novembris 1920, kui sõda oli läbi. Selline on sõduri saatus, enamikust neist said iseseisva Läti Vabariigi sõdurid, nagu nad seda algselt soovisidki.

Kui rääkida relvadest, siis muuseumis neid väga palju pole. Põhiliselt käsirelvad ja üksikud suurtükid, kui mitte arvestada suurt ja huvitavat sõjatehnika mudelite kollektsiooni. Kuid seal on midagi sellist, mis üllatab isegi suuremat osa sõjandusega kursis olevatest inimestest. Üheks I maailmasõja huvitavaimaks eksponaadiks tuleb pidada Saksa 250 mm miinipildujat Albrecht. Miks? Sest see 25sentimeetrise läbimõõduga ja 2 meetri pikkune relv on valmistatud puidust nagu puutünn ja tugevdatud terasvitstega.

I maailmasõda iseloomustas uute riikide teke, mille hea näitena on muuseumis dokument Saksa Keisririigi läbikukkunud katsest luua Kuramaa Hertsogiriik. See on huvitav A4 formaadis paber, millega Saksa keiser proovis aluse panna Balti hertsogiriigile. Enne seda oli Vene Impeeriumi aladel õnnestunult loodud marionettriik, regentkuningriik Poola, kuid järgmiste uute „sõltumatute“ riikide (Leedu Kuningriik, Balti Hertsogiriik, Soome Suurhertsogiriik) loomine ebaõnnestus, olgugi et troonile sobivad isikud oli Saksa keiser juba leidnud.

Kahjuks on Läti Vabadussõja ekspositsioon juba üle aasta olnud uuendamise tõttu suletud. Loodetavasti avaneb see taas Läti sajandaks sünnipäevaks ja me kohtume muheda vuntsidega mehega, kelle kohta on kirjutatud, et ta on *Ernsts Peders Igaunijas armijas ģenerālmajors*.

Läti sõdade vahel

Muuseumis on antud väga hea ülevaade Läti Vabariigi sõjaväest kahe sõja vahel. Tutvustatud on igapäevaelu, kuidas elas Läti sõdur kasarmus ning milline oli spordiväljak. Samuti saab hea ülevaate sõjaväevormidest, ühte neist kaunistab Kotkarist. Väljapanekus on ka palju esemeid, mis on seotud Läti sõjaväe igapäevakultuuriga.

Läti kõrgemaks sõjaliseks autasuks on Karutapja orden (*Lāčplēša Kara ordenis*, asutatud 11. novembril 1919), mis on olemuselt võrdne Eesti Vabadusristiga ja mille väljaandmine lõpetati 1928. aastal. Kahjuks on Läti sõjamuuseumis väljas ainult ordeni III järk, sest 11 väljaantud teenetemärgist sai esimese järgu vaid neli lätlast. Et näha teenetemärgi kõiki kolme klassi, tuleb minna Eesti sõjamuuseumi, kus on kindral Laidonerile kuulunud I, II ja III klassi teenetemärgid. Kindral Laidoner oli ka ainuke välismaalane, keda autasustati kõigi kolme klassiga. Sarnaselt Vabadusristi kavaleridega olid Karutapja ordeni kavaleridel Lätis privileegid nii hariduses, teenistuses, transpordis kui ka arstiabis. Muuseumis on väljas ka Karutapja ordeni kavaleri söögiserviis, mis on kaunistatud ordeni värvides temaatilise ornamendiga ja kirjaga „L. k.

o. k.“ (*Lāčplēša Kara ordeņa kavalier* ehk Karutapja ordeni kavaler). Seda, et Eestis oleks Vabadusristi sümboolikat kasutatud lauanõudel, ei ole autor kohanud.

Kuna 1928. aastal Karutapja ordeni väljaandmine lõpetati, siis tühimiku täitmiseks asutati 1938. aastal Viestursi orden. Muuseumis on vaatamiseks ka Läti Aizsargi ehk kahe maailmasõja vahel tegutsenud Läti kaitseliidu teeneterist (*Aizsargu Nopelnu krusts*), mis asutati 1927. aastal. Sellega autasustati ka mitmeid Eesti kaitseliitlasi, nagu Harju ja hiljem Tallinna maleva pealikut kolonel Oskar Aleksander Raudveret, Sakala maleva instruktorit leitnant Alfons Rebast ja paljusid teisi.

Muuseumis on ka ulatuslik II maailmasõja väljapanek. Et lätlasedki teenisid mõlemal pool rindejoont, on nende ajalugu võrdselt kajastatud. Tuleb mainida, et vaatamiseks välja pandud käsirelvade kollektsioon on märkimisväärne ja esindab nii Nõukogude kui ka Saksa relvi. Läti relvagrenaderide eraldusmärgid ja varustus on esitatud omaette stendil, kus on jälgitav ka Läti grenaderi käiseembleemi muundumine sõja ajal.

Väljapanekus on ulatuslik ülevaade II maailmasõjale järgnenud vabadusvõitlusest ehk Läti metsavendadest. Kuna metsavendadel oli palju vaba aega, siis sisustasid nad seda ka käsitööga. Ekspositsioonis on puust nikerdatud igapäevaseid tarbeesemeid ning –uskumatu! – isegi kunstiliste nikerdustega kaetud poolautomaadi kaba.

Muuseumi viimane korrus tutvustab Läti relvajõudude arengut pärast iseseisvuse taastamist, põhirõhuga välismissioonidel. Ühtlasi annab see hea ülevaate läti sõduri varustuse, eriti vormi arengust veerand sajandi jooksul. Lisaks on korrusel „nurga taha“ peidetud tänapäeva Läti relvajõudude teenetemärgid ja väeosade märgid. Kui neid tundma õppida, saab lätlastega koos õppusel olles paremini aru, kellega tegu.

Nii et seda muuseumi tasub vaatama minna, kui on naabrite pealinna asja.

Läti sõjamuuseumi kohta loe lähemalt Kaitse Kodu! Facebooki-lehelt: **www.facebook.com/kaitsekodu**

MILITAARTURISM

Mikrosõda number 2

Näperdasin poes üht pikki aastaid kiles marineerinud ja laost lattu väntsutatud plaati. Kuna ma plaadilolevast filmist paraku mitte kui midagi ei teadnud, ostsin, vaatasin.

Tekst: GUNNAR VASEMÄGI, vabatahtlik autor

Ei, ma ei siuna siin seda müügikohta, vastupidi, säärased allahinnatud DVD-de kastid on tihtilugu imede põld ja ma tuhnin seal hea meelega. Ja kui satun millegi huvitava otsa, siis seda enam. Seekordne kaevandamine andis tulemiks millegi, mis võiks olla tuleviku väetiseks, kuid ometi pole seda mitte. „Behind Enemy Lines II: Axis of Evil“ (2014) oli igav nagu linoleumi kaardumise jälgimine.

Mingil hetkel tundus, et tegu on kauge heiastusega – meenus lugupeetud pensionär John Rambo. Paraku tuleb tõdeda, et eelmainitud vanuriga ei kannata peale heiastuse mingeid paralleele tirida. Samal ajal, kui Rambo koos taadikestega hooldekodust „Palgasõdurid“ panustavad tulevärgile, pauerile ja jaburale stsenaariumile, siis siin on jäänud järele vististi ainult „jabur“.

Sünopsis käib siis järgmiselt: ameeriklased avastavad järjekordselt, et kusagil Põhja-Korea värkstoas nikerdatakse tuumapommi kallal. Olukord on delikaatne, lihtsalt massi ja tehnoloogia abil julmalt peale vajuda ei kannata. Selle asemel surutakse ühte pealtnäha täitsa tavalisse reisilennukisse näputäis oskuslikke sõjamehi, kes peaksid suutma ja oskama asja „vaikselt ära korraldada“. Ja siis hakkab kõik nihu kiskuma. Osa sõdalasi pudeneb alla küll täiesti õige riigi õhuruumis, võtab sidet, korjab oma träni kokku, ühesõnaga, teeb kõik, mis tarvis ... ja jääb siis vahele. Ei tahaks kõike ette ja taha ära rääkida, aga vangistus-, piinamis- ja põgenemisstseenid on kõik olemas. Vahepeal näidatakse kaadreid kõrgema juhatuse toimetamistest, kuid lõpptulemust see eriti ei sega ja suur finaal, mil tuleb see saatuslik sekundi murdosa ... tuleb paratamatult. Kõigest hoolimata. Nii peavad sõdurid kusagil oma mikrosõda, samal ajal teevad ülejäänud asjaosalised imestunud nägu ja pööritavad silmi. Kokkuvõtvalt – kogemustega filmitarbija on kõike pakutavat varem korduvalt näinud, küll erinevas soustis, aga ikka äratuntavalt sama. Kõik nii, nagu „Kuidas teha filmi 30 aastat vanade nippidega“ käsiraamatus kirjas. Võimalik, et seesinane käsiraamat ongi kusagil erinevate filmistuudiote kontorites kummitanud alates aastast 1987 – küll ilmub iseenesest lauasahtlisse, küll tekib vetsus paberirulli asemele.

See pole küll iga kord näitaja, kuid üldiselt on siiski nii, et kui film ka DVD-müügis aastateks letile vedelema jääb, on lugu kehva. On muidugi tore, kui valearvestuse korral leitakse vahendeid, et toota uus film, aga vaadates pikka joru ühe ja sama nimega linateostest ei teki tundmust, nagu oleks asja kallal natukenegi pingutatud. Isegi pealkiri ei muutu ja seda kolm aastakümmet jutti. Hea küll, juhused pole harvad, kus samast teemast on tehtud täiesti söödav uusversioon, kuid „Behind Enemy Lines II“ ei mõju kuskilt otsast uuena. On võetud mingisugune käib-kah-stsenaarium ja kuidagiviisi ära tehtud. Püüdlikult on kasutatud kõiki õpikust teada olevaid filmimise põhitõdesid ja see on kõik. Ühe filmi puhul on see vast kuidagiviisi mõistetav, aga kui terve ühenimeliste filmide joru osutub nii ühelaadseks, on midagi mäda. Ometi keegi neid filme vorbib, kuhugi nad otsaga jõuavad, isegi kui selleks „kuhugiks“ on allahinnatud kaupade lett. Ma ise muudaks selle aja peale vähemalt järgmise filmi pealkirja ära. Nii kaua üht ning sama sisu ja pealkirja koos müüa üritada ei tundu isegi mitte naljakas.

Muidugi, nii nadi see film nüüd ka pole, et kohe üldse ei kannata vaadata. Vaatasin, niipalju oli režiid ja montaaži siiski olemas, et edasikerimissoov puudus. Sõda, olgugi mikromõõtmetes, on ka täiesti olemas, püsse paugutatakse, saadakse surma ja haavata. Tanki näidatakse ka. Ega temaga suurt midagi ei tehta, aga mis siis! Tank peab olema. Mõjub positiivselt, kui nurga tagant piilub uudishimulik tank.

Kõik muu on mingil kujul olemas, kuid mida pole, on karakterid. On mehed relvadega, kuid tõsiseltvõetavatest karakteritest on suur puudus. Kogu filmi jooksul õnnestub näha vaid üht tegelaskuju, kes mõjub pisutki huvitavalt ning kelle käitumine on vähem etteaimatav. Kahjuks ei ole see peategelane-kangelane. Ülejäänu paistab tükitöö ja osalt odava alltöövõtu ja haltuura moodi. On muidugi väga kurb, kui peategelane ei vea välja, kui ta lihtsalt on. Ajab vaikselt oma asja, kuid hoolimata kogu tulevärgist ei tule mitte midagi säravat.

Kõige tavalisem laiatarbekaup, saapatallaks kuivanud poepitsa analoog ekraanil. Kurb, raha on raisatud, vaeva nähtud, aga tulemuseks saapatallapitsa. Pole näinud ühtki teist samanimelist filmi ja loodan siiralt, et ülejäänud on kasvõi natukenegi paremad. Paistab olevat siiski sedasorti kraam, mille kassaedu puudumisel öeldakse: „Keegi ei vaadanud? Film ei teeninud piisavalt pappi? Peame pisut pausi, teeme uue!”

LISATEAVE

„Behind Enemy Lines II: Axis of Evil“
Lavastanud: James Dodson
Osades: Nicholas Gonzales, Keith David, Bruce McGill
1 tund ja 36 minutit

Hinnang 10 palli skaalal
Hindeks paneks kogu kompotile, kedagi eraldi välja toomata – tugev 3. Ei midagi säravat, meelelahutuseks hädapärast käib kah

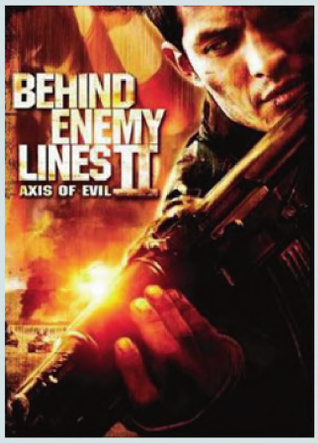

20TH CENTURY FOX

In memoriam

Major Heiki Arike

5. mai 1965 – 9. oktoober 2018

9. oktoobril lahkus Toonela teedele hea kamraad, oma elu Eestile pühendanud major Heiki Arike.

Heiki Arike sündis 5. mail 1965. aastal. Aastail 1983–1990 õppis ta Eesti Põllumajanduse Akadeemia majandusteaduskonnas, mille lõpetas ökonomist-organisaatori erialal. Õpingute ajal viibis ta aastail 1984–1986 ajateenistuses Nõukogude armees. Aastail 1992–1993 töötas Arike Tartu siseasjade valitsuses, Tartu politseiprefektuuris ja asekantsleri ametikohal siseministeeriumis. Heiki Arike oli Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei esindajana Mart Laari esimese valitsuse siseminister (14. detsembrist 1993 – 8. novembrini 1994).

Järgmistel aastatel töötas ta mitmel ametikohal aktsiaseltsides Medisk ja Eesti Raudtee. 2004. kuni 2018. aastani täitis ta teenistuskohustusi suurõppuste Kevadtorm tsiviil-militaarkoostöö spetsialistina.

2011–2015 juhtis Heiki Arike Kaitseliidu peastaabi avalike suhete osakonda. Aastast 2016 töötas ta Kaitseliidu koolis juhtimistreeneri-instruktorina.

Major Heiki Arike oli Kaitseliidu liige 1995. aastast ja vabatahtlikuna Kaitseliidu Tallinna maleva Toompea malevkonna pealik 5. oktoobrist 1999 kuni 3. juulini 2013. Ta töötas riigikaitseõpetajana Tallinna Teeninduskoolis ja Jakob Westholmi Gümnaasiumis.

Töö- ja teenistuskaaslased mäletavad Heikit alati heatahtliku, asjatundliku ja südamliku kaaslasena. Kaitseliitlasena oli Heiki hinge ja südamega oma rahva teenistuses. Paljudel meist on temaga seotud isiklikud mälestused.

Avaldame südamest kaastunnet Heiki abikaasale ja lähedastele.

AASTATELLIMUS ALLA KOLME EURO

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

KES PLAANIB MINNA ÕUE RÄNDAMA JA TAHAB LOODUSES KA MIDAGI HAMBA ALLA PANNA, SAAB VAJALIKUD MATKANÕUD GLADIUSEST!

Kokkuvolditavad kruusid, mis mahuvad hästi ka taskusse, kompaktsed kausikesed sooja supi jaoks ja söögiriistad, milles on ühendatud kahvel, lusikas ja nuga (Spork). Müügil ka Camp-a-Box komplekt, mis sobib hästi kingiks matka- ja militaarhuvilistele!

Kerge kaasas kanda ja mugav kasutada, lähemalt vaata siit: bit.ly/wildonõud

GLADIUSES NÄEME!

Tallinn, Tartu mnt 73 (bussijaama ristmik)
Avatud esmaspäevast reedeni: 10:00-18:00

Telefon: 525 6147 E-pood: www.gladius.ee

GLADIUS

WWW.GLADIUS.EE